B: L. 248

UNIVERSITEITSB[redacted]
90000[redacted]

Google

EVERHARDI WASSENBERGII

Embricenſis

PANEGYRICVS,

SACRATISS. IMPERATORI

FERDINANDO III.

DICTVS;

SINGVLAREM,

Horum Bellorum omnium,
Hujuſque Pacis,

FACIEM;

CVM

PARÆNESI

AD GERMANOS,

Pro communi patriâ, libertate, gloriâ tuenda,

REPRÆSENTANS.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud Iodocum Kalcovium Bibliopolam
M. DC. XLVII.
Cum Privilegio Cæſareo.

Ne deſint pennæ magnis Scriptoribus, alas,
Unde petant pennas, CÆSARIS Ales habet.

Rutgerus à Groesbeck Cler. S. Salvat. apud Teneremundanos Præſes.

PANEGYRICVS FERDINANDO III.

IAm à viginti & aliquot annis, *Imperator*, *Cæſar*, *Auguſte*, Tuam, Diviq́ue Patris, fortunam vel ruinam, aut timuit, aut ſperavit Orbis. Fractus enim circa duos FERDINANDOS, in utroque, ſuam, vel libertatem, vel ſervitutem; vel ſolatium, vel exitium, quærebat, aut metuebat. Et inſolenti præſumptione proſpera, vel adverſa, è duorum periculo metiebatur; dum ſummam rerum in illo Culmine libuit experiri, quod inclinari poſſe non videbatur, niſi dimidium unà raperet, nec firmari niſi dimidium ſtabiliret. Hinc utriuſque partis extremæ vires, arma, legiones, in abominabilem ſcenam prodiêre, ut

 imma-

immanibus crudelis Bellonæ præliis noviſſima definirent. Sed non falſus minus quam diviſus Orbis, circa rerum cardines, Polos Mundi, & auguſtam virtutum Auſtriacarum Majeſtatem caligabat. FERDINANDI cum optimi, cum ſummi eſſent, ſine libertate; libertas ſine optimis, & ſummis eſſe non poterat: adeoque nec ſumma rerum conſiſtere ſine FERDINANDIS, nec ruere FERDINANDI poterant, niſi optimi laberentur. Summi autem & optimi ſine virtute, virtus ſine fortuna eſſe non poterat; niſi virtutis comitem fortunam eſſe Paradoxo negaretur. Placuit furori tamen cum virtute, temeritati cum fortitudine, pertinaciæ cum conſtantiâ certamen; & Gygantibus velut è terrâ natis, ſtolidâ præſumptione, rurſus Cæleſtia experiri: ſcilicet, ut Iovis fulmine iterum percuſſi, ſuis quoque montibus devolverentur. Placuit ambitionem, odium, æmulationem, invidiam, in alterius, neſcio cujus, fucatæ liber-

tatis

tatis aſſerendæ ſpeciem veſtiri; ut nimirum, qui ſua tegerent, ceu à Menelao quodam deprehenſi, conatu irrito ſperarent aliena. Placuit Nationes, Gentes, Provincias, Regna, populos, in exitium armari; per intervalla tamen & ſucceſſivè, ut videlicet Hydræ capita eſſe agnoſceres, & ſubnaſcentia ſuum Herculem experirentur. Sic enim providentiam Divinam inter & Imperatorias virtutes convenerat, ne unquam univerſi ſimul inſurgerent; quò facilius Superis probatus mucro ſingulos feriret, & irriti conatus omnium, FERDINANDORVM arma, cauſam, Imperium commendarent.

Hoc fato Fridericus Palatinus primus omnium in arenam prodiit, initium certè, ſeu principium, ſi non cauſa belli. Quamvis enim diverſi in Imperio ſacrorum ritus, transactionum legumque violatio, infida pax, diffidentia partium, multorum annorum apparatus, multorum annorum arma, *Bellum Bohemicum.*

à multo tempore deſtinatos duces, utrinq; oſtenderent, tamen, metu mutuo, in illa impia, & civilia bella, ſcrupuloſius proceſſiſſent, niſi Rubiconem ille prior, & temerè tranſiiſſet. Et in Bohemiâ, etiam poſt Slavatæ, & à Martinitz, præſtantiſſimorum Comitum, fidelium *Locumtenentium,* mirandos caſus, reorumq; pœnam, tumultu ſolo animorum æſtus deferbuiſſent, ſi patrocinium, ſi patronum, ſi ducē rebellio non inveniſſet. Is autem, ubi facem, ad hoc incendiū, quo Germania deindè & Europa reliqua miſerandùm conflagravit, impetu iuvenili protulit, quicquid frons hucuſque non recta preſſerat, pudor abſconderat, tardârat metus; Majeſtatis, æqui, & honeſti, reſpectus inhibuerat, ſuis demum coloribus, & lineamentis proprijs, deforme ſe exhibuit: ambitio illicitis, avaritia alienis, manus capulo ſe admovit, ut nempè demeret auguſto vertici, quæ vi Mavortiâ firmaret ſuo. Illi Imperium, hic Bohemiām, Sileſiam, Moraviam,

raviam, Auſtriam; iſte, quicquid Hungarię adhæret Carpato, quicquid Danubio & Tibiſco alluitur, quicquid Savo Dravoque lambitur, re, ſpe, ferro, fraudibus, ſubducebat. Nihil relictum tamen à Cæſare, quod aut ſervandæ, aut reſtituendæ, miſeræ Pacis causâ poterat; quæ, tot iniurijs, & bellorum furijs, agitata, aſylum nullibi, niſi in Imperatoriâ mente reſpiciebat. Certè miſerrimæ neceſſitudinis erat, tam vilem illis, gratioſam aliis, exilia quærentem Divam; & vero etiam, in pio pectore invenientem, uſque eò ſollicitè foviſſe, nunc alieno arbitrio, alienis armis, alienâ inſolentiâ, ad contraria compelli. Pax Cæſaris, Cæſar Pacis facie movebatur, quod utrinq; tam conformi genio, quod naturæ datæ Cælo, Cælo communicatæ, beneficiis uti prohiberentur.

Quantis Ferd. II. in anguſtiis.

Sed iam Mars, & Bellona adverſæ parti, ſuis quoque moribus conformi, diriore ſupercilio ſe conjunxerant, porro Cæſari indignantes, quod inviſæ Deæ, quam Imperio

Romano jam exegerant, deſtinatus Imperator hoſpitium præberet; tardius arma, in ejus gratiam, expediret, &, plus æquo, ejus commercio frueretur; ne cruorem ſuorum funderet, parceret alieno. Adeoque ferocius perſequebantur: ipſi etiam, qui Imperatorios Imperatori deinde titulos voto jungerent, poſt ſceptra, & Coronas ejus, Cæſareo quoque paludamento imminentes, unis, FERDINANDVM, reliquis Viennæ mænibus incluſerunt; tum quoque imparatum ad omnia, præterquam Pacem. Et nunquam (fateor) in tam arcto ſalutis, exitiique confinio fuimus. Iam enim, & Hungaria, & Bohemia, & Germania ferè integra inimicorum erat; & ibi penes hoſtes quaſi Imperium, hic Ipſe obſeſſus, &, ſi virtutem excipias, inermis, & quâ fiduciâ Imperator! Iam, in circuitu, ſubditorum plurimi, rebellium Magnatum caſtra rebelli corpore; propè omnes animo ſequebantur. Iam in Viennâ ipsâ, Viennenſes ipſi, Viennam diſtinxe-

ſtinxerant, & intus Dominum habentes, extra agnoſcentes, atro carbone Lares ſignaverant qui perirent, alio qui ſervarentur. Iam XVI. VIRI, faſtu intolerabili, triſtè Palatium ſubeuntes, quicquid extorquere conceperant, ſuperbâ periodo ſupplicabant, & (grande nefas) præ ſacrâ dexterâ, & manus oſculo, Cæſarei thoracis nodulos prenſantes, reſponſum libello ſupplici urgebant, in quo nihil humile, nihil ſupplex tamen, excepto vocabulo, legeretur. Nec ignorabant, qui foris arietes ruinæ mænium præparabant, paucos in urbe Dominâ, cum Domino ſentire, plures ſecum.

Et iam, ceu debellatum eſſet, ſacrum illud, & Imperiale labarum, cui tandem devotâ linguâ Sacramentum dicerent, impiâ lacerabant; & Romanam Aquilam, malevoli, per Europam paſſim, voce publicâ & ſcurrili ære, roſtro, plumis, unguibus, exarmabant. Novimus * Paludoſum illum Orbis angulum, licentiam pravo libertatis nomi-

Inſolentia hoſtium ipſius.

** Hollandos notat, qui, tē-*

pore diſſidij, Regẽ Daniæ averſo corpore in bove, & FERDINANDVM Cardinalem, Belgiũ intrantem, in cunis ære expreſſerant.

nomine larvantem; cui æquè pronum, pingere, quàm evaporare bella, &, inſigni cum Monarcharum injuriâ, damnatâ libidine, in cunis formare Principes, in bove Reges. Sed procax, & Lernæa Vipera, ſibilare deſine, ne, cum in omnes venena ſparſeris, exarmata, fias pabulum quos irritaris. Et vos, quibus imprudenter ſatis, & impudenter, prælio, vel ſucceſſu, bella, non fine, metiri libet, ſuſtinete modicum, & mox, ab eventu rerum,

Diſcite Iuſtitiam moniti, non temnere Divos.

Cæſar, omnibus ex anguſtiis, mirabiliter emergit.

Deus eſt, qui, ut ſuam potentiam glorioſius exerat, humanam reſecat; & nonnunquam ſimulat alienos, quos ſpecioſo miraculo probet ſuos. Nondum creditis profani? Aſpicite cũ Fortunâ Luctantem Cæſarem, preſſum non opprimi; vobis victum non debellari; debellatum, ne vinci quidem potuiſſe. Advertite in virtutes nihil, has in vitia prævalere; & periculoſum cum juſtitiâ certamen eſſe, quæ, ſuſpiciendo ſtrategemate,

pro-

progredientia non ſiſtat, ut ſternat ſumma. Sufficiat in Exemplum Vobis qui bella geritis, qui geretis, fruſtrà FERDINANDOS oppugnari; quos, iam provinciis exutos, Viennæ clauſos, ab hoſte foris, intus à Civibus, in Palatio ab inimicis, graviter impulſos, tamen cadere non potuiſſe reſpicietis. Vt primum enim Majeſtas Principis, Divinæ ſupplex, Cælos penetrantia arma expedivit, Deus ſubitò velut è machinâ proſpexit; & à Leopoldo Fratre, Santhilierio ductore, legione equitum acceptâ, fregit hoſtes, firmavit ſuos. Mox apparuit, ad Divina præſidia, humana labi; & ibi fruſtrà ſupernè * lanceas oſtendi, ubi infrà portarum rictus Catarractis aliis Providentia muniret. Agnovêre ſerius Titanes improbi, ſe, in FERDINANDIS, Superos irritare; & ab iiſdem, quibus, quodam compendio, ruinam ſperaverant, ſibi imminere. Momento enim circumacta res eſt; & opinione celerius, Boëthianum illud in ſe veriſſimum compererunt:

** Lãceà enim perduelles Cives, è sũmitate rubræ portæ, Turriano Comiti Vrbẽ obſidenti, proditionis ſignum dederant.*

 Quic-

Quicquid, præcipiti viâ,
Certum deſerit Ordinem,
Lætos non habet exitus.

Vincit hoſtes. Quippè nullos aut Fortuna pronior comitata, aut fatigata reliquit. Poſtquam enim Divo Cæſari Cæſarea Majeſtas; ipſius quoque gladio, quaſi gladio Henrici Divi, deſideratus capulus acceſſit: quo prę-henſo Divinus Hercules, Chriſtianus Samſon, ruptis vinculis, omnem illum *in ſe Philiſtiim* feliciſſimè diſſipavit. Nodelitiam Langeloſa, Langeloſam Sitſendorffium, Sitſendorffium Rakonicium, Rakonicium Praga excepit; & noviſſimè Bohemo omnis Palatina felicitas, à MAXIMILIANO Bavaro, ex Albo monte, ceu Tarpeiâ rupe, præcipitata, fatum ſuum & exitium, quod Cæſari deſtinârat, fractâ velut cervice, ſubiit. Tum deniquè effrænes illos ad Oceanum ſuæ temeritatis, temerarios præſumptionis, præſumptuoſos impudentiæ, & abominabilem Chalcoglypten ſui æris puduit,

duit, poſtquam, tam inſigni Cataſtrophe, victricem Aquilam, alis, roſtro, unguibus, in rebellium Leonum barbam prævaluiſſe, quin & iubâ æmulâ exornatam, quaſi triumphantem Majeſtate geminâ conſpexit. Et huc uſque in utramq; partem ſollicitus, & ſuſpenſus Orbis, dejectum ſolio viciſſe ſtupuit; excidiſſe ſuo, alieno nixum. Vt intelligeret nimirum, æquitate ſolâ humanam potentiam ſtabiliri; & fluxa eſſe, quæ Iuſtitiâ non niterentur. Iagerndorffius & Anhaltinus, Mansfeldius & Brunſuicenſis, Durlacenus & Anſpacenſis, Turrius & Bethlenus, propè Nomina ſine Numine, prope Numina ſine nomine, quia adhæſerant, trahebantur; & acceſſorios fuiſſe patuit, cum ruinam unius omnes ſequerentur. Adeoque iam, immani velut Augiâ debellato, fœdoque ſtabulo, novo quodam ab Amphitryoniade, diverſis in Prouinciis, repurgato, Concordia Divina illa, ceu Aſtræa quædam, pulſa terris, recepta Cælo,

ad nos deſcendere Germanos cœpit; quam præhenſam, flagranti ſtudio, Zeloſus Cæſar, annos aureos, ævum aureum ut reſtitueret, ab exilio, quaſi dexterâ reducebat. Sed neſcio quæ Erinnys, quaſi mediâ è Germaniâ, in Belgas velox, rate Batavâ, in obliquam Galliam, & diviſos Orbe Britannos vecta, inde, voti compos, in Aquilonem flexerit, viſâque Pharo, portum ſubiens, novam belli molem in FERDINANDOS expoſuerit.

Bellum Danicũ Præerat ibi Daniæ Regno CHRISTIANVS IV. prudentiâ & ætate Princeps iam maturus, judicio ſublimis, animo generoſus, mari potens, terrâ firmus, & qui, Cimbricum ultra fretum, continenti, ultra Oceanum inſulis dominabatur. Erat ingens divitiarum famâ, & à longâ pace, & oportunitate Regni; cui tum largius, etiam in damnum tertij, conſenſu Fæderatorum, ceu pro bono publico dimicaturo, hinc inde nervum belli, ab utroque latere, Balthicum & Germanicum

nicum, maria exæſtuabant. Francia, Anglia, Batavi, ſub Mansfeldio & Brunſuicenſi, ducibus, vires ſuas, ſua arma, ſuos exercitus, & quaſi bella integra, claſſibus ſubvehebant. Et tantis viribus ſuffultus Rex, ſuarum etiam terrarum populos, Sigulones & Subalbingios, Cobandos & Chaluſios, Funduſios & Harudes, Cimbros & Normannos, ſub hiſce nominibus iam olim notos ac Belgicis, Anglicis, Gallicis, Romaniſque cladibus præſumentes, adiungebat; quem & à fronte lacinia Venedorum, & inferioris Saxoniæ circulus, & vicini Principes, ceu loricâ quadam firmaverant, & à tergo Reges. Ipſe etiam ut reliquos dignitate, ſic militaris rei peritiâ præcedebat, quã vel in ipſum GVSTAVVM ADOLPHVM, adeo vicinæ Sueciæ ſuæ magnum, oſtenderat; nec abſque manifeſto ejus periculo, niſi fata illum Germaniæ, Germaniam illi in exitiũ deſtinaſſent. Ergo in CHRISTIANO uno, Regum Daniæ, vetus illa,

à Gram-

à Grammatico illo Saxone, decantata felicitas, Canutique fortunâ Magni, ſtupendæ vires, in Imperium timebantur; valituræ forſan, ſi in alios, nec in FERDINANDOS impegiſſent. Sed tum, ſic ordinante Deo, Viſurgim ultra, niſi metu, nõ proceſſere. Sua enim Cæſarem, verſus Daniam, fortuna comitata eſt; &, tot ſubſidiis ſubnixus Rex, tamen Hammeliæ privatâ ruinâ, publicam præcepit, & mox publicâ privatam conſummavit. Tillius enim ad Hannobriam, ad Calenbergam, ad Seſam perculit; & ad Lutram tandem, fortiſſimè dimicantem, gravi, quod ipſe minatus fuerat, prælio devicit. Senſit Rex fruſtrà baliſtas dirigi, aciẽ inſtrui, alas phalangeſque diſponi, ubi cornua Superi non firmarent; & multum humanæ prudentiæ virium ineſſe, plurimum æquitati. Quippè clades cladibus ſucceſſêre; & Mansfeldius, iam antea à Wallenſtenio, ad Serveſtam, ſtrage maximâ conciſus, fruſtraquoque, quæ in Saxoniâ non ſucceſſerant,

ſerant, in Silefiâ, Hungariâ, Tranſylvaniâ, Turciâ, bella faciebat. Quippè Antæus improbus, in quibuſcunque terris vires cæperat, ſuum Herculem ſentiebat; tandemque fortunæ Cæſaris indignatus, ſuam, & exercitus, & Fæderatorum omnium, animâ ſequebatur.

Hinc ergo, unde venerat, reverſa moles, à Meridie & Oriente, Septentrioni gravius incumbens, Viſurgim, & Albim, & Storam ultra, in ipſam Cherſoneſum Cimbricam proceſſit; &, quicquid hoſtile reliquum, in Wagriâ, & extremâ Iutiâ, ad Alburgum, Slickianæ felicitati Fortuna contulit. Cæſi exercitus, aut ſub iugum miſſi, & Cæſaribus FERDINANDIS, Othonis Magni in Haraldum, ſucceſſus maximos antegreſſis, ab ultimâ, verſus Boream, Cherſoneſi ſpeculâ, non tantum Septentrionem Victricibus uſurpare oculis, mittere lanceas in adverſum mare, ſed & altius, & ſolidius triumphare, licuit: niſi ſuam ſibi, vanitate

ſpretâ, pro triumpho modeſtiã habuiſſent. Nunquam enim Sacratiſſimis Imperatoribus, clades ſuas, etiam devictis gentibus, exprobare libuit; ut qui, cum Victorias à Cælo acciperent, humani nihil à ſe alienum ſcirent. Ad arma nunquam niſi provocati, in nullius terram, niſi laceſſiti venerunt; ſatisq; conſtat terrarum Orbi, offendere non voluiſſe, ni fuiſſent qui defendere coëgiſſent. Et in ipſis ſucceſſibus, ſolo nomine, & Divorum munere, contenti, qui nullius unquam, niſi ſuam, quæſierant, nullius terram, niſi ſuam cupiebant. Agnovit Rex fortunam Cæſarum, vidit ſuam; & his virtutibus, ceu quodam ſydere irradiatus, mirâ viciſſitudine rerum, quos ipſe vincere propoſuerat, non nimis viciſſe doluit, cum iam ab hoſte ſperari amplius, quam amicis expectari, alto ſuo judicio prævideret. Et fæderatis Regibus, vires, ſibi fædere, & promiſſo debitas, uni Rupellæ Gallicæ perperam illidentibus, vicinorum quoque, non minus

minus perperam oblata ſubſidia, cautus Rex, & porrò videns, timere, hoſtium ambire didicit; ut qui nimirum, tum demum, nec ſine indignatione, adverteret, fallacis amicitiæ conſilia ſpirare ultrà, * quam Cæſar armis, ferro, victoriis intendiſſet. Non diu itaque, ſic utriuſque partis affectos animos, Superi ſuſpenderunt, & victor Cæſar, quæ bello ſubegerat, pace reddidit; nec à Rege quicquam petitum amplius, quam in FERDINANDORVM mores ſuccedere, id eſt, præter ſua nil ambire. Hinc deindè tàm arcta illa animorum unio, ex conformi virtutum Majeſtate coaluit, ut, qui generoſiſſimè bellum geſſerant, pacem æquiſſimè ſervarent.

** Hollãdos notat qui fretum Danicũ (Sondã vulgo) ambiebant.*

Etiam, non abſque magno favore Cæleſtium, nuper Viennæ mœnibus, imò palatio & conclavi, Majeſtas preſſa, ab illis initiis, ad uſque Hadriam, ad uſque Balthin, ad uſque Thraciam, Bulgariam, Boſniam, & Oceanum uſque Britannicum, progreſſa,

Ferdinãdi ad invadẽdam Italiã & Galliã fruſtra incitãtur.

Europam impleverat; & fidelium ſubditorum obſequia, vicinorum, & terrarum Orbis reverentiam, provocabat. Iam Rex Germaniæ, Cęſar Imperio, Auguſtus Mundo, numeroſis Legionibus, priſcam Romani populi magnitudinem repræſentans, potentiâ, moderatione, clementiâ, Traianum, aut Iulium exprimebat. Iam Orientem & Occidentem, biceps Aquila reſpectans, bonis præſidium, metum malis, fiduciâ virium faciebat: cum illi fallaci Dominæ, Fortunæ dico, inſigni experimento, FERDINANDORVM animos, explorare libuit, an videlicet, qui rerum naturæ partem alteram, ad ſtuporem omnium, toleraverant, alterius pellacibus inſidiis non paterent; & qui, adverſis nuper graviter impulſi, viâ regiâ non deceſſerant, ſecundis non moverentur. Ad hoc, quò fortius falleret, miniſterio hujus ſæculi ſapientum uſa, admovit ſolidam, & ſpecioſam, argumentorum aciem: Italiam, tot Provinciis, tot

Prin-

Principibus, ac Dynaſtis, nec unâ Republicâ diviſam, hinc infirmam, paulatim tamen Imperio, quoad Regalia, ſe temerè ſubducentem, ad officium redigendam; in illâ decere ſe maximè Imperatorem oſtendere, quæ nomen olim Imperatorium cõtuliſſet. Poſſideri terrarum clauſtra, Tellinas valles, Duceſque ſuos, juga montium tranſgreſſos, ad inſtar fulminis, Cælo miſſi, obvia ſtraviſſe; facillimè ſecutura reliqua, ubi omnia, vicina, & procul poſita, terror præoccupaſſet. Quin & continuâ Victoriarum ſerie, attonitam, & inteſtinis tunc motibus diſtractam Galliam, eamque ipſam Italicorum motuum non cauſam minimam (ob inſidias Mediolano Nobiliſſimo illi feudo Imperiali ſtructas) invadendam; Metas, Tullum, & Verodunum, Epiſcopatus, Imperio Romano, propè iam à ſæculo, detractos, reducendos bello; ut, qui eſſet nomine, re oſtenderet ſe Auguſtum eſſe. Nec referre, cum Rebellibus, Rupellanis, an Hu-

genottis, LVDOVICVS bellum gereret; ſcire Orbem CAROLO V. Imperatori, itidem cum Proteſtantibus belligeranti, ſic extortos. Æquiſſimâ talionis lege, quinque exercitibus diuerſis, ut feciſſet Gallia, Galliam exerceret.

Ferdinandorum cõtinentia reſpectu Italiæ.

Hiſce Machinis, ut ſuaptè naturâ potentibus, ita periculoſis, arietatos FERDINANDORVM animos, inexpugnabiles Fortuna ſenſit, ſenſit animatam conſtantiâ virtutem, indurari malis, proſperis non emolliri. Vt ſemper optimos, ut ſemper ſimiles, etiam in adverſis, ſic vel maximè nunc in ſecundis, prorſus ſuos, prorſus Cæſares, & FERDINANDOS, nunquam alios experta, ſtupuit. Non avaritia, non ambitio, etiam

Sub recti ſpecie, virtutis & umbrâ,

Principibus imponens, tenerrimæ conſcientiæ ſcrupulos effugit: & hoc iam nullo miraculo; cum ſanctos Principes, & hæc terrena velut Numina, oculatiſſimum Cæleſte

leſte Numen habitaret. Vbi Divina Majeſtas humanam impleverat, incaſſum nebulas fallax ratio, & mundana prudentia admovebat, ut, quæ lucem alijs miniſtrat, ipſa caliginem non admittit. Quare tantum aberat, ut trans Alpes, in Longobardiâ, libertatem publicam imminutam vellent, ut Venetos, nequicquam altius tum ſuſpicantes, & prudentiâ ſuâ lapſos, non magis acceptæ cladis; quam Cæſares partæ Victoriæ pæniteret. Vt Veronam, Magnæ Reipublicæ magnam Vrbem, iam metu ſuam, armis etiam facere inhiberent; idque rarò integritatis, continentiæ, ac moderationis typo, in medio Victoriarum curſu: Quid hic, obſecro, niſi æquum? Vt magnum Principem, poſtquam debellaverant, ditionibus inveſtirent; ac, promiſſis Gallorum fiſi, de inſidiis Mediolano non ſtruendis, revocato milite, deſertis Alpibus, Curiâ, & Telſinis Vallibus, etiam ſuſpicionem belli, *his*, qui bella ſuaſerant, amolirentur. Honori

nori laudique Scipioni Africano fuit, quod, Aſiatici Legatus, eaſdem pacis Leges, quas Antiocho, adhuc Magno dederat, victo, & minori, ſed beneficio ſibi cognito, non mutarit; at quantò altius, hac in parte, Auguſta Cæſarum moderatio evehenda, quæ, injuriam cum accepiſſet, contenta Victoriis redemiſſe bella, devictos populos, non ablatâ, ut ille, terrarum parte, nec auri pondere multavit, ſed tum demum fecit Principes cum debellavit.

Eorundem cõtinentia & candor reſpectu Galliæ.

Quid iam, de malefidâ (ut non obſcurè, etiam poſt initam Ratisbonæ pacem, indicia docebant) Galliâ invadendâ; quid de recuperandis Vrbibus, vindicandis Epiſcopatibus, ſenſerit, quid reſponderit Imperator, eo præſertim tempore, quo ſe LVDOVICVS maximè, & extremum quaſi, Chriſtianiſſimum, in Hugenottas, oſtendebat; quivis facilè conjectârit, qui tales in Italiâ FERDINANDOS viderit. Abhorruit Cæleſtis animus abominabiles Sirenum cantus;

utili-

utilitatem protinùs damnavit, cum Religionis diſpendio venturam. Imò ne utilitatem quidem vocare libuit, quod quoquo modo, cum Eccleſiæ Orthodoxæ damno, coniunctũ eſſet. Nunquam enim Religioſi Principes, bella ſatis juſta, cum jacturâ fidei; nũquam, per ſe juſta, non juſtiſſima, cum profectu ejus crediderunt: Vt qui nimirùm terrarum rationem aliquam, ſacrorum maximam jugiter habendam cenſuêre. Nemo non ex illis potius Auguſti nomen, ex propagatione Religionis, quã Regionis quæſivit; ambiendam, ampliãdam aliquando terram, nunquam inferos, ſemper Cælos, exiſtimârunt. Maluit itaque Divus Cæſar, in Germaniâ, Conſtantinum, imò FERDINANDVM agere, & Franciſcos eiuſmodi vicinæ Galliæ non invidere: maluit, ſuo etiam commodo neglecto, pro bono fidei, ſi placuiſſet, LVDOVICVM Socium, quam damno hoſtem.

Sed, ó mirabilem, ſtupendam, & abominabilem *Galli in Ferdinandos.*

nabilem, converſionem dicā an proverſionē rerū! Dum Sacratiſſimus Imperator, candori alieno æquè ac ſuo fidens, à Galliâ in Germaniā ſe cōvertit; dum Eccleſię profectum, ne in alieno ſiſteret, in ſuo quærit; dum Epiſcopatus, juxta normā conſenſu partium firmatam, ut hic repeteret, ibi, reſpectu ſcandali, repetendos differt; Dum pro Zelo fidei Regem unum, Regnum unum, ut amicum habeat, multos, etiam Domus ſuæ, Principes offendit; dum arma, dum ſacras Aquilas, ut Acatholicis opponeret, à Vicinis, & Catholicis divertit; &, verbo ut abſolvam, dum gratiam, quam præſtiterat, expectat, incautus ab ingratis occupatus eſt. Mox enim LVDOVICVS, ſcilicet ille Iuſtus, in Divum Cæſarem, quod hic in illum abhorruerat, ſe Franciſcum iterum, & obliqua Gallia, ſe rurſus Galliam oſtendit; ac bonis omnibus, poſt tot fædas bellorum tempeſtates, Eteſias non deſperantibus, ab ultimis Aquilonis, & Orientis angulis, aliam

 longè

longè fœdiſſimam excivit. Nimirum ut iniquitate Iuſtitiam, vitiis virtutem, Zelum Scandalo, amorem odio, candorem fuco, probitatem, & pietatem, propè dixerim Sacrilegio, penſaret. Vt pace, fide, Eccleſiâ, & bello, & ferro, & ſuperſtitione preſſis, ſuſque deque cuncta verteret, &, penitus oblita ſui, Chriſtianiſmum Chriſtianiſſima, & hoc tamen, ceu per accidens duntaxat, lancinaret. In ea quippè tempora nati ſumus, ut uni cuidam, cui neſcio, *Rationi ſtatus*, Deus, Dæmones, Cælum, Inferi; & quicquid olim, & nunc etiam, bonis omnibus præcipuè curandum, timendum, aut ſperandum, eſt, & erat, vile & exile, vanum, imò frivolum videatur. Huic divina, & Cæleſtia, neglecta parum; virtus, fides, religio, proſtituta minus; aræ, templa, Eccleſię profanatæ, nihil ſunt; modo illa, modo vnica (ruant cætera) conſervetur. Ad hanc tuendam, & Turcus, & Infidelis, & Tartarus, & ipſa Tartara quoque ſerviant;

pro quâ videlicet nihil impium, in pietatem. Veniant à Glaciali Oceano, à Pigro & immoto Mari, à portis Caſpijs & Euxino, à Boſphoro Cimmerio & Mæotide Palude, &, ſi quid Barbarorum adhuc ultra Caucaſum, & Imaum latet, aut ulla unquam, in Imperium Romanum, Barbaries inimica fudit, pro hac in Cæſares, &, horum cauſâ, in Sanctam Matrem, in Eccleſiam armetur. Tanti quippè intereſt FERDINANDOS, extirpari. Et licet hi, cum LVDOVICO, Galliam, ſervare volverint, ne Religio periret, Religionem illa perire mavult, quam Cæſares ſervari.

Gallorū fœdus cū Suecis. Ad hoc GVSTAVVM, illum hęreditarium Catholicæ religionis hoſtem (quippe cujus Pater, eâ quoque causâ, certè titulo, SIGISMVNDVM, Dominum & Nepotem ſuum, regno exegiſſet) cum Septentrione, cum Oriente, cum Meridie, cum Europâ propè integrâ, & terrarum Orbe, in Imperium commovit. Nunquam enim tantum popu-

pulorum, tantum gentium & terrarum, quantum cum hoc Principe, clam palamvè, ſimul inſurrexit. Ad hunc enim in Boruſſiâ, cum fortiſſimâ Polonorum gente, jam biennium, eventu vario, belligerantem, præeunte Galliâ, fidiſſimi Achates Batavi, Britanni Socii, Moſci Barbari, Tranſylvani perfidi, nec penitus excludam Italos, congregati, in fœdera cojerunt. Vt Regius ille vates FERDINANDOS, hoc verſiculo quaſi reſpexiſſe tum videatur. ASTITERVNT REGES, ET PRINCIPES CONVENERVNT IN VNVM, ADVERSVS DOMINVM, ET ADVERSVS CHRISTVM EIVS. Quin & fata, Iovisque Diphtheram, profanus animus tractare auſus, totum, quaqua patet, Orbem, ac uniuerſum mortale genus, in partes ſegregavit; quos ſervos, quos Dominos habere vellet; qui pellendi, qui reſtituendi Præſules; qui evertendi Reges, qui firmandi; qui in bella, qui in Pacem, qui in fœdera concitandi Principes; qui exhauri-

endi populi, qui ditandi; quæ Gentes, quæ Familiæ extirpandæ, aut ſervandæ; reſpectu unius Auguſtæ Domus, inſolenti auſu, calculo, ac bilance, à pauculis libratum. Et quaſi jam humanæ mentes, humana potentia, quicquam præter Deum, aut Divina, ſine hominibus nihil poſſet, ſic temerè & præſumptuosè, bella, pacem, fædera, & inducias, & tantum non proſpera & adverſa, fortunam & ſucceſſus, per Orbem paſſim nationibus diſpenſabant. Sed Majeſtas illa ſupra nos, quæ ſola Reges, quæ ſola Principes, Regna, Principatus, firmat, aut evertit; quæ Monarchias ſola, & Monarchas, erigit, aut proſternit; quæ ſola hûmiliat, aut exaltat; ſola minuit, aut magna facit; ſola unit, dividit, ſeparat, aut conjungit; &, unico ſuo nutu, ſola pacem, inducias, & fœdera, rata, irrita eſſe præcipit; illa, inquam, quæ ſola poteſt, quicquid vult, & nihil vult, quod non poſſit, hos inſolentes & Gigantæos auſus, quoſdam in ipſo partu jugulare

cæpit,

cæpit, quoſdam diſtulit, quorundam jugulum etiamnum prændit. Quippè NON EST CONSILIVM CONTRA DOMINVM, & humanæ mentis adulterini, ad ingenuos Divinæ fætus, paulatim, aut protinus exanimantur. quicquid enim ſine Deo concipitur, infimum, quia contra potentiam; temerarium, quia contra ſapientiam; impium, quia contra Divinitatem.

Diſpoſitio divina circa fœderatos.

Placuerat Bethlenum Gaborem, ad arma virum venalem ſemper, at nunquam hoſtibus vel amicis fidum, nunc potentiùs, affinitatis jure & fiduciâ, in Cæſarem armari; ſed alio decreto Superum, prius animam, quam bella movit; ac Imperator ſubitò, eâ parte, validiſſimus evaſit, quâ minimè ſperabatur. Placuerat SIGISMVNDO Regi, quò expeditius GVSTAVVS Aquilonem ſuum, in Germaniam circumageret, ab uno latere quietem procurari; ne tamen Imperatòri, Imperio, æquitati, & Eccleſiæ, Zeloſus aliàs, opitularetur, à tribus iterum, eodem tem-

tempore; Turcis, ruptâ pace; Moſcis, fracto fœdere; Scythis, ſuo more; per Podoliam, Volhyniam, Ruſſiam, diſtineri. Sed quid inde mox, niſi gloria Polonæ genti, VLADISLAO decus! Traxerat Aſtrachanios & Cazanenſes, Wolodimerios & Czeremiſſas, Aſiæ & Europæ populos, à Tanai, & Volgâ ſuo, ad Boryſthenem, Schiſmaticus Imperator; toto Oceano, Balthicoque mari, belli duces, Tribuni, milites, adnavigaverant; arma, viros, artes, vicinus & longinquus Orbis miſerat; quæ videlicet, univerſa novi Regis, poſt fata Patris, ampliſſimæ Reipublicæ gubernacula prenſantis, ſacro diademati, aliud honoris jungerent, & glorioſo vertici novas laurus. Centum quadraginta millia, à Smolencianæ, annum prope integrum obſeſſæ Vrbis, cervicibus ſubmovit; & hoc (agnoſce Dei digitum) parvâ manu. Vicit, cum Barbarorum viribus, quaſi Barbara, & tamen irrita, in ſe Moſcorum frigora; & Rhiphæas nives, & Roxolanum gelu,

longe

longè infrà generoſi ſpiritus magnitudinem oſtentavit. Sæviſſimi Septentrionis triumphator (quantum Cæſaris, & Pompeii, Dyrrhachiana molimina prætergreſſus!) obſeſſores ſuos obſedit ipſe; ac armis, ferro, ingenio, conſtantiâ, & ipsâ ſuâ hyeme tandem debellatos, ad pedes Regios coëgit. Quid jam Pontius Sabinus? quid Veturius, & Poſthumius, Romani Conſules, in proficientis, Quiritium fortunæ, incunabilis adhuc, cum paucis millibus, ſub jugum miſſi? Quid memorabilis Caudina pactio, & uſque huc memorabiles Caudinæ furcæ? Vidit Orbis, quod nunquam viderat, tanti exercitus, tot Vexilla, tam adulti Imperii, poſt hanc cladem demum jam vergentis, ſtupendas vires, Victoris calcibus ſubſtratas: vidit tot millia, cum Sehino ductore ſuo, flexo genu, aut cervice, ſupplicare ſpiritum; quò alienæ gloriæ, ſuo dedecori; alienæ vitæ, ſuæ morti; novo calamitatis genere, ſupereſſent. Indè latiùs ultor enſis, dum

violati fœderis piamenta quærit, Cæleſtis pœnæ dexteram expreſſit; donec victor Sarmata Michaëli Fedrowicz, paulo ante tam Magno Duci, tractu terrarum optimo, ceu capite minori, non invidendam jam magnitudinem, in ſolo titulo reliquit. Ad tam latè tum coruſcantis Lechici Phæbi jubar, Luna Turcica, quæ, à tam pio nimirum fœdere provocata, ab Helleſponto, imò propius à Tyrâ & Hieraſſo, fœdæ noctis ſuæ caliginem Chriſtianæ luci minabatur, mox, etiam ante ſanguinem, purpuraſcens, erubuit diſcrimen; cumq; ſuam, alienâ confuſione, plenitudinem ſperaſſet, ſuo deliquio majorem alteri cõciliavit. Fugit deindè, prout venerat, ſuo more, vagus Scytha; & hoc triplex bellum, ceu triceps Cerberus, ad Monarchæ Magni, Magni VLADISLAI, tanquam redivivi Herculis, Tartara triumphantis, genua defecit.

Diſpoſitio divina circa Guſtavum. Cæterùm Divino ab humanis placitis, ut in Tranſylvaniâ ad Tibiſcum; ſic in

Ruſſia

Ruſſia ad Smolenſcum; ut ad Leopolim, ſic ad Camineciam, diſcordante, tamen id; quod ſummè, in ejuſdem Sanguinis Heroë, ſed toto Deo, Cælo, Regno, causâ diſſidente, fæderatis placuit, proſperiores, non tamen in longum etiam, ſucceſſus habuit. Nempè libuit ſupremo Numini hujus ſæculi non malum Principem, ut Salamandram in igne ſuo, ſic in periculis, aliquantulum fovere; quò facilius dehinc, magnitudinem quoque ſuam, alieno diſcrimine, conſecutus, periret ſuo. Ipſa pericula (ut ſæpe in humanis ludit) Divina potentia utrinque præmium, pænamque fecit; quò novos titulos, è FERDINANDORVM periculis; Gvstavo adjiceret, quos ſuo fato, ſuo periculo, FERDINANDIS denuo, Gvstavvs immolaret. Nec enim hic ita malè meruerat, ut inglorius, iſtum verticem, non unâ laureâ glorioſum, conderet; nec indignos Deus Cæſares oſtendit, quibus ille ſuam gloriam, & glorioſum caput, ceu vi-

ctima conſecraret. Dignus erat veteranus miles felicitate quâdam, dignus decore, ſed ſuo; cum veram felicitatem, verum decus, Religionem, fas, & æquum, non ſectaretur: digniſſimi FERDINANDI autem, qui vero decore, verâ felicitate, integram fortunam ejus, ſuæ gloriæ partem facerent. Ad hunc ſcopum, & hunc ſcopulum, dedit media, qui unus habet; & direxit qui cuncta dirigit, ut cædi poſſent qui Victoriæ, cædere qui exitio deſtinati.

Guſtavus in Germaniam. Indulſerat GVSTAVO magnarum rerum capacem animum; & ſic indulſerat, ut conceptuum effectus, in pauculis aberrarent, in pluribus reſponderent. Hinc ab adoleſcentiâ, utriuſque fortunæ, magis autem proſperæ, documenta; hinc experientia magiſtra rerum; hinc artes bellicæ, & veterani milites, qui ſecum annis, armorum uſu, & ſucceſſibus, in fortitudinem adoleverant. Hinc illi, vel ipſi Aquiloni ſuo, de rigore, controverſiam facientes animi; ac, ſi qui

mitio-

mitioris Cæli, è Germaniâ, Britanniâ, Galliâ, ſe aſſociaverant, longâ adſuetudine, in Polonos, Lithuanos, Livones; in Eſthævones, & Hamaxobios, probati, non minus jam, quam Sueci ipſi, Gothi, Fenni, & abſurdiſſimi gentium Lappones, in omnem fortunæ contumeliam firmati. Hos ut GVSTAVVS, tot aliunde etiam auxiliorum certus, ab Holmiâ ſuâ, & vicinâ Boruſſiâ, in Germanicum littus, vel expoſuit, vel citavit, prona omnia ſibi comperit, adverſa Domino. Principes & Vrbes etenim, quia ſuum Cæſarem jam obſervare, etiam ſervare deſierant: unum quaſi omnium certamen erat, qui prius externo Principi adhærerent, recederent à ſuo. Et magis in GVSTAVO de Germaniâ, quam Pompeio Magno, de Italiâ, verum apparuit, quod, ut primum terram virgâ percuteret, exercitus proſilirent. Quamvis in hoc non modicum diſcrimen erat, quod ibi, metu Cæſaris, prodire verecundarentur, hic in Cæſarem etiam armarentur.

rentur. Quin imò maximum diſcrimen erat, quod ibi, in Cæſarem, nondum ſuum Principem, & tum hoſtem à Republica judicatum, non auderent; hic in Cæſarem ſuum Principem, inſurrexerint, pro Republicâ dimicantem. Niſi forte ibi Rempublicam, & Imperium eſſe putaverint, ubi, ſine capite, pauci erant; aut ibi non eſſe, ubi cum potiſſimis, & Electoribus Imperator. Sed nimirum ſpecioſa nomina, & libertas obtendebatur, quam tueri in politicis ſuadebant ii, qui opprimere deſtinârant, in rebus fidei, qui aliam profitebantur. Audiebant ergo jam pauci Cæſarem, cum omnes Cæſar; & vel tum Pater patrię, quamvis immorigeræ, ab armis eos, ad concordiam, Francofurtum revocabat: id petentibus Wallenſtenium etiam, cum tot millibus, Sacramento ſolvens, ne ipſius arma adeò timerentur. Certum illud experiẽtiâ conſilium, *ſummam authoritatem, ſummamq; potentiam, armis quæſitam armis tuendam*, Bono publico

dona-

donavit, &, dum innocentiam potius, quam potentiam tueretur, maluit ſibi quam aliis deeſſe; ſpe certâ fretus, quorum conſiliis nunc auſcultaret, eorum auxiliis, in eventum ſequiorem, etiam fortiter adjutum iri. At ſic quidem benè in æternum famæ, in præſens autem malè viribus ſuis conſuluit, cum miles, quem amore pacis exauthorârat, belli ſtudio; ad averſos Principes tranſiret. Quippe Ducem nullum habentibus, ſtatim quilibet erat Idoneus; ac, pręſentem tempeſtatem fugientibus, quælibet ſtatio, pro portu erat. Ergo omnes undique in unum Tillium, & unus Tillius adverſus omnes; nec infelix, pręterquam eo loco, ubi nunc quidem ſibi, nec ita multo poſt, victori terminum Fortuna deſtinârat.

Attrahite interim hic Varrones Belgici (quos & Demoſthenes, non in Philippum quidem, ſed in Cæſarem, quibuſdam vocare libuit) eloquentiæ Catarractas; & coactum uſquè huc Auſtriacorum continuo *Oratorũ quorundã vana voca de Guſtavo.*

ſuc-

ſucceſſu, Rhetoricæ artis flumen, ſemel mittite, navigate: At ſic tamen cautè (moneo) ad Gubernaculum, & vela; ne, qui GVSTAVVM vehitis, hoc inſperato turbine, in fatalem hanc Charybdim, prorâ impingatis. Non magis enim ille proſperè, & prudenter, ſecundo fortunæ ſuæ æſtu, quā temerarius, & infelix navita, prono vēto, uſus eſt; qui maris ſui, ſui Oceani, univerſa brevia non ignorans, pauca cavens, plenis velis ad naufragium properavit. Comparate, nec invidebo, multas per elegantias, Auguſtum veſtrum, non Auguſtum, nec futurum, Pyrrho, Annibali, Pompeio Magno, dummodo in FERDINANDIS, Fabricios, Scipiones, Cæſares agnoſcatis. Tandem per minus odorata nemora, Hercynioſque ſaltus, per Cheruſcorum, & Meliboci juga, ducite Francofurtum, *Ubi Romanorum Reges eligi mos tenet*; *ut accipiat*, ſi Diis placet, *omen rerum, quas jam geſſerat, quas geſturus erat*; qui (vobis quidem) *nec de futuro dubitare poterat*,

Verba Heinſii in Panegyrico ad Guſtavum.

terat, victor deſignatus. Imò verò, ut falſi vates, intempeſtivæ Panegyri ſuperſtites, *non rectis oculis, atque inconnivis, ut antiqui loquebantur, Romanas Aquilas, ad fulgur eius, cum horrore, animum ac mentem* non *demiſiſſe*, intueamini; adhuc in Auſtriâ Victrices, cum Auſtriacis imperantes. * *Acceſsit* TERTIVS, & quidem iterùm FERDINANDVS, poſt SECVNDVM, contra quem, non ille quidem vincere, ſed perire deſignatus, bellum geſſerat; non iam *arcendus*, nec *profanus*: ſed quantò minùs GVSTAVO veſtro, tantò magis Divinæ Majeſtati ſimilis, & conformis. *Hic Sanctioribus*, ut apparet, *initiis imbutus, certiora pro ſe conceperat*, ab eo, qui non tot menſibus, poſt vota veſtra, quàm Hic annis, poſt fata eius, humani generis directioni ſupereſſet.

** Heinſii, poſtquam Guſtavũ Deo conjunxiſſet, hac propria verba ſunt.* Si quis tertius diſsimilis accedit, merito profanus habeatur ac arcẽdus. *Guſtavi ambitio.*

Attamen haud adeo mirandum, vos, dum periodos blandas magis, quam veras quæritis, Zeloſè potius, quam Religioſè, ultra præterita, ac præſentia, ultra Cæſares

 pro-

provectos, circa GVSTAVVM aberraſſe, cum GVSTAVVS ipſe interea non minus, circa ſe, fortunamq; ſuam, caligaret: dũ felix eum temeritas à Lipſiâ Herbipolim, Francofurtũ, Moguntiam, ad uſque Confluentes; inde in Franconiam iterum, & Palatinatum circũageret, & validè legiones quidem, magis autem jam animũ gyraret. Hic in nota omnia & ignota vagus; ſecundis ebrius, inſolens, corruptus; futurorum nihil anxius, præſentium ſecurus; Imperium Romanum, quod ne totum quidem adhuc ceperat, procaci libidine dividebat. Principatus, ditiones hoſtium, ac, quod mirêre, fidelium ſociorum etiam, ſuo arbitrio; Epiſcopatus, & Abbateias, benè de ſe meritis; ſibi, Domuique ſuæ, quicquid Auſtriacæ hæreditariũ, aſſerebat; nunquam titulo, præſumptione amplius quam Imperator. Certè quidem, nulla vaſtior, nulla magis inexplebilis, quàm ambitionis intemperantia eſt, quæ, tum prius, cum ſatiari putaveris, incipit eſurire. Habet

bet alvus, palatum habet, quod ſeu copiâ, ſeu faſtidio laſſetur; & libido hominem, ſi non deſeritur, ipſa deſerit; ſola ambitio recipiendo proficit, proficiendo demum incipit. In immenſum hianti, quicquid ingreſſeris, non paſtus, ſed continuò irritamentum eſt. GVSTAVVS ADOLPHVS, qui jam ad Oceanum, qui ultra maria; qui in Inſulis, & continenti, qui, à Codano ſinu, propemodum ad ſubalpina, poſſidebat, quę tam ſua erant, quam quæ non erant, poſt hæreditaria, viventis etiam tum Regis, Sceptris aliis, ibi, in Sarmatiâ imminebat; hic in Turciâ, cum Amurathe, ceu jam vicinus, aut mox futurus, de Auſtriâ, Hungariâ, Styriâ diſponebat. Sed utrobique ſpei irritus, & Warſaviæ Senatorum fide, * Opalinii Zelo igneo; & Byzantii Buchemianâ Legatione, Buchemianâ prudentiâ, in ordinem redactus, non abſque verecundiâ didicit, eo contentus eſſe, quo non erat, & id habere, quod non habebat, quia quod habebat,

** Videtur dicere zelo igneo, quia litera legati Suecici, ab Opalinio ſupremo Marſchalco Regni publicè in foro cõburi juſſa.*

bat, non ipſius erat. Quin & nominis, & famæ ſtudio, diverſis, diverſa per terrarum & populorum, Helvetos, Italos, Britannos, Batavos, Legationibus, quis jam, & quantus eſſet, ſcilicet oblitus ſui, alibi explorare, alieno judicio metiri libuit; qui tamen, quis, quantus, & qualis eſſet, ad Ingolſtadium, ad Norimbergam, gemino fortunæ caſu monitus, FERDINANDORVM ſe virtute (quam ſuſpicere, quam timere, tum demum profeſſus erat, cum irritaſſet) debellari ſenſit. Qui Infelix felicitate ſuâ, jam amicis magis, quam hoſti nimius, bello acriter, livore acrius urgebatur; provectus eò, ut nec vivere Fæderatis ſuis, ſine tormento; nec mori poſſet, niſi lætis.

Guſtavi mors. Non ignarus hujus fati, nec illius penitus, quod imminebat, ſic, Wallenſtenium ſecutus, in arenam prodiit, ſtruxit aciem, pugnam cœpit, ceu devotus Orbi, tanquam non evaſurus. Nec diu Deus, nec GVSTAVVS diſtulit, vt oportunus eſſet; ita periturus,

turus, ut antequam miles ejus de Wallenſtenio, ne dicam FERDINANDIS, jam FERDINANDI, cum Wallenſtenio, de perſona ejus triumpharent. Cecidit, haud diffitemur, virtute magnus, fortunâ major, imò Principum, terrarum, Vrbium, vel mediarum partium damnato ſtudio, vel ad ſe, à ſuo Cæſare, defectione maximus; ſed ita tamen, ut tantus, quantuſcunque eſſet, non ſummo tantum, & invicto Cæſari, ſed Præfectis ejus, ſed Cæſareo Manipulari minor fuerit, quiſquis ille fuit, qui confecit. Cecidit, ſi ætatem ſpectes, ſi vigorem, ſi moralem Principem, ſi militare decus, non dignus equidem, niſi contra fidei juratos hoſtes, ita cadere, ſic perire; ſi Eccleſiam, æquitatem, cauſam; ſi Cæſares, ſi FERDINANDOS, non ſecus cadere, non aliter perire. Et ante pugnam, velitando cecidit, vt, caſus ſui militis incertus, ſui certus, non ſine curis, anxius labaret; inter multa dubia, unius gnarus, ſe præire quo duxiſſet, ſecuturos plures quò præiviſſet.

Cõſiderationes quædã circa mortem Guſtavi.

Conſidera mortale genus, quam parum vires ad extremum, in æquitatem; & quantum æquitas quaſi ſine viribus, in vires poſſit. Vides, adverſas inter acies, terram inter & equorum ungulas, GVSTAVVM medium; nec tamen prius vides, quam ille, exarmato ferè Cæſare, Germaniam propè integram in Cæſarem armaſſet. Vides & à fronte, & à tergo, & à lateribus, in pectore, lacertis, dorſo, undecim vulneribus confectum, cùm, tum vel maximè, cruorem alienum quæreret, in ſuo volutari. Vides, qui belli quaſi anima, quaſi vita fuerat, ceu viam factam, victorum æquè ac vincentium Phalange, cohortibus, ac turmis, die integrâ, poſt ſpiritum, calcari; cum jam prius eo pervenisset, ut, uniuerſi Orbis ſpe vel metu, aliorum diademata, Sceptra, faſces, calcaturus ipſe videretur. Vides denique jacere hoſtem Principem, ſtare FERDINANDOS; &, qui Auſtriacos evertere propoſuerat, everſum, ne visâ quidem Auſtriâ, pe-

rire.

rire. Propè eſt, cum Claudiano hic exclamem:

Tolluntur in altum.

Et quam modicum, ex tam alto, ſeu prærupto, temporis, & fortunæ, in hoc pręceps, intervallum! Brevi, ne unius quidem anni, ſucceſſuum, terrarum, circulo, in eũdem ferè campum, victoriæ, neciſque, redux, quicquid gloriæ nuper hauſerat, cum animâ refudit, infauſtâ morte compenſavit. Infauſtâ, inquam, & quidem adeo, ut, qui ſe, ut decuit, vivus vix agnoverat, poſt fata, cadaver ejus, niſi verrucâ, fortè ſui non notârint. Certè qui ſic jacuerat, ſi ex GVSTAVO anagramma fecerat Auguſtum, tum ex Auguſto, belli alea fecerat GVSTAVVM; & Auguſti FERDINANDI erant, qui, licet de fortunâ, & bello nondum, jam ſic de GVSTAVO tamen, ceu, à ſuo ſolio, infra eorum genua, provoluto, triumphabant. Atqui, imperaſſet ſi vixiſſet? Nimirum mori debuit ne ſupereſſet, non eſſe debuit, ne imperaret.

Iuſtus

Iuſtus ille rerum Arbiter, jugulavit ſpem, cum ad fiduciam veniſſet, quò, adverſæ parti, manifeſtiùs probaret, eſſe ſuos qui non videbantur, non eſſe qui videbantur. Stupendo fatorum ordine, illos ſummis cladibus firmare, hunc victoriis perire, & (ut oſtenderet quam FERDINANDOS tenerè ſervaret) vel ſuis vincentibus, quaſi ſolum perire voluit; ne, nondum placatis Superis, deëſſent qui pugnare, jam non eſſet, qui, præter Cæſares, imperare poſſet.

Wallenſtenii caſus. Singularis hæc, circa FERDINANDOS, Divini Numinis providentia, ut ab initio, ut in GVSTAVO, ſic luculentius, in ipſo Wallenſtenio, adhuc apparuit. Quo enim modo, rem Auſtriacam periculoſiùs Fortuna librare potuit, quam cum ſubſidia ſecuritatis ejus, ſubitò, ſimul omnia, in metum tranſtulit? Cum hunc Hannibalem, hoc belli fulmen, tot exercituum, tot Ducum, & magis hoc, quam ſuum Cæſarem, reſpicientium Legionum caput, in perniciem,

ciem, primò alienam, indè ſuam, dolo hoſtium, faſcinavit? Cum illum, quo, præter Deum, nemo fortiùs momenta rerum, quæ in unius propè manu erant, quocunque ſe inclinaret, vel evertere, vel ſtabilire poſſe videbatur, in maximè formidabilem inimicorum, qui amicorum fuerat, præparavit? Nullo certè. Potiſſima virium Germanicarum pars, poſt Gvstavvm, penes Gvstavianos adhuc; quicquid FERDINANDIS in adverſum, jam, in Se, penes Wallenſtenum erat; & eo modo, ut nullus illis, ipſi omnis in voluntate modus ſupereſſe videretur. Nimiâ fiduciâ, nimiâ benevolentiâ, ſe exarmaverant, qui Vaſalli ſui fidem, ex ſummis meritis, ex beneficiis, æſtimarânt. Quanquam ex eventu, prout fuit, fortè nimium, in illum virum, nil fuiſſet, ſi virtutes ejus, quibus, in exitium ſuorum hoſtium, eminebat, illi, peſſimo Philtri genere, ambitione non corrupiſſent, qui nobis, qui Germaniæ, qui Cæſari, qui bono publico

invidebant. Interim ſolus quaſi Deus, cum FERDINANDIS ſolis, & ſoli FERDINANDI iterum cum ſolo Deo; & ita quidem, ut, ſi vanam propè ſine viribus iram exeruiſſent, in facto diſcrimen eſſet, ſi cunctarentur, periculum in morâ. Perierant, procul dubio, niſi tanti Cælo, tanti Superis fuiſſent, qui Imperio ſervarentur. Quid ergo? Quò vel tertio, quanti eſſent, ceu miraculo probaret, repentè Numen, in hoc articulo ſummæ rei, Divinâ ope, quod humana jam vix ulla poterat, viâ notâ, breviter expedivit; & in reliquùm, ex duobus ipſis, *Ferdinandus Tertius ad exercitũ.* Te FERDINANDVM III. Te Auguſtum, Te Patrem patriæ; Te Eccleſiæ, Te Imperii, Te generis humani bono natum, ceu Atlantem alterum elegit, qui porrò, ruentem Germanum Orbem, auguſto vertice fulcires. Te Alcidem, ad reſtituenda reliqua, ad debellanda monſtra, in Imperium quaſi manu duxit; cùm, quicquid tuendum ipſe, quicquid frangendum non

ſuſce-

ſuſcepiſſes, periturum tibi, aut peremptu- rum Tua videretur.

Atqui, Magne Cæſar, hic ſumma illa, ſummæ Majeſtati Tuæ, modeſtia coniun- cta facit, ut, priuſquam plura loquar, precari debeam, Te, deſtinatam, ac reſervatam, ab æterno, æternitati tui nominis, ut ad Palæ- ſtram; ad Illuſtrium præliorum initia, vias, exitus; ad immortalitatis Tuæ ſtadium, plus quam mortali paſſu, cum Deo gradien- tem, ſequi ſaltem verecundè liceat, cùm aſ- ſequi non licet: ut ad hoc, exerentium ſe continuò, virtutum Tuarum jubar (quod tum humano generi potentius effulſit) ceu meridianum Solem, infirmæ, ſed devotæ mentis meæ aciem, nonnihil hebeſcere pa- tiaris, dum, imbecillitatis ſuæ conſcia, tan- tum fulgorem illum non ſinit intueri. Ta- lem enim, Deo Duce, tam auguſtum Te bono publico exhibuiſti, ut ſuſpici vel invi- tus debeas, longè auguſtiorem verò, quàm ut debitè, meæ quidem mentis, oculis uſur-

Ferdinandi III. Virtutes bellicæ.

pari poſſis. Ita quippe difficultates ubique obvias, Divino ingenio ſuperaſti, ut eaſdem humano reliqueris vix conſequendas. Sic Tuum Theſeum, id eſt Germaniam, id eſt Imperium, ceu Ariadna altera, è Labyrintho periculorum, prudentiæ tuæ filo, eduxiſti, ut nos involveres virtutum. Effeciſti enim ea, eo tempore, quæ efficere quempiam mortalium potuiſſe, nemò diceret, nemo crederet, niſi effeciſſes. Quæ tamen efficere etiam, Auguſte, non potuiſſes, niſi Deus Tecum, Tu cum Deo effeciſſes.

Fiducia ſui. Quanta enim erant, quæ Rempublicam labentem preſſerant, quæ, labente Wallenſtenio, premebant, quæ, lapſo, demum imminere videbantur? Bone Deus! horret animus meminiſſe, quæ tamen, reſpectu Tui, non meminiſſe non poſſumus, niſi ingrati. Quoquo Te verteres, vel hoſtis, vel confuſio; adverſa, vel ſuſpecta omnia. Nunquam conjurati Orbis tantæ vires, aut magis firmæ, aut latiores; Nunquam Cæſareanæ

reanæ magis debiles, acciſæ, minus habiles ad uſum. Illæ, Rheno jam & Nicro, Mœno & Viſurgi, Albi & Viadro, Liciâ & Brigantino Lacu, à tergo præpotentes; Ratisbonâ quoque, ad Danubium, tum fluviorum ultimum, & ex parte reliquum, occupatâ, extrema jam omnia, ſui fiduciâ minabantur, quia ſimul & concordes; hæ, ſine capite, extenuatæ, fractæ; locis, animo, affectu ſparſæ; ſui Ducis, & dolo hoſtium corruptæ, magis exitio vicinæ, quia diſſidentes. Ad hæc omnia, tam dura, aſpera, fortiſſime Imperator, ceu ruinam publicam, ut erigeres, acceſſiſti; cùm accedere jam auderet nemo, nemo poſſet, abſque ſuæ metu. Induere galeam, præeſſe militiæ ſuſtinuiſti, ſuffeciſti, cùm, præter Te, præeſſe militiæ, induere galeam cum poteſtate, jam, excepto Bavaro & Lotharingo, nemo ſufficeret, ſuſtineret nemo. Periculo Te commiſiſti, cùm imminentium periculorum remedia, tua pericula fore prævideres.

Diſciplina militaris. Et prima quidem, quæ & graviſſima, diſciplinæ militaris cura fuit. Hanc (cum aliàs in caſtris etiam cito nimis à rectis in vitia, à vitiis in prava, à pravis in præcipitia perveniatur) indulgentiâ fatoque Ducis tum penitus collapſam, eâ prudentiâ reſtituiſti, ut, ſi emergentem exindè gloriam conſideraverimus, propè ſit dicamus, illam cadere, Tu, Auguſte, ut erigeres, tanti fuiſſe. Ita enim (verbo ut dicam omnia) quæ tria maximè neceſſaria, militem exercuiſti, exercitum firmaſti, firmatum eduxiſti, ut & in exercendo Te Xantippum, in firmando & uniendo Fabium, in educendo Scipionem demonſtrares. Nimirum, qui probè intelligeres, eam denique, & rectiſſimam, & tutiſſimam, imò Regiam, Tibi Regi, ad victoriam viam fore, ſi ante diſciplinâ providiſſes, ne vinci poſſes.

Bellorũ ſucceſſus & expugnatio Ratisbonæ. Et in hoc, Ducum optime, prudentiſſime Imperatorum, non aberraſti. Sic enim, expeditionem feliciſſimè, & (quod glorioſiſſimum)

mum) ſervatis Tuis, ſine ſanguine auſpicatus, lauro civicam præmiſiſti; &, mox territis, inde fractis hoſtibus, laurum civicæ conjunxiſti. Sic Leones Scandici, præſumptuoſi antea & erecti, Tuis Aquilis, non jam rictum oris, non panſos ungues, ſed, in pedes iterum ſubmiſſi, terga præbuerunt, ceu ferociæ prioris, nunc porrò inutilis, obliti. Sic denique & ſucceſſu firmior, cum Electore Bavaro junctis Caſtris, Tuas vires, Tua arma, Tua fulmina, ut petunt Iovis plerumque ſumma, in adverſa Ratisbonæ mænia direxiſti; ut eandem Tibi ad Imperium aperires. Torſit omnem ſe in partem, & in Bohemiam, & in Bavariam, ratione mirà, nec ſperare, nec deſperare jam auſus hoſtis; &, circa virtutem Tuam, & Ratisbonam, Auguſte, varius, ceu divulſa à catulis Leæna, nec propè, nec procul eſſe, metu vario, ſuſtinebat. Tu conſtans interim, & immobilis, & inconcuſſus, abſens, præſenſque idem, fortis,

Victor,

Victor, eodem tempore, Pragam in Bohemiâ ſervabas, Ratisbonam in Imperio ſubigebas; in Tuo Cuſtos, in alieno Vindex. Quanquam non adeò etiam alienum erat, quod jam armis, virtute, meritis; quod affectu, quod amore mutuo, Tuum eſſe incipiebat. Tu enim Vrbes, Te clementia; & hæc viciſſim mentes hominum expugnabat; ut nimirum, abſolutè victor, magiſque cordium, quam turrium poſſeſſor; ibi eſſes verè, ubi eras; & haberes verè, quod habebas; quin & eſſe jam inciperes, ubi nondum eras, & habere, quod non habebas. Quocunque etenim te porrò verteres, inſtar benigni ſideris, moderationis Tuæ radii jam præceſſerant, aut præcedebant; &, cum tecta alibi, cum valla ferro, potentiſſimâ lenitatis machinâ pulſabas animos; non adeo pertinaces vinci, libertatis, vitæ, ſpiritus ſecuros.

Ferdinandus Cardinalis ſe jungit Ferdinando III. Ita denique, Sacratiſſime Imperator, bellum, quod à tyrannide, quod à latrocinio diſtinguebas, aliquâ tum ratione *bellum* effeciſti;

ciſti; & cæleſtem illum Tuum animum, eodem, quo Cælum regitur, amore dirigi oſtendiſti. Quippè eadem Tibi, circa mortale genus, circa hoſtes, & amicos; circa delinquentes, & obſequentes, cum Deo cura; idem animus, non velle perdere, ſed ſervare. Quid ergo, quid, Auguſte, mirum, cum Tu Ætheri, cum Deo; Tibi Æthera, Tibi Deum militaſſe; & hunc idem egiſſe Tecum, cum Tu idem ageres quod Deus! Hic jam à Tuis partibus, Tuorum Caſtrorum Præſes, Imperator, Miles, movebat, Auguſte, Tecum; gradiebatur, & quieſcebat Tecum; obſidebat, & expugnabat Tecum; bellabat, & debellabat Tecum: & illius præſidium, Auguſte, illius opera magis eminebat, cujus præſentia, niſi virtute, non apparebat. Hic Tuam mentem, Tuum animum habitabat; & conſilia, quæ ſuggeſſerat, in effectum, idem, qui ſolus poterat, dirigebat. Hic denique, cùm jam de ſummâ rei dimicandum eſſet, Tibi FER-

DINANDO, FERDINANDVM alterum, (quem unicum, Pyrenæos ultra, extremus Occidens, Tibi ſupparem adhuc ſervârat) per maria, per terras, à ſummis Alpium, & Tridentinis jugis, cum veteranis Copiis adjunxit, virtutis tuæ teſtem, periculorum, gloriæ Conſortem. FERDINANDVM, inquam, Tibi FERDINANDO junxit, quò, ſpecioſo ſcilicet exemplo, ſub auſpiciis unius, & pro vno, FERDINANDI duo militarent; & illos, ſolis FERDINANDIS deſtinatos, hoſtes, ſoli FERDINANDI vincerent; à ſolis FERDINANDIS vincerentur.

Simul Nordlingam obſidet.

Pergite ſublimes Animæ, Orbis decora, Sereniſſimi Affines; pergite unitis animis, unitis viribus, in adverſos hoſtes; &, poſt Bavariam, poſt Donavverdam, poſt Danubium, Vlmâ tenus, vendicatum, flectite in Noricum, ut, Dictator alter, alter quaſi Magiſter equitum, ille ceu ore Superûm, hic auguſti Dictatoris, extra ordinē creati, cauſam

ſam Dei,& Eccleſiæ,& Reipublicæ,& Veſtram, præcedentibus conjunctam, non ut Romani integro ſemeſtri, ſed ſimul, diebus pauculis reſtituatis: ut, velut Cælo miſſi, in Nordlingam Bellonæ machinis tonantes, cõjurati Orbis, ſucceſſu Veſtro, hebetiores oculos, aures, animos, inſolenti fulmine, fragore Martio, ad fatale prælium irritetis: ut denique, octavam Iduum Septembris, fuſis hoſtibus,& expeditionem, Vobis ordine gloriâque primam, inſigni Victoriâ, conſecretis, coronetis; Vos viciſſim octava illa, illa expeditio æternùm conſecret, coronet. Hic nimirum arena illa,hic Pharſalia illa Veſtra, Veſtri Philippici illi Campi, in quibus diſtractum ſimultatibus Imperium, Auguſto Veſtro, aut jam facto, aut mox futuro, id eſt, Vos, Auguſti, Vobis ipſi aſſeratis.

Hoc autem, in tantis hoſtium conatibus, pró, quantæ molis! Libeat nonnihil hoſtium, Imperator, libeat Tuorum, libeat communium periculorum meminiſſe, *Hoſtes ad Nordlingam movẽt.*

quæ, quò plura, quò maiora, eo tempore, Fortuna obtulit, hòc Tuam magis fortitudinem commendant. Quicquid Rhenus, Viſurgis, Amiſia, & Mœnus; quicquid Imperii Romani, quinque circuli, fæderati, aut ſubacti; quiquid, Codanum ultra ſinum, totus penè Aquilo, potentiæ ſuæ, imò Tuæ gloriæ, ſepoſuerat, aurora una, una dies, caſtrorum Tuorum oculis (an ut exploraret Tuos?) temerè ſubjecit. Aderant diverſarum Gentium, diverſa robora; diverſi Duces; & illæ quatuor exercituum Legiones, ad Lipſiam, ad Licum, ad Lutzam, ad Hammeliam, & propemodum ubique, priuſquam Te accederent, invictæ. Movebant ſe illa cornua, illæ turmæ, acies, & alæ, quæ, triennio Victoriarum, in audaciam nutritæ, promptiſſimè Tuorum jugulum, quò facilius deinde ſuum traderent, petebant. Et hæc quidem, Auguſte, hoſtilium tot copiarum, tot exercituum momenta; non minora interim Tuorum erant, & ipſius

pugnæ mox imminentis. Videbas, licet tenues & ſolas, univerſas tamen Germaniæ devotæ; univerſas fractarum virium reliquias, in hunc ſucceſſum, quaſi de induſtriâ, à Fortunâ reſervatas, Tecum eſſe; iiſq; cæſis, ſupereſſe nihil. Videbas Te cum omnibus, Tecum omnia, in hoc periculum, & diſcrimen ire, unde redire, abſque noviſſimo, non poſſent; ac uni prælio, unique pugnæ, Imperii, Domuſque Tuæ, quin imò fata humani generis committi.

Hæc videbas, inquam, prudentiſſime Imperator, & illa non ignorabas; tamen, ceù Divinitùs, inſtar illius Conſtantini Magni, ad conſtantiam animatus, vibrari ſignum, in quo vinceres, Crucem Burgundicam juſſiſti; *Ut quicquid ſtruxerat, diuturni ſceleris, longa molitio, felici tandem congreſſione conſumeres.* Vidit hâc alacritatem Tuam Tuus miles; vidit & Commilitonis Tui, eadem quæ Tu cum Deo, Tecum agentis, FERDINANDI, FERDINANDE; atque, in

Præliũ Nordlingenſe & victoria Ferdinandi III.

Verba è Panegyrico ad Conſtantinum.

eodem propè, de illo velut Maxentiano; deque Tuo, ſuoq; agmine, cogitationũ æſtu, nõ exta, non ilia ſcrutari; nec volatus aviũ, ſed auguſtam illam Veſtram faciem, Martium illum vultum, illos oculos, Cæleſtium animorum indices, intueri; quos ſciebat, nullâ unquam formidine, nullâ temeritate, ſed ratione, ſed conſilio, ſed Dei nutu, ſtare aut moveri. Hinc ſpem, hinc fiduciam, hinc auſpicia, hinc omina, totius pugnæ, & victoriæ, jam præcipiens, ceu ſe ipſo fortior, in hoſtes verſus, primum impetum excepit. Tum quicquid ad horrorem, quicquid ad cruorem valet, utrinque cumulatum. Vota cum votis, artes cum artibus, ſtrategemata cum ſtrategematibus, viri cum viris, vires cum viribus pugnavêre. Non Trebia, non Thraſymenus, non Cannæ, nec Cathalaunici quidem, cæſo Attilâ, ferales tumuli, furorem ſimilem conſpexerunt. Ignes, flammas, fulgura, Mavortis machinæ; magis animi, magis oculi ſpirabant.

bant. Multum ubique vulnerum, plus irarum. Tu inter hæc, fortiſſime Imperator, virtutes Tuas, quas, ceu ad hoc, tui Corporis Majeſtate foveras, liberaliùs diſpenſaſti. In periculis contemnendis, magnanimitatem; in propulſandis, in regerendis, fortitudinem oſtentaſti. Si quà nutaret acies, Tu eques, pedes, Dux, miles, adeſſe, ſuccurrere, firmare; ac, eodem tempore, pius, fortis; in Deum mentem, in hoſtes gladium vibrare. Si alicubi, viſo ſanguine, incaleſceret Veteranus, trepidaret tyro, Tu utrũque, hunc alloquio, illum encomio, ad conſtantiam, ad Victoriam animare. Qui exemplo maximus, verbo Regio non minor eras; ac, propè dixerim, Vlyſſes ore, qui Achilles manu Quin & horrenda ſpecies diræ mortis Te FERDINANDVM, & FERDINANDVM alterum, præſentes adeo, media inter jacula, Vos non terruit, ut telum ingens (imò impudens, propè dixeram, niſi Veſtram, Vobis imperterritis,

tis, cônſtantiam probaſſet) Ajacem unum, & hunc Tribunum, duos inter Ajaces medium, cum rapuiſſet, Tu FERDINANDE, cum FERDINANDO altero, in hoſtilem aciem Tuam alacrius promoveres. Et ita tandem, fortiſſime Imperator, ille ferox GVSTAVI miles, qui ubique ferè, antequam tu adeſſes, vicerat, Te præſente vinci cæpit; & equitatus ſiniſtri cornu, ut initium fatalis pugnæ, ſic fugæ fecit. Non ipſa deinde feralis ſpes, quæ deſperato pediti, ex ipsâ deſperatione ſuccreverat, diu profuit: Et hujus enim ad extremum Victor, promiſcuè legiones omnes, perindè jam ſeu Flavæ, ſeu Cæruleæ vocarentur, mucrone Tuo, & earum ſanguine purpureas effeciſti.

Proſecutio Victoriæ Norlingana. Inde vero (ut Tu Pollux jam immortalis, poſt Aphidnam Veſtram, aſſertâ communi Helenâ, communi libertate, expugnatam, immortalitatem Tuam, cum abeunte ad ſuum circulum fortunato Tuo Caſtore,

FER-

FERDINANDVS cum FERDINANDO diviſeras) ceu novus Haſdrubal duobus Scipionibus oppreſſis; vel, aptius ut loquar, ceu novus Iulius, duobus veluti Pompeiis, oppreſſo altero, altero fugato, ad Mundam victis, aut Tuam Hiſpaniam Tuę Carthaginenſi Byrſæ, aut Tuam Luſitaniam, Tuo Romano Capitolio reſtituere inſtitiſti. Inſtitiſti, fortiſſime Imperator, & reſtituiſti; ut qui nunquam ipſe armatus incipis, niſi triumphator deſinas. Aperti aditus, ſi non relicti; urbes deditæ, vel expugnatæ; regiones traditæ, vel ſubactæ. Quocunque acceſſiſti, ubicunque fuiſti, ibi viciſti. Rhenum Danubio, Mœnum Ilicio, Amiſiam Anaſo conjunxiſti; ac quam primam rebellium terrarum aggreſſus fueras, devotarum mediam reddidiſti. Quin imò, victo jam Tigrane Tuo, quandam adhuc ſupereſſe velut Tigranocertam Lucullus alter indignatus, poſt GVSTAVVM Guſtavopolim invaſiſti; & quam ille, etiam

ſuo judicio & ſuorum Magnus, non ſecus ad Rheni Mœnique confluentes, ac Alexandriam aliquam, ad Nili oſtia, Alexander non Alexander deſtinarat, vix deſcriptam & devictam, ferro, igne, pulvere deleviſti. Exarmaſti ejuſdem moliminis, ac fiduciâ paris fati, imminentem, ex adverſo, vicinæ ripæ leonem Scandicum; non diruiſti tamen, ſed reliquiſti, ſpecioſum ratus, extorto ferro, fractâque galeâ, non jam alienæ victoriæ ſed Tuæ monumentum, in contumeliam ſui coronatam ſtare beſtiam, quæ non timeretur. Et ita quidem, glorioſiſſime Imperator, quicquid ille, ſuperbo lemmate, *antiquæ Gothorum gloriæ reſtaurator*, Imperii decus ut everteret, in ſuum ſtruxerat, Tu Auſtriacæ conſervator, Imperii ut reſtitueres, evertiſti; vel everſum ſolo nutu Tuo, ne everteres, in trophæum convertiſti. Prono ſcilicet ad lenitatem animo, ſi quid, Imperii Majeſtate ſalvâ, perennare poſſet, convertiſti potius quam evertiſti; ut

qui & bruto marmori, & animato corpori parcens pariter, magnitudinem fortunæ Tuæ nullâ licentiâ, totâ clementiâ metiri voluiſti. Qui, victo Gotho, propè Gothicus tum vocari poteras, more tamen Te Romanum magis quam Gothicum oſtendiſti; ac operi Gothico, ſupra invidiam, victor, & Romanus, quantum quidem fieri poſſet, pepérciſti, cum manus Gothica, vincens olim ſed invidiæ ſuccumbens, Romano operi & ingenio, per omnia, nimis barbarè ipſa barbara illuſiſſet. Ob hoc ipſum enim quod eo tempore, non Tibi ſecus ac olim illi, licere omnia viderentur, licere etiam Tibi illa minima & ſimilia noluiſti, ut, juxta poſitus, in tantum diſpar, ſingularis clementiæ nobile in exemplum cederes; ac Martis illo ſub diro ſidere, ſuetam tyrannidem dominantis hujus, Tu leniſſimus Planetarum Iupiter, ſalutari quodam lumine, Tui pariter & illius triumphator, potuiſſe vincere demonſtrares.

Clementia in devictos.

Certè à pertinaciâ Norlinganâ, virtute Tuâ non correptâ ſed correctâ, ita paſſim Tuam gratiam in abſentia & vicina, loca, urbes, oppida, Caſtella, & quædam invita etiam, novus Evergetes, tranſmiſiſti, ut ſparſiſſe, ut effudiſſe dicerem, niſi Tua, quâ certo fine certoque judicio diſpenſaſti, prudentia vetaret. Eſſe nimirum bonam mentem in clementiâ, clementiam in bonâ mente, & hanc viciſſim Imperium poſſidere longanimis C. Nerva non ignoraſti; totuſque bonæ mẽtis, aurum clementiæ ferro juſtitiæ, imo victoriæ conjunxiſti. Qui armis ferreum Te exhibueras, lenitate aureum Te præſtitiſti, primo ferream inde auream Imperii coronam dari gnarus, tanquam Imperatorem aliquando & eſſe ferreum, inde tamen & ſemper aureum oporteret. Verbo dicã, optime Imperator. Vt Pater eſſe Filius cæpiſti & Patri Filius ſuccedere meruiſti; ac unâ Tuâ clementiâ utrumque Cæſarem, & à Te qui primus

fue-

fuerat, & à Te qui ultimus vivebat, tandem ipſe ut Cæſar eſſes, expreſſiſti. Ergo ut Tu fortunam dederas, dare Te Fortuna; & ut Imperium Tu aperueras, Tibi Imperium ſe aperire cæpit, ut imperares.

Tum vero (prô Deum Immortalem) quæ non rabies furoris acerbi! Quæ non & quanta molimina, qui non & quanti conatus improbi Tuorum hoſtium! Tu ſolus tantum ut id non eſſes, quod ſolus eſſe jam inciperes; &, præter Te, vel alius eſſet quilibet, tantum qui Auſtriacus non foret, velut ipſa, propè dixerim, cum

Flectere nō poſſent Superos, Acharont a moverūt.

Ferdin. III. Per multas difficultates fit Imperator.

Sed nimirum illa eadem Providentia Divina, quæ Tibi jam aſſueverat, & cui, Imperator, Tu aſſueveras, ut pro Te in aciem iterum deſcendit, hæc invidiæ obliquæ monſtra, hanc ipſam Erebi Noctiſque filiã, facilè debellavit; ac, pulſis tenebris, quæ Tuæ luci in vanum caliginem minabantur, Te Majeſtati Tuę, Tibi Majeſtatem Tuam,

id eſt, ſupremam illam generis humani, nota etiam per miracula, conciliavit. Quid enim, obſecro, ſtupendum erat, ſi hoc non erat, ita Cælum, partes ut Tuas ageret, egiſſe ſuas, ut & bella integra, quæ tamen integra, ne Imperator eſſes, inimicus foverat, ut Imperator eſſes, voluerit ſepelire! Quid Imperium Romanum, quid Imperii Romani Ordines, quid tot periodis hoſtilium technarum in Tui odium diſtractos, & mox ituros iterum in diverſa principes, in Tui gratiam, legibus aut ferro, ad modicum junxiſſe; ac ſummum illum & optimum Electorem Tuum, qui, antequam eligereris, Te jam elegerat, ut eligereris, Tibi ſubito Electores Tuos, Te ſubito Tuis Electoribus exhibuiſſe! Quid unius Regni maximi, Regis maximi, VLADISLAI IV. Victoris, Orientem verſus, Aſiæ & Europæ, Candidati gloriæ ac immortalitatis, ſanctos illos & innocentes, illos ſacros & triumphales, ſolis è barbaris devictis, radios, in

in taminatas illas, & infeſtas ſerenitati Tuæ, Occidentis caliginoſi nebulas, tantum ut diſſiparent, direxiſſe; ac in theatro publico terrarum Orbis, clandeſtinis de offuciis, in confuſionem obliqui murmuris Regni alterius & Regis, Oſſoliniano ore, Oſſolinianâ facundiâ, & juſta quidem per encomia Tuarum laudum, triumphaſſe! ambitionem in ambitionem, inſolenti ſpectaculo, invexiſſe; ac, ſollicitis aliis Tibi titulos & Imperia clàm ut ſubtraherent, ſollicitos alios Tibi titulos & Imperia publicè ut procurarent, reddidiſſe; novoque ambitionis genere, ambitionem alterius ut examaret, alterum armaſſe! Profecto aut nulla ferè dicerem, aut illa certè manifeſta providentiæ Divinæ miracula; quibus & affulgentibus, inſigni partâ de livore victoriâ, fruſtra invigilantibus tot Acriſijs, ad Tuam Danaën, Tuum Imperium, ceu novus Iupiter, miras etiam per anguſtias, penetraſti; felixque Iaſon, omnes per æripedes illos tauros, & dra-

& dracones omnes in exitium Tuum vigiles, Tu deſtinatus velleri aureo, deſtinatum Tibi vellus aureum, Tuum ad Danubium tranſtuliſti. Agnovit enim Aquila haud degeneres, ne nunc quidem adhuc degeneres, Pullos ſuos, ad eundem providentiæ Divinæ Solem; qui hoc miraculi reliquis adhuc miraculis adjecit, ut Parcis veluti, minimè aliàs generi humano parcis, verè in Divo Tuo Patre & eſſe Parcis, & verè etymon ſui nominis licuerit impleſſe; ac eiuſdem, licet biennium infirmi, eo uſque tamen haud pulla ſtamina produxiſſe, ut ille Tibi, & Tu illi in ſolatium ſervatus, ipſe Pater & Imperator Te Gnatum ſuum Cæſarem, Tu Gnatus atq; Cæſar illum Patrem & Imperatorem venerareris; Tuique hoſtes, qui Cæſarem FERDINANDVM unum, unum Auſtriacum indignabantur, pro uno, uno tempore, vivos & ſuperſtites FERDINANDOS duos, duos Cæſares, ut ut zelotypi ac inviti, mirarentur. Quin

etiam

etiam (ut notare pergam decreta Superum) cùm primum Tu, inſtar novi cujuſdam Herculis, Atlanti illi feſſo ſucceſſiſti, & ille Atlas Tibi integro ac novo Herculi feſſus ceſſit; & cum vidiſſet quam benè humeris Tuis Imperium, quod impoſuerat, ſederet, ipſe mox, tanquam hoc ultimùm tantum in hoc ultimùm vixiſſet, poſt ſeptimanas pauculas, in Cælum migrans, Te terris, Tibi terras liquit; eo ipſo charus ac deſiderandus bonis omnibus, quod jam proſpexerat ne deſideraretur. Se nimirum, ſe in Te reliquerat; ita prorſus & vivam ſui, & virtutum etiam ſuarum imaginem, ut intereſſe prope nihil, decedentem inter ac ſuccedentem, videretur, niſi quod, qui deceſſerat, Imperator Auſtriacus in ordine duodecimus, Tu Tertius & decimus; & FERDINANDVS Secundus ille, Tu verò Tertius dicereris.

Conatus improbi ſucrum hoſtiū.

Verùm enimvero tantus jam ac talis, tantas per Dei gratias, Tu, FERDINAN-

K DE,

DE, nobis & Orbi Cæſar, nobis & Orbi Imperator & Auguſtus, nondum tamen adhuc (quod mirandum) unicis Tuis illis, tam parum, herculè, verecundis, quam plurimum confuſis hoſtibus, id quod eras, tantum quod durum eſſet Te jam agnoſcere quod eras, eſſe viſus; aut certè nimium, quod eſſe videlicet Te conſpicerent, quod tamen eſſe, tanta per molimina, Te noluiſſent, extremam eorum per impotentiam, inviſus, ad graviora etiam, quàm unquam alias, Te bella præparaſti. Vtique, prudentiſſime Imperator, quod non ignorares, ſummum odium, invidiæ, conatu irrito irritatæ, fœtum, primum eſſe; ac acerrimos poſt ſolis radios, fœdiores ut plurimum tempeſtates, & acriora plerumque fulmina imminere. Nec profectò hæc Philoſophia etjam Te fefellit. Mox enim, utcunque illis, hâc primâ quidem acie & tam illâ aſperâ triumphatis, vel Imperator eſſes vel non eſſes, ſaltem ne, quicquid eſſes, jam iiſdem

& diu

& diu eſſes, & ſupereſſes, Te velut optimum in Theodoſium novi iterum & iniqui Maximi, & Andragathii, & Marcellini, &, non abſque tamen Arbogaſte ſuo, etiam Victores. Non religionis, nec cognationis, nec affinitatis ulla vincula, quin vel ipſam Aurigam Martis, & univerſam ſimul Bellonæ machinam, hoc unius Tui in exitium laxarent, implacabiles retinuere. In hoc aut ſacrum nihil aut profanum, nullæ gentes quæ gentiles, nulli athei qui non fideles. Ex omni latere quæſiti hoſtes, qui, qualicunque modo, è quibuſcunque angulis, protracti aut coacti, nunquam, hercule, Tibi dummodo importuni, non opportuni. Nulla unquam, qualiacunque etiam, Meduſæa capita, Meduſæis illis, prope dixeram, capitibus, non formoſa, quæ ſalva ſaltem vel è verſo crine, aut ſucciſa è virulento ſanguine, angues funderent in Tui morſum. Quin & Iugurthæ callidi & nothi in legitimum Te Adherbalem, genui-

num Magni Maſſiniſſæ ſanguinem, dolis omnibus ac per omne nefas, pro alieno titulo & Imperio, graſſati, Tuæ ſuæque dignitatis nundinatores, vilis auri ſcelerato pondere, quæſiêre; ac in Germanis (quod certè pudeat) ſuos quoque Scauros, ſuas, ſed hem, ſuos volo dicere, quoque Beſtias, & Albinos ſuos, Reipublicæ Romanæ Principes, in Imperii Romani dedecus, invenêre.

Fruſtra vei illi omnes. Et horum quidem magis quam viribus ſuorum freti, Titanes improbi jam & Cælum, quod Tuum erat, rati ſuum, & Tuos titulos eſſe ſuos, Te, ut feſſum armis, fractum, & diſtractum, ipſi integri & uniti, non ſecus ac titivilitium; &, de Te evertendo, ſua ſomnia velut ipſa Iovis ſuffragia crediderunt. Sed nimirum, qui Te, per quot pericula tot miracula, Imperatorem fecerat, Idem, eadem per tot miracula quot pericula, & Imperatorem Te Tuo Imperio, & Imperatori Tibi Tuum Imperium voluit

luit conſervare. Direxit enim modo mirabili (nempè qui Tua dirigere modo mirabili conſuevit) ut pro Te omnia, per Te omnia, proficientibus ſimul & deficientibus Tuis hoſtibus, extorqueret; & iiſdem ipſis, ſed utrinque fallacibus, Tuis ut periculis, & irritatos illos, ceu cote ferrum, nimiùm acuendo conſumeret, & Te velut integrum ad ſplendorem gloriæ præpararet. Quippe, licet ne Hercules quidem unus contra duos, Te unum tamen, ita variè à Tuis variis deſertum, tot erumpentibus & irrumpentibus rebellibus & inimicis, plures illos contra Hercules (quales quidem ſe jactitabant) adeo firmavit, ut quāvis caſtris & multis urbibus, non tam ſuorum quam Tuorũ, Germanorum manibus, exutum, tamen, cum Germaniæ vix parte tertia Tibi reliquâ, invictum hactenus Te vincentibus exhibuerit; & illud Os, * illud quaſi Delphicum ipſorum oraculum, quod initio collatorum faſcium, in Te *quid ſumma prudentia,* *Richeliũ Cardinalẽ notat.

 ſum-

ſummæ potentiæ conjuncta poſſet, ſe experturum, odioſo ſchemate ſuperbè vulgaverat; inde ſæpenumero expertum, tandem ſe in Cælum, Tibi Cælum militare agnoverit, *Tuæq; Domui quot ſumma diſcrimina, tot auguſta miracula*, indignabundum, exclamàverit *ſupereſſe*. *Mens*, videlicet ſublimis illa, quæ vel ſuis *volvebat ſidera*, ſic, ad conſtantiam Tuæ lucis, debilitatem ſuam, ſuam caliginem profeſſa, & eclipſin pati, & prius ſe quàm Te deficere, ſentire cæpit; & ſe Armandum in Te armatum, & illâ totâ ſublimi mente, & illo toto ſublimi genio, & totâ illâ, illâ ſummâ ſuâ prudentiâ, ſummæ illi ſuæ potentiæ in Te conjunctâ, ad ſtupenda Tua arma, ac mirabiles Tuas acies, exarmari. Senſit, Imperator, cum *Europam* ille, Tragœdos inter bellorum omnium, verè Tragicus, Tragomaſchalus, tragoque dignus, in ſcena *triumpharet*, ſe Tibi interim, & Europæ integræ, in triumphum non jam ſcenicum deſtinatum; ac innumerum miſeria-

ſeriarum ſe pantomimum, ſe architectum, cum publicarum calamitatum ſtrophas privatim pangere nondum finiiſſet, privatarum publicè, ſed nulli ferè niſi ſibi miſerabilium, triſtis didicit inchoare. Quid enim! Vidit, Imperator, vidit, inquam, Te vidente & eatenùs vincẽte, ſe gangrænam propè terrarum omnium, gangrænâ tandem, ſingulos per articulos, vaſtari; &, arroſâ jam manu alterâ, cum adhuc altera, ſibi adulantium quidem vano judicio, *volvendo ſufficeret Orbi*, vel utramque deficere ad Orbem Tuum, & Tuâ unicâ verti ſuum. Vidit, ſenſitque ſimul, & corpus miſerè, & magis miſerum tamen animum lancinari; & tantum miſer quod Tu non eſſes, ſe miſerrimum, ad vitam Tuam perire ſuam; totumque ſe à ſolo Te, quod non perîſſes, nec interires, peremptum quaſi & interemptum, & perire, & interire. Hæc ille vidit, & Tu vidiſti: & vidiſti etiam Tu in purpura, illum tandem extra purpuram, nec jam ullâ pur-

purpurâ, niſi Chriſtiani ſanguinis, rubētem, ut vivum ſæpius ſic diu mortuum, & locis variè & loculis abſcōdi: ne videlicet ea fata, quæ ante fata ſemper timuerat, jam & poſt fata, ipſe fatuæ Fortunæ Fatuus ſubiret; & Seianus Gallicus, quem ille vivus, ſed in partem egerat, vel in cadavere perficeretur. Vidiſti denique & Monarcham æmulum (quem tamen æmulum & ille æmulus, ut ſe quendam quaſi faceret Majorem Domus, non ſine ſæculi hujus ſcandalo, prope fecerat non Chilpericum) cum ſuo æmulo nequicquam æmulum, æmulationem omnem Tuæ gloriæ, ſuam vitam Tuo ſpiritui, ſuamque, Tuę magnitudini, magnitudinem immolaſſe; ac Tuam ad Majeſtatem, & Imperiale diadema Tuum, imminentem illum alienis titulis, & fraudatum Tuis, & exutum ſuis, Tibi adhuc in auro, bis in ſtramine, & vivum, & mortuum, Majeſtatem omnem, & diadema Regium poſuiſſe. Hæc vidiſti, Imperator, & viciſti quia vidiſti; ac

Tuis

Tuis hoſtibus, iiſdem quibus gravis fueras, vitâ, Imperio, dignitate potior, Tu integer & erectus, de jam fractis & jacentibus triumphaſti. Triumphaſti, inquam, & fato illo Tuo, fatoque Tuorum hoſtium; decretum Superis Tuis hoſtibus intimaſti, ut nimirum Tua quiſquis deperiret is periret, ac Tua quiſquis deperiret hunc Te ferire nec perire.

Iactent jam Tui illi, notæ vanitatis, hoſtes, ſucceſſum alicubi & alicubi conflictum, Tu tamen hujus & conflictus maximi, & ſucceſſus optimi ſecurus, de ſummâ rei, per Dei gratiam, cum victis illis, hâc vnâ omnium acierum acie, tranſegiſti; invitiſque Imperator factus, tandem invitis etiam (illis quod acerbiſſimum, Tibique felix atque fauſtum) Imperatorem Te agnoſcere & mortuis & vivis, & per vivos quidem illis mortuis armorum conſtantiâ expreſſiſti. Vive ergo, vive Invictiſſime, vive confeſſione Tuorum hoſtium IMPE- *Agnoſcitur & ab hoſtibus Imperator.*

RATOR, qui extorto illo auguſto nomine, vel ſolo illo auguſto nomine, victor bellorum omnium, finem ante bellorum omnium, evaſiſti; ac vniverſam Bellonæ machinam, Tuis ſacris & Auſtriacis exceptam trabibus, bellator & debellator novus, novo bellandi genere deſtruxiſti.

Archidux apud exercitũ. Ne porro autem Tuum Tibi Imperium, Tuam Iſchomachen, Tuam Hippodamen, Tibi Perithoö, Ixionis legitimo, legitimâ ex Diâ, filio, legitimè conjunctam, illegitimi, ex Ixione & Nube filij, immanes raperent, fideliſſimum Tibi Theſea, LEOPOLDVM GVILIELMVM fratrem, qui eandem Tibi, profligat his illis inſolentibus & illegitimis Centauris, cum ſuis Lapithis forti dexterâ conſervaret, prudentiſſimè ſociaſti. Hunc enim quaſi Scipio Scipionem alterum, Tuis ſub auſpiciis, Tuos etiam in Antiochos, non quidem Magnos adeo quam Superbos, expediviſti; ut, quemadmodum periculorum, ſic participem triumphorum, face-

faceres,& Africanus velut cum Tu jam eſſes, illum eſſe & Aſiaticum promoveres. De eo autem quid porro dicam, aut quid non dicam, Imperator? Non formabo equidem Tibi morum facies, ante armorũ acies, Auguſte, non poſſum tamen, quin illum æmulum antiqui moris, & Tuis moribus & ſuis; & iis moribus progreſſum dicam, ut & Camillos, & Antigonos, & Antoninos omnes, ſi continentiâ, tolerantiâ laborum, & pietate non viguiſſent, à virtutibus ipſius, & continentiam, & tolerantiam laborum, & pietatem omnem diſcere potuiſſe, ipſe dicere non erubeſcam. Parum, herculè, in Trajano (quod in Trajano tamen illo, illi ſeculo, tantum fuit) reſpectu Trajani hujus certè fuerit, *non ſua iniſſe tentoria, niſi commilitonum ante luſtraſſet, non ſuo corpori niſi poſt omnes requiem dediſſe, tuliſſe ægris opem, aut feſſis ſolatio fuiſſe*; ut Cui, nempè tot millium Rectori, Patri, Præſidi, Moderatori optimo, ſolenne nihil, niſi commune cum militibus,

 habe-

habere; eodem de ſitarcio ſæpè Veſci, eâdem de galeâ ſæpius potare, moleſtiarũ ſemper periodos eaſdem, eoſdem frigoris & caloris æſtus tolerare, ſomni & quietis plus militibus quam ſibi indulgere, ſua ſolatia non ſua ſed exercitus reputare, & affectiones ejus, illius vulnera, inſtar capitis, quaſi ſuis in articulis ſentire. Veniet ergo tempus non *quo poſteri* (prout ille de Trajano) *aut viſere, aut viſendum tradere minoribus ſuis geſtient, quis vel ſudores ejus*, æſtate mediâ, *campus hauſerit; quæ refectiones ejus arbores, quæ ſomnum ſaxa prætexerint, aut quod denique tectum magnus hoſpes impleverit*; ſed ubi nimirum, hyeme mediâ, mediâ in Germaniâ, militari ſagulo, ſub jove frigido, concretas algenteſque per pruinas, & indurata glacie flumina, gradivus ipſe ductârit agmen: ubi ipſo hyemali ſub ſolſtitio, longas noctes, ſub tectis malè tectis, obnoxius omni vento, cum ſuis egerit, & copiosâ nive, velut ſpumâ cæleſtium aquarum, caput exalbeſcens manè genero-

ſus

ſus terſerit: & ubi denique, in ſtratas ſtipulâ culmoque caſas, uſque humile in gurguſtiolum cujuslibet gregarii tyronis, æquè ac veterani militis, ſuam Celſitudinem ſubmiſerit; aſſederit pannoſo, non ipſe conchyliatus etiam, in udo ceſpite; palpârit ſaucii ac miſerè laborantis plagas; nummo ciboque iuverit, & in faſciolas, faſciolarum alicubi defectu, alieno corpori, quicquid ſuo proximum, manu propriâ lacerârit. Ita ſe, ſic exercitum, & ita milites qui curare, ille, hercule, novo telo, ſed amoris, corda omnium ſauciare potuit; & totus ut exercitus in ſuo, ſic ille in exercitus totius animo, non divertere ſed morari, habitare, non hoſpitari. Illud enim eſt, illud eſt, Imperator, quod è mediâ Philoſophiâ, verè Philoſophus, & tantâ quidem cum fiduciâ, Hecaton proclamat: *Ego Tibi monſtrabo amatorium ſine medicamento, ſine herbâ, ſine ullius veneficiæ carmine; ſi vis videlicet amari, ama.* Habet enim hoc miraculi ille mirus humani gene-

 ris

ris conciliator Amor, quod, ab amante licet in amatum totus tranſeat, maneatque totus, ab amato tamen ad amantem integer totuſque redeat, & amorem amor, quem ipſe genuit, reducat. Quantum ille attamen amoris militi, quantumque miles amoris ſibi, tantundem ille viciſſim Tibi; ac miles ut pro eo vitam, ſic vitam ille pro Te & milite, & pro ſalute Reipublicæ devovit. Sed de virtutibus illius quicquid dixero, minus dixero, Imperator; adeoque dicere jam ſuperſedeo, cum virtutum ipſi conſcientia ſua ſufficiat, famæ haud ſollicito, quam ut ut ille ambitioſus minimè vel minimè ſectetur, illa tamen fugientem etiam, per ſeculorum ſecula, jugiter inſequetur. Quippe paſſibus hiſce Tuis & ſuis uſus, eâdem viâ, quâ Tu præiveras, auguſta per atria Virtutis, Honoris eadem ad ſacraria tandem etiam pervenit; felicemque ſellam, inibi penes Tuam, ſumma inter belli Numina, non ab ipſo Marte procul, Tecum in

æternum cādidatus gloriæ occupavit. Prout cœpit enim ita deſiit, & prout deſiit ita cœpit; ut qui, qualis eſſe nimirum debuit, ſtatim fuit. Senſiſti ergo, ſenſiſti, Imperator, ut primùm cœpit, Tibi Fratri Fratrem illum LEOPOLDVM eſſe, quod Tu FERDINANDVS Filius DIVO Patri FERDINANDO fueras; ac virtutis, ut Tu paternæ, ſic Tuæ illum virtutis æmulum, ut Tuâ Tu fortunam Patris, ſic illum ſuâ ſtabilire Tuam.

Et primo equidem (non ſemel etenim & Tibi nos Archiducem, & nos Archiduci Imperium debemus) ille vnâ Fabium & Marcellum, cautum & generoſum ſimul, in tempeſtate ſummâ belli, ſuæ ſibi commiſſæ ratis, Gubernatorem egit; ac fallaci illo in Martis pelago, in omnē fortunæ æſtum, ut brevia, Scyllas, & Charybdes, obliquo velo & gubernaculo paratus, inſidias imminentis hoſtis circumſpectus aut evitavit, aut victor mari libero, per ruinas ejus, victo- *Expeditio illius prima.*

riæ

riæ ad portum unum, viâ geminâ, fortitudinis nimirum & prudentiæ, properavit. Ita Banerium, illum ſuum Annibalem, poſt ſuam Trebiam, Thraſymenum, Cannas, Tuam Pragam; quam ille non ſecus ac ſuam Capuam in ſedem belli jam deſtinârat, ex Albo monte fulminantem; primo ſuſtinuit, inde in præceps egit; & ad Plavvam alâ alterâ mutilatum, volitare ultrà, niſi transmare alterum mediterraneum, ad ſuam Holmiam quaſi Carthaginem, dedocuiſſet, ſi non illi quaſi ſocii, tum non ſocii, latini nominis, Imperii Romani Principes, pennas iterum, ad volandum aliò, contuliſſent. Contulere, indulgentiſſime Imperator; &, fraude hoſtium circumventi contra fidẽ, Tibi publicè, publicis in Comitiis, ſtipulatam, ita clàm Te Imperatore, clam Tuo Imperio, & clam vicino ipſo Archiduce, contulere, ut niſi hunc Divina Providentia, à perſequendis hoſtibus, ruentem aliàs in aperta, tutis in jugis montium, ac

præſidio deſtinatis faucibus, ſalutari quâdam & fatali febriculâ retinuiſſet, procul dubio, totus, toto cum exercitu, à ſe jam victis futurus ipſe victima fuiſſet. Sed egêre nimirum, vices iterum ut Tuas agerent, ſuas Fata; ac ſanitatē juſsêre Fratris ad modicum perire, vigorem Tuum, & illius, & exercitus, & Reipublicæ, in æternùm ut conſervarent. Hâc rarâ autem Cæli gratiâ cum decubuiſſet ille ut Te erigeret, mox viciſſim, ne Tu ſuccumberes, ſe erexit; & ad Salam, licet quatuor ab exercitibus, omni telorum ac machinarum genere impugnatus, unus tamen, uno tantum exercitu ſuffultus, cæterà tormentis vacuus, inter varias anxietates Orbis de ſe non anxius, adeo generoſus ſtetit, ut dum illi, ceu novi Iulii & Labieni, in ſe & Salefeldiâ, Vercingentorigem iterum & Alexiam meditarentur, illos eſſe nec ſibi Iulios & Labienos, nec Salefeldiam illis Alexiam, minus etiam ſe Vercingentorigem, virtute variâ demonſtraret.

Quippe tandem aut feroces omnes eorum impetus, aut ingenioſa omnia eorum molimina, ſuo vel ingenio, vel conſtantiâ, & fortitudine fruſtratus, Annibale generoſiùs, non nocte mediâ, ſarmentorum incendiis quibuſdam, in Campaniæ Calliculanis jugis, imminentes Fabios effugit, ſed, in ipſo veluti ſolſtitio diei, nullâ Punicâ calliditate, ſed, ſolius Dei, & MAXIMILIANI Bavari, ſubſidio firmatus, non fugiendo quaſi vicit; & mox ipſe Fabius, inſiſtendo viciſſim hoſti, è ſuo Latio, ad ſuos, ſuo cum Annibale ſentientes, Brutios, in unam Haſſiam coëgit. Ibi pugnā, ad Fritzlariam, non ſemel, ſimul omnibus, cùm obtuliſſet, ſimul omnes eatenùs devicit, quatenùs Victoriæ confeſſionem, detrectantibus certamen ſimul omnibus, extorſit.

Banerius ad Ratisbonam. Multum, herculè, multum ad famam intereſt, Imperator, quo fine bella peragantur, aut quo principio inchoëntur: an nimirum quis incipiat ut Alexander, & finiat ut Alexander;

xander; an vero incipiat ut leo, deſinat ut lepus. Eâdem certè, quâ inchoaverat, virtutis periodo & honoris, felix Frater, felicem ſuam, expeditionis primæ, primam periodum abſolvit; aſt quò ille glorioſiùs finivit, eò majori gloriâ ejus Annibal, jam non Annibal, ut ſe fraudaret; & Hunc bearet, temerariùs incepit. Vt primùm enim, trans Danubium, in hyberna, triumphalis Frater ſe receperat, mox ille rurſus & Tuus hoſtis & ipſius, ceu jam viciſſet qui evaſerat, ſuperbo agmine, è ſuis angulis, Tuam uſque in auguſtam faciem, tandem ut ſuam mergeret, emerſit; & ad illam urbem, è quâ Romanus Tu Imperator, Imperii Romani Principum ſummus Præſes; quaſi alteram tum Romam feceras, non ut Annibal, tertium ultra lapidem, & Anienem, ſed præterfluentem Iſtrum velut ipſam Tiberim acceſſit: Illum tamen armatum magis Tu inermis, quàm in ſe miſſos Cajus Marius Conſul ſepties, ab op-
 pugna-

pugnatione Tui, Tuâ velut Majeſtate terruiſti. Et terruiſti quidem illum, & Tuos ſimul confirmaſti, Imperator; qui, hoſtes propius non accedere, & amicos urbem non deſerere, & quaſi ſuos, quos conceperant, migrare Vejos, non oratione ut Camillus, nec ut Scipio ſtricto enſe, ſed Tuo ad poſteros exemplo, Tuâ præſentiâ FERDINANDVS III. Effeciſti. Plus manendo, quam monendo alij, & agendo, generoſus, prudens, profeciſti; ac, confirmatis Tuis, non aliter, è ripâ unâ, Tu impavidus, in adversâ, hoſtem pavidum tandem aſpexiſti, ac ſi, ubi ille erat, eſſe Ratisbona, &, ubi Tu eras, eſſe exercitus videretur. Et jam, procul dubio, victor eras, qui vel in urbe perſeverando, hoſtes viceras; ut quos nimirum, ſi non perſeveraſſes, è diſceſſu Tuo, primos ſuos, ſuæ victoriæ, calculos poſuiſſe non ignorabas.

Archiducis Expeditio ſecunda.

Interim autem dum eandem, à Te expugnatam antea, nunc conſervatam vrbem, & in

& in eâ Orbem, Tuæ in virtutis teſtem iterum conciliares, Tuus Frater, ſuo cum exercitu, tribus pontibus, trans Danubium, in deſperantes duxit; nec, ut Fulvius Flaccus olim, oſtentatâ magis quàm promotâ acie, hoſtem urbis è cervicibus ſubmovit, ſed, exercitus parte alterâ, ut venit vidit, ſub jugum miſsâ, illi, ſuis cum Tribunis, feroci Slangio, non jam manûs (ut ſileam conflictus) ſed ſtapedis ipſius gratiam ſupplicanti, poſt Victoriam non clemens minus quàm ante felix atque fortis, gratioſè dexteram porrexit. Inde Ducem quaſi ſine exercitu, per frigora, per glaciem, per nives, per montes, nemora, per valles; per diſtrictus, Provincias, & Regna; ab Iſtro ad Albim uſque, uno curſu, eoque prono, trepido, fatali, fugientem inſequutus (cùm eundem, poſt crebra damna, in vitæ tædium, & prius vivere quam fugere ceſſantem, extra vitam & ſpiritum, in mortem miſeram egiſſet) confeſtim, verſâ vice, exercitum

illius quaſi ſine Duce, ab Albi ad Oäcram, ſociorum omnium in unà caſtra quæ confunderet, & unius arcis obſidionem unam quâ excuteret, coëgit. Fruſtrà enim, præſente illo, inſeſſi aditus & viæ; fruſtra jugis montium æquati aggeres; & inviti fruſtrà, in nova velut maria, & propè ſimile Deucalionis in diluvium, quaſſandam ad conſtantiam humani generis, retenti amnes. Penetravit omnia, ductu ſuo, Tuis auſpiciis, Imperator; &, liberato Guelphorum oppido, quatuor exercituum obſidionem, expeditione primâ ſuperioris anni, ad Salefeldiam, cum eluſiſſet, nunc hujus alterâ, oppugnationem, eò loci, viciſſim ipſe quatuor exercituum aggreſſus, animos quò ſuis adderet, inter primos ille (prius tamen, quos, privata ad obſequia, honos publicus ſibi junxerat, ſecedere nonnihil juſſis; &, Auſtriacorum adhuc neminem periiſſe globo tormenti bellici, præfatus) media inter tela, caſtris ſuorum hoſtium ſucceſſit; ſub eorundem

dem vallo generoſum generoſus equum in gyrum egit; & ad congreſſum Ducum aliquem manu provocans, nullo comparente, ſi non ut Manlius ſtrati hoſtis ſpoliato corpore, certè animo, Torquatus velut ad ſuos rediit. Nullus autē, animi hanc magnitudinē, temeritatem fuiſſe judicet; ut quam, nimirum in illo Principe, virtutē meram, non vitium fuiſſe, mirus, herculè, eventus rerum protinus, demonſtravit. Quippe, ſui hâc fiduciâ & ſuorum, fiduciam junctorum hoſtium, mox ſummam in diffidentiam & ſui, & ſuarum virium diſtraxit; & quamvis ipſos non caſtrorum vallos, tamen illam, graviorem ipſis caſtrorum vallis, unionem tot exercituum reſcidit. Vidit enim, fractis illis & diviſis, per diſcordiam transfoſſo aggere, elementa ſuos in ordines redire; ac, ſuffragante ſe naturæ rerum, deprompto mari, aquas aquis, terras terris, ſuiſque fluvios mæandris reddi; & ubi piſces longo tempore, ubi fluctus & procellæ luſe-

luſerant; ibi rurſus rarum aërem, procul aquis, aquilas ſecare. Vidit, compoſitis inanimitatis, & animatis, ut componeret, diſſolutis, & illa, virtute ſuâ, in gratiam rediſſe, & horum ligamenta fœderum, Tuæ ut innodaret Auſtriæ, ſe dirupiſſe; quæ ut vidit, dirupit, & innodavit, jam pacato integro Saxoniæ inferioris Circulo, AVGVSTOS iterum ad Te Auguſtum, feliciſſimâ ab expeditione ſuâ, bono omine, Proxeneta nobilis reduxit.

Einſdē expeditio tertia. Et jam, Suâ, Tuam eò provexerat fortunam, ut, poſt ſuam, conſummare Tuam poſſe alii viderentur: ſed nimirum non ſuum ſecus quàm Lacedæmon olim, pervicaciæ felicis Holmia, in Thorſtenſonio Xantippum habuit, qui, res ſuas tenues & afflictas erigendo, & erectas Tuas affligendo, poſt Franciſcum Adalbertum Saxonem Lavenburgicum, ceu Attilium ſuum Regulum, in Sileſiâ Tuâ Cæſum, vulneratum, captum, &, pro Republicâ, ſi non in cruce,

cru

cruciatu certè & carcere defunctum, præſentiæ Fratris Tui, tanquam Metelli ſui, neceſſitudinem proritaret. Et arma ille, ac paludamentum militare, militaris Princeps facilè reſumpſit, & hunc virum etiam; ut ut militiæ (non fraudandus enim eſt ſuâ laude) peritiſſimum, tum ſufflaminando tamen nonnihil motu, è Sileſiâ, per Moraviam, in Tuam Auſtriam ruentem, & ex Auſtriâ, & Moraviâ, cum exercitu ejecit; & nequicquam in Sileſiâ, conſtantiſſimam ſub fideliſſimis, fideliſſimam ſub conſtantiſſimis, Principibus ſuis Brigam, obſidione, primò incolis, inde ſibi terribili prementem, repentino adventu ſuo citius ac felicius, quam Mithridatem ſuum, ſuum ad Cyzicum, Lucullus terruit. Terruit, Imperator; & ita terruit, ut quamvis eum, ut Romanus ille illum Ponticum, ad Æſapum & Granicum amnes ſuos, non cæciderit, tamen, inſtar cæſi, formidoloſos trepidum ſubire fluctus, periculoſa lubricum

metiri flumina, ac per Viadrum, ut Æſapum Granicumque ſuum, ſuorum multis gurgitibus abreptis, ſe abripere ab ejus facie, peringentia, ſtaret antequam, ſtadiorum ſpatia, majorem infra Glogoviam coëgit. Fuit ſemper, hoc toto bello, Tuis, ex eâ parte, Mithridatibus, Pomerania ceu Amenia, in quam ſcilicet, amiſſis exercitibus, vel imminutis, ad reciperandas vires ſe reciperent, Imperator: hinc ille tum etjam, novo legionum, cohortium, & alarum, ſubſidio firmatus, geminatis propè, Tua agmina ut perrumperet, agminibus prorupit; ac ſuas acies, Tuas tandem ut confunderet, admovit. Sed quis LEOPOLDVS GVILIELMVS porro non in aduerſum! Multa certè, ambiguâ in palæſtrâ Martis, generoſis ac prudentibus ab athletis, experiendo nonnunquam fiunt quæ ſegnibus ardua videntur. Excepit & infregit impetus tantarum virium infractus ille; nec ambitionem modò præſumptuoſi hoſtis, ſuos

extra limites, Tuam verſus Auſtriam, incertis limitibus denuo vagantem, certis limitibus circumſcripſit; ſed & tanti exercitus, tantique Ducis, quaſi Mavortium, & hunc à latere, * Pædagogum agens, tota Sileſiâ & Luſatiâ exactum, Lipſienſis inſuper obſidione urbis, eodem terrore illo, quem incuſſerat, excuſſit. Et hic in illâ jam fatali Tuæ Domui arenâ, & in illo campo fatali ſumus, quem, ſi Fors inimica non feciſſet, nunc quoque, vice versâ, Fraterna virtus Tuis hoſtibus reddiderat fatalem. Ibi enim, offerentibus inimicis pugnam, eâ & prudentiâ aciem inſtruxit, & eâ generoſitate aciem promovit, & eâ fortitudine acie certavit, ut, ſe dimicante, non minoribus in anguſtiis Thorſtenſonium tum ad Lipſiam, quàm, præliantibus Pompeii liberis, ad Mundam olim, non pro cæterâ felicitate, ob levitatem ſcilicet & deſultoriæ Fortunæ metum, ſuis de noviſſimis agitantem Iulium fuiſſe, haud abſurdum

** Nimirum eâ ratione qua Romani Fabium Maximũ Pædagogũ Annibalis dixerunt.*

fuerit affirmare. Non tantum enim, ut legiones hujus, ſic illius, retro dedêre gradum, ſed, cornu altero manifeſtam in fugam acto, altero vacillante, uſque eò ferro ancipiti, ſed ancipiti, profecit, ut, triumphales ad coronas ejus, ſupereſſe nihil, præter coronidem, videretur. Sed quid dicam, Imperator? Quid dicam, inquam, niſi benè dixiſſe dicam quicunque dixit; *nulli eſſe fortunæ minus quàm optimæ credendum.* Fallax illa, illa inſolens, & malefida Domina, irritantem laurum, quam, hucuſque conſtans, Germano Tuo, & illi debitam, oſtentaverat, momentò levis, ad Tuos hoſtes, jam propemodum porrigentes herbam, repentè tranſtulit; Tuaſque partes, quas ſuperiores virtus Fraterna fecerat, non Labieni alicujus, ut ad Mundam illam, per errorem, ſed immiſſum panicum per terrorem, inferiores ſubitò reliquit. Eſt enim illi nonnunquam volupè, Imperator, non, in ſummò, bellatores ſecus, quam infelices, jam viſâ

pharo,

pharo, navarchas aggredi; quos, è portu quaſi, repentino æſtu, inſperatum in naufragium, meram per libidinem, explodit. Sic nimirum,

Nemo confidat ut nimium ſecundis,
res Deus noſtras, celeri citatas
turbine, verſat.

Sic Fortuna,

ſic fata Deûm Rex
ſortitur, volvitque vices.

Et, verum ut fatear, Imperator, velle ſemper, hâc humani generis ſuaptè naturâ ſorte in ambiguâ, felicem eſſe, eſt velle quaſi naturæ rerum partem alteram ignorare.

Non complaceat ſibi hoſtis interim illo nimium de ſucceſſu; qui videlicet, ut ut, præter virtutem, meritum, opinionem, felix atque fortunatus illi, ejuſcemodi tum tamen fuit, ut prorſus, ad inſtar Pyrrhi, Dux adverſarum Tibi partium, victoriâ de Germano Tuo, ceu fortiſſimo Lævino Conſule, ſuam apud Heracleam, non inſolentis For- *Archidux Friburgum obſidione liberat.*

 tunæ

tunæ minus, quàm inſolentium tum beſtiarum, deformitate, comparatâ, perpeſſi ratione damni, potuerit exclamare: *Amici, ſi adhuc ſemel ita vicerimus, non victi tantum ſed debellati ſumus.* Vidit enim ſic ſe viciſſe, ut videret eum qui victus erat, quàm ſe qui vicerat, victoris propiorem ſorti; & ſe vinci, illum vincere magis ordinatum, ita protinus, ad ſe vincendum, exercitum reparaſſe, ut, cum eodem Pyrrho, eâdem periodo, deplorare ſuam fortunam poſſet: *Video planè me Herculis ſidere procreatum, cui, quaſi ab angue Lernæo, tot Cæſa hoſtium capita, de ſuo ſanguine, renaſcuntur.* Sic ille vidit, & non aliter propè fuit, Imperator. Quaſi vires enim ille (mirum herculè) per victoriam amiſiſſet, Tuuſque Frater amittendo quæſiiſſet, ita Hic, ceu ſe ipſo fortior, in illum rediit; & qui ante pro uno Lævino Conſule, poſt cladem pro Fabricio & Æmilio Conſulibus ſuffecit; ſuumque Pyrrhum, ad ſuum in Saxonia Friburgum, ceu Tarentum, non pro re-

tinendo quidem, ſed obtinendo, dimicantem, conſtantiâ, ſpe, fiduciâ, exarmavit. Quippe hoſtem, liberatâ urbe, præcipitem in fugam actum, pertinacem pariter, ad tempus aliquod, in deſperationem egit; &, expeditione fine proſpero coronatâ, Tarentum illud ut Reipublicæ, ita Rempublicam in Tarento illo propemodum conſervavit.

Succeſſere deinde, non diffitemur, LEOPOLDI GVILIEMI huius per abſentiam, clades aliquot, quæ eundem quoque ad Dictaturam velut iterum, ſua per diſcrimina, tandem revocarunt; ſed quantus Tu in iis, per Dei gratiam, non eluxiſti! Qualem Tu Te Deo, qualem Superis; & qualem ſe Deus viciſſim Tibi, quales Superi non extribuere! Vt ſe aſtuans Fortuna Tibi, ut æſtuanti Tu Te Fortunæ non oſtendiſti! Bone Deus! Te inter & inter illam quaſi certamen fuit, pluſne illa, univerſum per apparatum ſuum, illudendo; an Tu, unam, & invictam illam, *Ferdinandi III. Cōſtantia in adverſis.*

animi

animi Tui per magnitudinem, eludendo poſſes. Sed viciſti tandem (ut vincuntur aſpera ferendo placidè) Imperator; & conſtantiâ Tuâ ſed prudenti, illius de pervicaciâ ſed inſolenti, triumphaſti. Non explicabo Tibi arma jam illius omnia, quæ infractus Tu unus omnia confregiſti; nec tela Tibi neque ſpicula, nec contos Tibi neque fundas, exhibebo omnes, quas Tu omnes, unico Tuo ſcuto, non cute, non corio, non ferri, nec argenti, nec ullius æris, ſed in Deum fiduciæ ſolius laminâ veſtito, ut retorqueres, irretortus excepiſti: dico tamen, Imperator, nunquam aut uno tempore Rempublicam Romanam, aut unum Romanum principem toto tempore Reipublicæ Romanæ, ſuâ cum majori laude, pluribus ſuffeciſſe. Hi enim, ut ut fortes, & illa, ut ut invicta, qualemcunque gloriam, hâc ex parte, promeruerit, Tuam tamen non adæquavit. Tulerit hæc clades ſuas, quas, infeliciſſima ubi fuit, tulit quatuor.

ſub Annibale; ſub Cimbris, Teutonibus, ac Tigurinis quinque: ſed peſtis aberat, & Reſpublica Romana, quia concors, reparatis facilè exercitibus, emergebat. Fuerit Pompejus experimento fortis, tamen, unâ victus acie, ſalute deſperatâ, ſuæ togæ involuto triumphali capite, Septimio deſertori ſuo reſecandam cervicem præbuit. Fuerint ingentes animi, Cato, Scipio; & poſt Pompejum tamen uterque ferro, jam deſperantem eundem animum, per ſua vulnera, emiſerunt. Amiſerit Æmilius Paulus, ſeptem intra dies, duos filios; privata tamen inter funera felix publicè, medius triumphavit. Tu, Imperator, ſimul publicè, privatim ſimul, ſimul omnem Fortunæ per impotentiam Tuam potentiam exeruiſti; & inter omnia publicè privatimque funebria, Tu tamen animum, ne deſperares, per deſperationem, non emiſiſti, ſed Tui corporis auguſtam intra Majeſtatem, pari ſemper fortitudine, ſupra Romanam omnem, om-

nem Philoſophicam, velut ſaginatum, robuſtiorem omnibus, & impenetrabilem adverſus omnia, præparaſti. prorſus ut oſtẽderes, Auguſte, in Te vel *fractus ſi laberetur Orbis, impavidum quaterent ruinæ.* Diviſum, laceratum, ſciſſum, à Te partim & alienatum, in Te partim etiam armatum, Tuum Imperium vidiſti; & Tu tamen integer modis omnibus permanſiſti. Sweinitzio Lipſia, Lipſiæ Bernburgum, Bernburgo Ianckovium ſucceſſit; & Tu, tot cladium arietibus quaſſatus, non ceſſiſti. Tranſylvania bellum novum, novam Martis & Bellonæ machinam, cum metu Turcicæ, animi Tui mœnibus, ut deiiceret, admovit; & Tu Te tamen nondum ſaucium demonſtraſti. Dira Lacheſis, ne, cumulatis bellis, multiplicatis cladibus, Cæſis exercitibus & amiſſis, vires facilè, retinendã ad conſtantiam, reparares, Tuas populando terras, peſtilenti ſidere viros abſtulit; & Tu tamen eſſe earundem virium, & eiuſdem animi perſeveraſti.

Et

Et quid porro, aut quid non porro, Imperator? Hæc eadem, cùm jam antea duos Filios, inde Sororem Ceciliam Renatam Tuo ſolatio ſubtraxiſſet, nunc & noviſſimè Conſortem unicam, prope unicum in ſolatium Tibi reliquam, ad ſpoliandum, concuſſum toties, ſi fortè vel ita rueret, fulturâ animum, crudelis movit; ſed, ſentientem, non cadentem, eundem illum, ne tunc quidem infra Imperatoriam Majeſtatem, per Dei gratiam, aſpexiſti. Macte animo, Magne Cæſar, non & tanti Te pœniteat virtutem æſtimare: Fecit Te Ratisbona, fecit Rhetia, & Noricum fecit, per ſecunda Te glorioſum, nunc, omnem in æternitatem, per adverſa, propè non miraculis, Clariſſimum Te præſtitiſti; ut qui videlicet, hâc unâ, Te inter & Fortunam, luctâ, tot publicarum ſimul & privatarum, fruſtrà ſuffragantium ſibi invicem, victor cladiũ, triumphum, quem de Te ſpoponderat Fortuna ſibi, Tu de Fortunâ nobiliſſimũ egiſti.

Vidiſti Tu illam, adverſus Te, per modos ſingulos, extra ſe; & Tu Te interim infra Te, in nullo caſuum, deprehendiſti. Nunquam fecere publica, ut in privatis, forti animo, non diſponeres; & privata nunquam, ut in publicis, eodem animo, non provideres. Cum legiones domi calamitatum frangeres, fractas in campo militum, eodem tempore, reſtituiſti; ac, diverſas per actiones, diverſis cladibus, unâ fortitudine ſuperatis, non Tuis aliter è periculis, ac è cinere ſuo phœnix, non ſeculorum tamen, ſed neque menſium intervallo, rurſus integer apparuiſti. Iuſtis tribus præliis Monarchiam Perſicam Darius; uno juſto Magnus Antiochus, & Perſes uno, ille ſuam magnitudinem, hic ſceptrum Macedonicum, ſibi ſemel, in æternum poſteris, amiſerunt; Tu, pluribus exercitibus amiſſis, & tamen pluribus, ad ſtuporem Tuorum hoſtium, è Tuâ, ut ut bello, ac peſtilenti ſidere, deformatâ Auſtriâ (quaſi illa jam, & non

Scan-

Scandinavia Tuorum hoſtium, multarum eſſet officina gentium) reparatis, non modo Regna & magnitudinem, Tibi, poſteris, non perdidiſti; ſed vivus etiam ac ſuperſtes, Reges alios & Magnos alios feciſti.

Et quid mirum, Imperator? Ipſa per pericula in pericula, & per ipſas acies adverſus acies, obnoxius omni ictui cum videreris, ne ulli eſſes, *Loricam* Tibi, non, ut ille, *conſertam hamis auroque trilicem*, ſed ſuetâ in Deum illâ è confidentiâ formaſti; quâ tutus Tu nimirum toto Cæſare, Cataphractā velut Majeſtatem in ullo lædi non permiſiſti. Etenim ut optimum Tu helioſtrophon, non minus nubilo quam ſereno die, Tuam jugiter, ad Phœbi faciem, vertiſti, ſic Tuum Tuæ, à Majeſtatis illius jubare, frangendam ad omnem nebulam, potentiſſimè firmaſti; ac ſphærâ Tuâ nobili, ſphæræ jugiter nobiliſſimæ Cæleſti, è diametro conformis, ſemper plenâ, nunquam eclipticâ mutuatá luce, ingruentem quamlibet, & *Fiducia in Deũ, & Dei providentia circa Cæſarē.*

 quovis

quovis tempore, caliginem diſſipaſti. Nempè Dei ut Tu fuiſti, ita Deum Tu habuiſti; & partes ut illi Tuas Tu commendaſti, ſic illius muniri Tuas, ceu corpus animâ, ſenſiſti. Vt Tu per illum vires Tuas, ſic per Te ille, & magis ille, vires ſuas, privatis ſimul, & ſimul publicis in certaminibus produxit; & humana in Te induſtria, ut laborârit, ipſius tamen Te providentia tutum præſtitit. Hæc Tuis hoſtibus, ſuas poſt victorias, victoriarum propè nihil, præter victorias, conceſſit; & quò, manifeſtè ſcilicet, probaret, puniri quidem, non tamen eripi, Tibi terras deſtinatum, eorum ipſis in victoriis munitarum illis nihil urbium, id eſt ſpei nihil veræ victoriæ, permiſit; Tibi vero munitas urbes, Te munitis urbibus; id eſt in veræ fiduciâ victoriæ conſervavit. Hæc Brigam poſt Svveinitzium, poſt Lipſiam Friburgum, & Brinnam poſt Ianckovium, ceu trinas, plus quam tricipiti ambitionis Cerbero, præparatas offas

(quas

(quas ille tamen, tot licet armatus faucibus, quoque ſingulas non deglutiret) jam ruenti velut in prædam ultimam objecit; & poſt victoriam, ipſo victoriæ ſperato præmio, conſumendã ad victoriam irritavit. Hæc nova bella, bella integra, ut Tranſylvaniæ noviſque bellis, bellis integris Tu ſufficeres, quærentibus indulſit; & bella rurſus, bella integra, à bellis illis, ad Tua bella, revertentibus iiſdem, quaſi Cælo tranſmiſsâ pace, ne Tu deficeres, ſepelivit. Hæc, cùm jam ictum ultimum Fortuna impia fortunæ Tuæ, per proditiones impias, minaretur, Tibi, non uno loco, eodem tempore, ibi per litteras capto feroci milite, &, captis proditoribus, alicubi per chartas, ceu hircum è latebris, novo velut Abrahæ, oſtendit; ne, corruptis magnis Ducibus vel interemptis, Tuam fortunam omnem, quaſi Iſaäcum, illi non tamen Abrahæ, ut deſtinaverant, ſimul immolarent. Et Hæc noviſſimè (vide, obſecro, pro Te Deus quid volue-

voluerit, Tu per Deum quid potueris, Imperator) Hæc, inquam, Tuos hoſtes, ceu obnuptos faciem pueros in ſcenâ, plauſus inter & inter plurimos, ut apparebat, proſperos ſucceſſus, non niſi mera tamen ad ludibria, ab Ægrâ ad Salam, à Salâ ad Viſurgim, à Viſurgi ad Amiſiam, & hinc ultrà, penè ultimam per Weſtphaliam, Vagari; & ſtare alios, ultra Viadrum, juxta limites Polonorum, juſſit: videlicet Tibi Cæſari ut in medio, Bojohœmiæ Tuo Regno, non tantum hoſtibus, ſed & metu hoſtium, exonerato, creandorum Regum locum faceret; & Tu ſceptra Marobodui, ab hoc ad Te, à ſex & decem, & ultrà, ſeculis, per caſus varios, devoluta, Filio majori natu, media inter bella, ſecurus traderes. ut armatam hinc & inde inter ambitionem, in Te, in Filium, in Divum Patrem, ne Cæſares & Reges eſſent, vel agnoſcerent, Tu Divum tamen poſt Parentem, confeſſione Orbis, Imperator, Cæſar, Rex, Tuos Filios quoque

Reges

Reges faceres & Rex maneres; ac eodem tempore, quo Poloni VLADISLAOS Quartos, Hiſpani PHILIPPOS Quartos, Dani CHRISTIANOS Quartos, & Galli LVDOVICOS Decimos & Quartos, Tu, Tuos inter Auſtrios, poſt FERDINANDOS Primos, Secundos, Tertios, Cæſares & Reges, etiam FERDINANDOS Quartos, quos ipſe feceras, numerares. Nimirum aureæ illi, illi Sacræ, & Regiæ illi gnomæ, Æternâ de Veritate, in æternum conſtat veritas: QVI CONFIDIT IN DOMINO SICVT MONS SION NON COMMOVEBITVR IN ÆTERNVM.

Eouſque autem, Tu, Imperator, cùm & per Tua, & Divina magis per ſuffragia, ſtupente, capiente necdum, fœderato Orbe, jam profeciſſes; ac, omnibus malis altior, quaſi ipſas per ruinas, Te erexiſſes, ceu Oceano ambitionis Tuorum hoſtium, ſuis terminis, ad ſperandum & bellandum nihil ultrà, continuos per aggeres Divinæ *Inclinãtem illum animũ ad pacem, multi multis rationibus ad bellum incitãt.*

 pro-

providentiæ, ſtatutis, tandem ipſum exarmare Martem, quod jam & ab annis ſed fruſtra cœperas, multo alacrius perrexiſti. Et quid ni alacriùs, Imperator, tam miris cùm in ſucceſſibus, incaſſum, ad debellandum & Te & poſteros, fatigaſſe bello ſe inimicos cerneres; & quoque cerneres, tot per arma, tot per annos, tot per hoſtes, & vinci Te, & per Te poſteros, non potuiſſe, eſſe Tibi, & eſſe poſteris, inter arma etiam proviſis poſteris, viciſſe? Ita, me hercule, Imperator. Licet enim aliquando prælio, nunquam tamen esbello victus; juſtaſque lauros ut Tu plurimas, de bellis integris, integrè meruiſti, ſic univerſas ad olivam unicam, Tu integerrimus, integerrimè nunc direxiſti. Fuit tamen, Auguſte, Tibi, rationum adverſus acies, in palæſtrâ zeloſarum mentium, dimicandum publicè & privatim prius. Scilicet, re in pejus non inclinatâ, perque Filium firmatâ Domo, quur, amore pacis, debellare bellum Tu

inſiſte-

inſiſteres, quum hucuſque hoſtes, velificati fortunæ proſperæ, amore belli, debellare pacem, non deſtitiſſent? Privata illos commoda, publicis, Reipublicæ Chriſtianæ, utilitatibus, prætuliſſe; & ſua compendia (quid habituros etenim ſuum quilibet ſi haberet?) tot armatis cupiditatibus, infinita pacis per effugia, quæſiiſſe. Carthaginienſes olim cum Romanis, Romanos cum Carthaginienſibus, pertinaci bello, bello duplici, & diffuſo per Hiſpaniam, per Italiam, per Siciliam, Numidiam, Africam, & Europam, decertaſſe; ſed tandem, licet ultimum ſex & decem, & primum viginti quatuor annorum, æquâ pace, certis legibus, ſeptimanis pauculis finiiſſe; nũc, finienda ad unius hoſtis annorum ſedecim, & unius non niſi undecim annorum bella, propè novennalia per præludia, an propudia, primum fœderis aut pacis actum, per illos in infinitum Scepticos, inchoari non potuiſſe. Et Vervinii, non ita pridem, ſuperbâ de cun-

ctatione, cunctabundâ de ſuperbiâ Hiſpanorum, congreſſu quamvis non ſemeſtri, queſtos hoſtes; & eoſdem hoſtes nunc ſuperbos, per tot annorum præliminaria, ne quidem, templi Pacis ad auguſta limina, aditum indulſiſſe. Bellaſſe, ſuis cum fœderatis, ut ſpoliarent; ſpoliaſſe ſuos per fœderatos ut bellarent: & Regna integra, Reges Inclytos, Mediatores pacis, pacis neceſſitudinem ut evaderent, in morem barbarum invaſiſſe. Mittere Turcas frameam antequã vibrarent; & Romanos, cum de injuriâ, de fractâ pace, armiſque Punicis, ſua priuſquam ſumerent, per maria, per terras, Carthagine queri mallent, Saguntum potius quam ſolemnia, & jura gentium omiſiſſe; Hoſce frameas, priuſquam mitterent, ſtrinxiſſe, & in occaſionem belli, non Saguntum unam, cum Pœno Duce, ſed Saguntos & provincias devaſtaſſe. Et meruiſſe quidem hâc ratione Pœnos, & Annibalem; tunc Ethnicos apud Latios, Barbarorum

nomen; & nomen latronis magni Magnum Alexandrum, ratione ſimili belligerantem, barbaros apud Scythas, inveniſſe: & tamen nunc hoſce modos, ut tantum modulos; ut parum ethnicos, nihilque barbaros, ſed Chriſtianos, à Chriſtianiſſimis non improbari. Ejuſdem enim pietatis, conſcientiæ, ſanctique fœderis, innocentem in INNOCENTIUM, & haud meritos tam dura Venetos, Mediatores pacis alios (palam ſcilicet ne pacifico ſuffragarentur Orbi) vicina per arma minas eſſe; & bellum Turcicum videri: ſed adhuc, per Dei gratiam, Cretam ibi, deſtinatam barbaris, non ceſſiſſe; & inhiantes Orbi, bono omine, hic Orbiculo non ſuffeciſſe. Nempè malitiam ſæpè ſui magnam partem veneni bibere; ac felicem impietatem, impiam felicitatem, ſtare nunquam in ſolido conſueſſe. Diviſiſſe illos Italiam cum Turcis, Germaniam cum Suecis, Hiſpaniam cum Bragantino, Hungariam cum Tranſylvano, Poloniam cum

Tartaro, Helvetiam cum Allobroge, Belgium cum Batavis, & Weſtphaliam cum Haſſis: nimirum ita & Philippum cum Annibale, Macedones cum Pœnis, poſt Cannas, olim, de Romanis, & Imperio Romano, priuſquam occupaſſent, diſpoſuiſſe; & utroſque poſtea in diſpoſitionem populi Romani deveniſſe. Habere ſcilicet, & habere certas periodos Fortunam; ſummaſque poſt victorias; ſummaſque clades; inſanam ibi ſi inſolentiam, & hic prudentem ſi confidentiam notârit, à caſtris unis, uniſque partibus, ad alias migrare; ac, ſcopis in ſcopulos, ſcopulis in ſcopos, immutatis, extrema quæque proſperarum rerum vel aſperarum, admirabilium viciſſitudinum in principia variare. Sic Romanos, ſuos poſt Flaminios, ſuoſque Paulos, in Italiâ; ac duos poſt Cornelios, Scipiones duos in Hiſpaniâ, ſuis cum exercitibus, amiſſos, ſub tertio deinde in Adverſam Africam, ſub quarto denique & in Aſiam emerſiſſe;

& eorum hoſtes, ſuas demum poſt victorias, victoriis ſuorum hoſtium, meram ejuſmodi illorum per inſolentiam, obnoxios fuiſſe. Iam Cannas quoque ſuas, ſuamque inſolentiam poſt Cannas, Tuos Pœnos, Philippos Tuos, Tuos Annibales, habuiſſe, & hauſiſſe; Tuaſque Cannas, per Dei gratiam, nunc tranſiiſſe: adeoque, Dei per eandem gratiam, modò pergeres in inſolentes, Tuos Tibi viciſſim Pœnos, ſuperbis illis cum Macedonibus; & arrogantes illos, illis inſolentibus cum Philippis, in decus Tui, ſuique dedecus, Annibales reſtare. Difficilè enim eſſe ſuperba ut iniquitas plenam noviſſimè in contumeliam, & ſuppreſſa æquitas, in vindictam ſui, plenamque gloriam, non deſineret; ac malo principio inchoata non fine peſſimo, beneque cœpta bono exitu non terminarentur.

Illa, Imperator, illa referebant, & hæc addebant: nulli ferè & magna bona, & diuturna ſimul, contingere conſueſſe; non durare, *Alias rationes adducunt.*

rare, nec, niſi lentam felicitatem, ad ultimùm exire. Vt ciborum qui nimis avidè nimium ſumpſiſſent, ſuam ipſorum deinde per cruditatem; ſic ambitionis intemperantiâ qui præproperè, id eſt præpoſterè, vexarent gulam, ægerrimè, ſuam quoque per ægritudinem, continere, quod ſumpſiſſent. Eſſe aureum in Philoſophiâ omni, magis aureâ tamen in Politicâ & morali, axioma illud, quod fieret cito, perire cito. Nempè quatuor è Monarchiis nullam Macedonicâ Græcâque citius, Magnum per Alexandrum, ſurrexiſſe; ſed & nullam citius Macedonicâ Græcâque, Magno cum Alexandro, cecidiſſe. Nullos Attilâ ac Thamerlane, minori tempore, plus formidinis terrarum Orbi invexiſſe; ſed nec ullos citiùs, quàm, cum Scythis alterum, cum Hunnis alterum, ſuam magnitudinem, ac terrorem nominis, in ſe, aut poſteris, amiſiſſe. Emicuiſſe & Armeniam, ſub Tigrane, olim, ſummam ad Majeſtatem ſemel, & Regnis omnibus

vici-

vicinis citiùs; ſed Armeniam eandem illam, per eundem Tigranem ſuum, illum ſcilicet Regem Regum, jam unius non Regem Regni, Majeſtatem ſimul omnem, ac coronam coronarum, & diadema diadematum, ad pedes unius Romani principis Pompeji Magni, vertente uno non anni circulo, ſupplicem projeciſſe. Nimirum ut tempeſtates, procellæ, venti, quantò plus haberent virium, tantò minus haberent temporis, ac ipſa concitatione ſui ſuummetipſi in exitium ſævirent, ſic præter ordinem fortunæ impetus, per eoſdem ipſo fortunæ impetus, perire; Et feliciſſimos ac velociſſimos ſucceſſus ejus, eſſe leviſſimos, & breviſſimos conſueviſſe. Id, ut in Attilâ ac Thamerlane, in Alexandro ac Tigrane, in Macedonibus, Græcis, Scythis, Hunnis, & Armeniis, ſic in omni præcipitis proſperitatis belli Duce, in omni præproperæ felicitatis populo, natione, gente, attamen in Gallis maximè, modernis Tuis hoſtibus,

patere; ut nimirum *quorum principes congreſſus plus quam virorum, & minores ultimos quam fœminarum*, experimentis duorum millium annorum, victa ſemel, inde ſemper Roma victrix, jugiter ſenſiſſet. Eſſe enim, pari intemperie, & viventes, & morientes, ſucceſſus horum, ut reciprocas, & has è facili, æſtus maritimi procellas; quæ, decumanæ licet, per auræ Lunæque vitia & errores, eſſent, accolarum tamen ſuetis ab aggeribus cohiberentur, ac poſt, ut antè, æquè facile, piſcatorum à naviculis triumpharentur. Idem prorſus de iiſdē, rebus fluentibus ac ſecundis, quod Cotys Thraciæ Rex de Thebanis, poſt victoriam, ad Leuctra partam, nimiùm tum arrogantibus, ac ſuperbis, dici poſſe: *exundare ſcilicet nonnunquam rivulos, & perennibus fluviis majores fieri, ſed non diu; mox enim intra alveum reverti.* Et in Thebanis quidem, cum Epaminondâ ſuo ſe erigentibus, &, eodem cum Epaminondâ ſuo, mox occumbentibus, id apparuiſſe; & nunc

de

de Gallis quur deſperandum? Hoſce nimirum etiam, ſuas poſt victorias, poſt ſua Leuctra, in Palæſtinam uſque, & in Syriam, & in Ægyptum, ſe citis æſtibus olim effudiſſe; ſed tamen, æmulo Nilo citius & infelicius, terrâ ſanguinis, non aquæ fluctibus, irrigatâ, ſuetos intra limites ſe recepiſſe. Tranſgreſſos & Pyrenæos in Hiſpanias, perque Pyrenæos Hiſpaniis exactos, porro temerè extra terminos ne intumeſcerent, in Regni terminis, & iiſdem montibus, decreto Superûm, monimenta ſuæ, non victoriæ, ut Pompejus, è rudi lapide, ſed cladis miſeræ, per victores Vaſcones, è cruore proprio, reliqüiſſe. Invaſiſſe Neapolim vix evaſiſſe, invaſiſſe Siciliam nec evaſiſſe; ac, fallaciſſimæ proſperitatis in matutinis, quales illis ſubinde veſperæ timendæ, unis illos è Veſperis didiciſſe.

Ad hæc ferociſſimos eorum, crebras jam per acies, cecidiſſe; & eſſe Gallias Chamæleonti non abſimiles, qui maximum pulmo- *Tertias rationes adducunt.*

nem habeat & nihil intus; ſic, toto interiori corpore, ære, viris, viribus exinanito, meram ad apparentiam in circunferentia veniſſe. Quin imo Galliam extra Galliam periiſſe; & Galliæ nunc quicquid virium, per impotentiam, in impotentiam abiiſſe; ac potentiam extra limites, jam anguſtos intra limites, latis tantum, & alienis in limitibus reſtare. Sed & tranquilla licet in eâ omnia nunc viderentur, nocitura tamen, eruptura brevi, ad breve tempus jam quieſcere, neutiquam deeſſe. Quamobrem, Imperator, ut Imperator, & Auguſtus, non Mercurii equidem talaribus, nec Vulcani adamantino & falcato enſe, aut ſcuto Palladis, ſed eâdem, quâ conſueſſes, Divinâ fretus providentiâ, quod Tibi bellum reſtaret triplex, ceu * trinas ſorores Gorgonas, votis, bello, fœdere, ſibi ſocias, Gorgonoctonos & invictus Perſeüs, pergeres debellare; ac Tuam Andromedam, Tuum Imperium, Tuam Majeſtatem pariter & illius, ab illis bel-

** Videtur tacitè tres fœminini ſexus Principes, Reginas Galliæ & Sueciæ, & Landtgraviã Heſſiæ notare.*

belluis, non jam marinis, ſed terreſtribus, liberare. Tuis, ut ſoleres, malis Tu ne cederes, ſed *audentior, prout ille, contra in adverſum ires*; & Cuſtodem qui hucuſque, cum Germaniæ vix parte tertiâ, pro poſſibili, bono publico Te præſtitiſſes, ejuſdē Te boni publici nunc Vltorem ac Vindicem, pro poſſibili præſtares. Bellum hucuſque defenſorium ſi geſſiſſes, nunc recuperatorium gerendum; nec, ut novam illi de Germaniâ ſibi Galliam, & novam iſti de Germania ſibi Sueciam formarent, amore pacis, ullatenus permittendum. Transferenda potius (& potiſſimè ſi faverent Superi) trans maria, trans amnes arma, ut qui alienum Orbem, Orbem Alemannicum, alieno ſanguine, ſanguine Alemannico, (ſtultiſſimum in furorem diſtractis Alemanniis) impleſſent, ſuo & illic Gallias, & ibi Sueciam implerent; novique Vari, & aliunde Vari, Germaniam divitem, ceu ditem Syriam, ipſi pauperes ingreſſi, jam ſoli pene divites, facta

pace, quotidiano luxu, in æternum deinde pauperem non triumpharent. In hunc eventum humana ſuffragia Divinis, Divina ſuffragia humanis reciprocè ſucceſſura; & faſtidioſi, de alienò, extrema gaudii, in ſuis ſedibus luctum fore. Nullis enim, quibus rapina etiam feliciter ceſſiſſet, ſolatium rapti in poſterum duraſſe; ac fortunam impiam, tot iniquis ſpoliis, ſuſpiriis, & gemitibus humani generis, privatis æquè & æquè publicis deformem, nunquam in infortunia non deſiiſſe. Contrà, bella Domini eſſe bella Tua; Tuamque cauſam ut Tua pietas, & Tua æquitas, & Iuſtitia, & continentia Tua, præſertim publica in rebus publicis, meliorem faceret, facturam, procul dubio, tandem etiam, & virtutem Tuam, & Dei gratiam, ſuperiorem. Hanc eandem nempè, quæ hucuſque fortunam Tibi, Te fortunæ, quoque mediis in infortuniis, conſervaſſet; & Tibi pericula, Te periculis, mediis in periculis, ſubduxiſſet: eandem,

dem, inquam, & noviſſimè nobiliſſimos triumphos Tibi, Te triumphis; & ſucceſſus Tibi, Te ſucceſſibus, in inſolentes omnes, omnem in inſolentiam, utique deſtinaſſe. Vt enim omnia omnium bellorum initia proſperiora cunctis ferè Veſtris hoſtibus, & proſperiores FERDINANDIS Vobis, Vobis Cæſaribus, exitus fuiſſent; ita Cælum æquum, juſtoſque Superos, & nunc haud dubiè, iniquitati quidem ſpem victoriæ, æquitati vero, Tibique Cæſari, victoriam præſtituros.

Hæc audiſti, non exaudiſti, Imperator; & vera licet, aut cognata vero, quæ dicerentur, non ignorares, tanti tamen, motum Orbem ut componeres, judicaſti. Scilicet ad leges arma qui direxeras, arma tandem finire legibus concepiſti; ut oſtenderes, exemplo Patris, & Te gladium pro æquitate quidem conſtantiſſimè vibrare, & pacem tamen interim multò teneriùs amare. Et rectè, me herculè, rectè Imperator. Habent *Cæſar tamen in propoſito faciendæ pacis perſeverat.*

enim affine quiddam lux Majeſtas, Pax ſerenitas, Auguſte; adeoque radios auguſtos etiam, ut Auguſtus & Sol terrarum, Martis & Bellonæ nebulas ut diſſipares, venenum omne bellorum omnium ut conſumeres, &, ſerenato Chriſtiano Orbe, novis ignibus, ceu triſulco Iovis fulgure, Mahometis conatus impios, ſed magis impiis Chriſtianorum à conatibus excitatos, fulminares, privato etiam cum diſpendio, ſanctiſſimè expediſti. Quid enim? An munitas ut quaſdam urbes, munita quædam oppida, & Caſtella, recuperares (quæ recuperari tamen, niſi continuâ annorum aliquot felicitate, & nova interim Germaniæ Tuæ funera non poſſent) patereris alibi, magno Orbis à Tyranno, maximâ cum ignominiâ Chriſtiani nominis, quati Regna, perire Cretam, & per Cretam, Chriſtianum Orbem, cum tot centenis animarum millibus, periclitari? An, ibi Turcis imminentibus, hicque Tuis Te deſerentibus, ſolus

Tu

Tu in medio incertis fluctibus Fortunæ dubiæ Te committeres; ac Principibus, magniſque urbibus propè ſingulis Imperii Romani, ſua compendia, imo diſpendia, vel per interitum Imperij Romani, aucupantibus, Tu Imperator, Imperii Tui viribus & ſubſidiis deſtitutus, ſolus ferè pro Imperii Majeſtate, magnitudine, dignitate, privatis ſumptibus certiſque periculis, ad Caput fallax bonæ ſpei, incertæque victoriæ promontoria navigares? Dii ſaniora. Videbas pleroſque Tuos, jam non Tuos, ſed neque ſuos, echino ſeu hericio incautiores, qui, inſidiarum ubi quid præſenſerit, ſe ſua prudens in arma colligit; illos nec inſidiarum, nec boni publici, neque Tui, neque ſui, nec libertatis (quam tamen nemo bonus niſi cum vitâ pariter amittit) curâ tangi. Non communis patriæ, Imperii communis proſperitatem, decus, gloriam curare; ad quam curandam æquè tamen ac Imperator, ipſi Imperii Romani Principes obli-

garentur; ut quibus ſcriberes, dum illis ſcriberes, *Noſtris, ac Sac. Rom. Imperii* FIDELIBVS *ac Dilectis.* Martium Coriolanum olim Veturiæ ſuæ matris, Volumniæ Conſortis, & liberorum præſentium reſpectu, ab oppugnandâ Patriâ, cum Volſcis, quibus ſe conjunxerat, receſſiſſe; & * Proteſtantes ab uno ſeculo, ſub Carolo V. Cæſare, ad Franciſcum Primum, circumventis Mediomatricibus, Argentorato, calliditate pari, ſucceſſu impari, vicinis caſtris, tunc imminentem, adhuc miſiſſe, rogantes *porro ne progrederetur, cum ſuo Cæſare ſe convenire*; nunc ignaviam, ſeu pertinaciam, nullo reſpectu Patriæ, nullo Cæſaris, ad exitium durare. Themiſtoclem olim etiam, propter Patriam, non à Xerxe tantum, & à Perſis, ſe recepiſſe, ſed quoque maluiſſe ſe quam Patriam perire; & Genucium Romanum, ac Prætorem Ælium, Patria ut felix eſſet, infelicitatem ſuam potius elegiſſe: nunc illos autem, eſſent ut exteri felices, in-

*Vide Pontū Heuterū Hiſtor. lib. XIII.

feli-

felicitatem ſuæ Patriæ, apertè quoſdam & juvare, & otioſos plures, ac odioſos, mediarum partium, quod eodem ferè recidat, ſpectare. Cum armis ergo neque Tibi, neque ſibi, nec Imperio, nec libertati ſubvenire dignarentur, ut libertatem tamen, & Imperium, & Te, & illos, vel invitos etiam, quantum fieri poſſet, conſervares, Tu pace atque legibus ſubvenire omnibus voluiſti; & auxilio etiam iiſdem eſſe à quibus auxilium ipſe non habuiſti. In hoc totam, quam pacis Princeps in Te partem ſpiritus Divini merſit, pacis ſpiritu ad concordiam eduxiſti; & cùm, hiſce rerum in circumſtantiis, ægræ Patriæ atque ſauciæ requieſcere quomodocunque neceſſarium videretur, optimus Reipublicæ Romanæ Æſculapius, inſtrumenta omnia, media & remedia pacis omnia adhibuiſti. Centum Argi oculos ut componeres, & horrenda omnia, jam non Iovis, ſed Bellonæ fulmina ut ſopires, Mercurius clementiſſimus contendiſti: & quem-

admodum, zelo boni publici, Tuis Te deſerentibus, diutius uſus gladio quam uti debuiſſe; ſic, amore pacis, caduceo quoque Tuo tentaſſe amplius videris, quam tentare debuiſſe videaris. Egiſti, poſt Vrbanos & CHRISTIANOS, poſt Gynettios & Roſettos, Pontifices & Reges, & Eccleſiæ Romanæ Cardines, per PANPHILIVM quod amaret omnes, & innocentem à Chriſtiano ſanguine INNOCENTIVM, ut, juxta ſtemma Gentilitium, non gentile tamen ſed Divinum, & Vicario Divino dignum, Olivæ ramum, (poſt bella ſcilicet jam non Dei in humanum genus, ſed humani generis in Se & Deum) Suam per Columbam, offerret Orbi; ac per Chiſium illum Fabium, verè prudentiâ & doctrinâ Maximum, omen Cæleſtium inſignium ſuorum, tantorumque ſanctitatem Nominum ipſe Sanctiſſimus impleret. Egiſti, Aloyſium poſt Contarenum, Sereniſſimæ Venetorum Reipublicæ Legatum, per Naſſovios ac Lambergios, per Cranios

ac Volmarios, & noviſſimè per Trautmanſtorffios, Bulevtas prudentiſſimos è Bulevtis, & Apolectos ſummos ex Apolectis; ut per eoſdem, neſcio quo fato, ſubnaſcentia in dies ſingulos, in horas ſingulas, hydræ capita reſecares. Et ſecuiſti quidem, Imperator, (& quoties ſubnaſcentia non ſecuiſti!) ſed, reſecueris licet plurima; plura tamen, veneno vario, jam reſectis è capitibus renaſcuntur. Firment tamen, Imperator, firment Superi conſtātiam illam Tuam quam Tu poſſides ac mereris, ſerventque animum quem dederunt; ut tandem, primo cum Auguſto, Auguſtus etiam, poſt bella plurima, clauſo Iano, victrici, firmâ, unâque pace, annis deinde pluribus triumphes.

Attamen, ſi fortè fruſtra, præter ſpem ac fiduciam bonorum omnium, hâc cum hydrâ, cum hoc monſtro, niſi uras, niſi cremes, dimicandum eſſet; Tibique Cæſari, ceu novo Herculi, candens ferrum, & ignita ja- *Tranſitio ad Paræneſin.*

ta jacula, admovenda, cum Auguſtæ Majeſtatis Tuæ veniâ, ab Imperatore Te ad Tuum Imperium, à Germaniæ germano Patre, germano Principe, ad Germaniam: Germanoſque, Parænesi divertam: ac, flagranti ſtudio boni publici, quales nimirum ſimus, qui fuerimus, per quæ obnoxios Noſtris hoſtibus Nos faciamus, atque demum, quid Tuis agere ſub auſpiciis, & ſub auſpiciis cunctorum Cæſarum, ad conſervandum decus Noſtrum, Noſtram gloriam, & honorem Noſtrum, Nos oporteat, conſiderabo. Rogo autem, Populares, rogo, ſi quis adhuc libertatis amor, ſi quis Cæſaris, ſi quis Patriæ communis, Nationis, Gentis, nondũ feras, ſi me auditis, differenti aures præbeatis.

PARÆNESIS AD GERMANOS

Quales Germani ſint, & ſemper fuerint, etiam in Romanos.

GERMANI ſumus (quantum hic uno vocabulo non dico!) GERMANI ſumus, & ALLEMANNI ſumus, id eſt, juxta Etymon Noſtrorum nominum, viri toti, viri omnes. Tales ab eo tempore

pore Nos probavimus, à quo primùm hoc Cælo frui, hoc ſolum colere, hoc clima hæc terrarum ſpatia complecti, hoſce montes has planities occupare, hoc Oceano marique Balthico prætexi, & hos amnes & hæc flumina, Albim, Viadrum, Amiſiam, Viſurgim, Danubium, & Rhenum, inſidere; ac, ultra Rhenum & Danubium, per terrarum Orbem, formidabiles terrarum Orbi, Victoriis graſſati, novam tandem, è vicina Gallia ac Pannoniâ, Germaniam Nobis velut, linguâ, moribus, Imperio, formare cœpimus. Tales Romanis ipſis, juxta Romanos ipſos (quos ut ſoli Gentium terrarum Orbis, *non in primordiis, inſtar aliorum Regum Ducumque, ſed florentiſſimos* aggreſſi fuimus; ſic eoſdem ſoli Gentium vel Conſulares, virtutis Noſtræ, Noſtræ fortitudinis, libris peculiaribus, habere meriti encomiaſtes ſumus) Nos exhibuimus; atque Tacitum non tacere hæc de Nobis epinicia, Romæ etiam, Romanum fecimus. *Sexcenteſimum & qua-*

Tacitus lib. II. Annal.

De Moribus German.

& quadrageſimum annum urbs noſtra agebat, cùm primùm Cimbrorum audita ſunt arma, Cæcilio Metello ac Papirio Carbone Coſſ. Ex quo ſi ad alterum Imperatoris Trajani Conſulatum computemus, ducenti fermè & decem anni colliguntur: tam diu Germania vincitur. Medio tam longi ævi ſpatio, multa invicem damna. Non Samnis, non Pœni, non Hiſpaniæ, Galliæve, ne Parthi quidem ſæpius admonuere. QVIPPE REGNO ARSACIS ACRIOR EST GERMANORVM LIBERTAS. *Quid enim aliud nobis quàm cædem Craſſi, amiſſo & ipſe Pacoro, infra Ventidium dejectus Oriens objecerit? At Germani Carbone & Caſſio, & Scauro Aurelio, & Servilio Cepione, M. quoque Manlio fuſis vel captis, quinque ſimul Conſulareis exercitus populo Romano; Varum, treſque cum eo legiones, etiam Cæſari abſtulerunt. Nec impunè C. Marius in Italia, Divus Iulius in Gallia, Druſus ac Nero & Germanicus in ſuis eos ſedibus perculerunt. Mox ingentes C. Cæſaris minæ in ludibrium verſæ. Inde otium, donec occaſione diſcordiæ*

noſtræ

noſtræ & civilium armorum , expugnatis legionum hibernis, etiam Gallias affectavêre: ac rurſus pulſi inde, proximis temporibus triumphati magis quam victi ſunt.

Quales autem in Romanos, tales quoque, & non alios, pro Romanis Nos demonſtravimus; quorum animam militiæ roburque Nos fuiſſe, vel ex ipſis, ipſorum militum Romanorum, verbis, vocibus, confeſſione diſcimus. Etenim Noſtrorum Batavorum cohortes aliquot quum non nemo Ducum Romanorum olim, Romano ab exercitu, Provinciæ Narbonenſi in ſubſidium, ſegregare conaretur, quis non motus! quę non trepidatio! *Mœrere ſocii, fremere legiones*, (tanquam ſcilicet abſque Germanis nihil, cum Germanis omnia geſturæ) *Orbari ſe fortiſſimorum virorum auxilio: veteres illos & tot bellorum victores, poſtquam in conſpectu ſit hoſtis, velut ex acie ſubduci. Si Provincia Urbe, & ſalute Imperii potior ſit, omnes illuc ſequerentur: ſin victoriæ ſa-*

Quales pro Romanis, præſertim in Gallias & Gallos.

Tac. lib. II. Hiſtoriar.

 nitas

nitas, ſuſtentaculum, columen in Italia verteretur, non abrumpendos ut corpori validiſſimos artus. Artus ergo atque nervi Romani corporis & exercitus, Germani tum eramus: & quando non fuimus Germani? Fuiſſe certè tum etiam Nos probavimus, cum Gallos univerſos, univerſas Gallias, quinquennio altero Divi Iulii, ſimul inſurgentes, Divo Iuliò & Romanis, Noſtrâ potiſſimùm fortitudine, ſupra Romanam omnem, omnem Gallicam eminenti, Nos ſubjecimus. Sed pugnantem ipſum Cæſarem, &, exerentium ſe virtutum, pugnis ſingulis, ſpecimina quoque ſingula notantem videamus. Appropinquante ad Noviodunum, cum exercitu, Vercingentorige, *Cæſar ex caſtris equitatum educi jubet, præliumque equeſtre committit. Laborantibus jam ſuis, Germanos equites circiter CD. ſubmittit; quos ab initio ſecum habere inſtituerat. eorum impetum Galli ſuſtinere non potuerunt, atque in fugam conjecti, multis amiſſis, ſeſe ad agmen receperunt.* Tam admirandam

Lib. VII. de bello Gall.

ergo

ergo Noſtram, in tam paucis præſertim Noſtris, contra omnem equitatum Gallicum, fortitudinem miratus Cæſar, *trans Rhenum in Germaniam mittit ad eas civitates, quas ſuperioribus annis pacaverat: equiteſque* plures *ab his accerſit, & levis armaturæ pedites, qui inter eos præliari conſueverant. Eorum adventu, quod minus idoneis equis vtebantur, à Tribunis militum, reliquiſque equitibus Romanis, atque evocatis, equos ſumit, Germaniſque diſtribuit.* Ibidem. Sed quis deinde, in extremis Lingonum finibus, cum iiſdem Cæſar; & ibidem cum Divo Cæſare quinam illi? Octoginta millia Gallorum peditum Vercingentorix numerabat, quindecim millia Gallorum equitum evocaverat, evocati Vercingentorigi, ſuperbo ſpiritu concionanti, ſanctiſſimo jurejurando confirmari oportere, *ne tecto reciperetur, ne ad liberos, ne ad parentes, ne ad uxorem aditum haberet, qui non bis per agmen hoſtium perequitaſſet*, acclamaverant. Et tanta erat fiducia ſui, ut Gallorum nemo, *neminem* Cæ- *Cæſar eodem libro.*

ſareanis *ab equitibus extra agmen auſurum progredi*, dubitaret. Nec falſi fortè etiam fuiſſent, ſi Divus Iulius Germanis, Germani Divo Iulio non adfuiſſent. Sed iis præſentibus, probato licet voto, adque jusjurandum adactis omnibus, in contrarium omnia recidêre. Re enim in ancipiti, *Germani tandem ab dextero latere, ſummum jugum nacti, hoſtes loco depellunt, fugientes uſque ad flumen, ubi Vercingentorix cum pedeſtribus copiis conſederat, perſequuntur, compluresque interficiunt; quâ re animadverſâ, reliqui, ne circumvenirentur, veriti, ſe fugæ mandant. Omnibus locis fit cædes. tres nobiliſsimi Ædui ad Cæſarem perducuntur.* *Ibidem.* Nec eventu alio, fatalem tandem ad Alexiam, congreſſu gemino pugnatum; niſi quod (dum Gallos vinci tam ſæpè pudet, Germanos vincere tam ſæpè tædet) diverſo impetu, ex deſperatione illis, Nobis ex indignatione, ira furorque creverit; ſed quo deinceps Nos Germani, & illi denique Galli hoſtes, turpem ad obſidionem primo, ad

tur-

turpiſſimam deditionem ultimo, profecerunt. De utroque autem, ſervato tamen præliorum ordine, ipſum Cæſarem audiamus. *Summâ vi* (congreſſu priore ſcilicet) *Contenditur ab vtriſque. Laborantibus noſtris*, id eſt Romanis, *Cæſar Germanos ſubmittit, legioneſque pro caſtris conſtituit, ne qua ſubitò irruptio ab hoſtium equitatu fiat. Præſidio legionum addito, noſtris animus augetur: hoſtes in fugam conjecti, ſe ipſi multitudine impediunt, atque anguſtioribus portis relictis, coärtantur. Germani acrius uſque ad munitiones ſequuntur. Fit magna cædes.* Inde ille ſpiritu, furore, nomine terribilis Vercingentorix, Caſtellis tribus & viginti; vallo, ſudibus, ac foſsâ; foſſæque fluminibus inductis, uni Alexiæ, ceu fera caveæ, Germanis Nobis ſuffragantibus, incluſus. Sed, Vergaſillauno conſobrino ſuo, cum ducentis quadraginta Gallorum millibus, in ſubſidium ac prælium accedente, ipſe quoque, cum octoginta ſuorum millibus, in oppugnationem, in aciem erupit.

Eodem libro.

At an auſi, immenſam illam in multitudinem, in haſce vires, in hunc delectum totius Galliæ, atque totam quaſi Galliam, ſic quoque Germani pauculi quicquam ſumus? Quid dicam: contemptrix timendorum eſt fortitudo; terribilia, virtutemque noſtram irritantia, frangit, deſpicit, provocat, ſub

Ibid m. jugum mittit. *Cum à meridie*, inquit Cæſar, *propè Solis ad occaſum dubiâ victoriâ pugnaretur, Germani unâ in parte confertis turmis in hoſtes impetum fecerunt, eoſque propulerunt. quibus in fugam conjectis, ſagittarii circumventi interfectique ſunt. Item ex reliquis partibus noſtri cedentes uſque ad caſtra inſecuti, ſui colligendi facultatem non dederunt. At ii, qui ab Alexiâ proceſſerant, mœſti, propè victoriâ deſperatâ, ſe in oppidum receperunt.* Hinc autem, paulo poſt, conatu noviſſimo, cum iiſdem, Vercingentorix fruſtratus, in Romana caſtra ſupplex veniens, arma ſua, ſuaſque phaleras, antè genua Divi Cæſaris projecit. *Habes*, inquit; *Virum fortem, vir fortiſſime* (per

L. Florus Rer. Rom. lib. III.

for-

fortiſſimos Germanos ſcilicet) *Viciſti*; hymnoque dicto, & Braccata omnis, & Comata, & Togata, Transque & Ciſalpina Gallia juge ſervitium admiſit. Galli autem ab eo tempore, prout ante etiam, *à Germanis* (teſte Iulio) *aſſuefacti ſuperari, multiſque victi præliis, ne ſe quidem ipſi cum illis virtute comparant.* *lib. VI. de bello Gall.*

Vt vero virtutis & honoris, gloriæ & fortitudinis in palæſtrâ, de brabeo contendere Nobiſcum, erubeſcunt Galli; ſic nullis unquam cunctarum Gentium terrarum Orbis conceſſimus, nedum concedimus Germani. Id jam olim, Magnum apud Alexandrum; ſub Magni Alexandri facie, ſat magnificè declaravimus, dum, vanitatem ambitioſi juvenis explodentes, interroganti, quid potiſſimum in hoc Orbe (Gratus nominis ſui magnitudinem) timeremus, generosâ voce, ſed, me herculè, virtutis conſciâ, NIHIL EQVIDEM, NISI FORTE NE CÆLVM ALIQVANDO RVERET, timere Nos reſpondimus. Id vero etiam, illuſtri facto *Quales in Gallos & Romanos, Romanos, & Britannos Italiam & Romam ſimul.* *In ſupp. Q. Curtii lib. II.*

dictoque ſimul, Faſtis certè & Annalibus Romanis digno, noſtris Romæ Friſiis, vel Pompejano in theatro, profiteri publicè ac confirmare libuit, dum (per otium confeſſum caveæ, diſcrimina Ordinum, quis Eques, ubi Senatus, jam edocti) quoſdam, externo cultu, in Senatorum ſedibus advertêre. Etenim, quinam eſſent, & quur ibi, rogitantes, ut Armenios & Perſas eſſe, & id honoris earum gentium, quæ virtute & amicitiâ præcellerent Romanâ, legatis dari, didicere; illi ſubito, NVLLOS MORTALIVM ARMIS AVT FIDE ANTE GERMANOS ESSE, exclamarunt; digreſſique inter Patres conſedere. Nec ultra verum utrobique oſtentationem Noſtrā proceſſiſſe, & illa, & præcedentia, & ſubſequentia deinde ſecula (quorum expers virtutis Noſtræ, Noſtræque gloriæ nullum fuit) ſat ſuperque demonſtrarunt. Etenim generoſitati Noſtræ quid impervium! Nullæ Alpes, nulli Pyrenæi, nulla maria, Noſtros impetus tardavere;

Tac. li. XIII. Annal.

vêre; nec ullæ Gentes præſidio Romanis, nec ullis Gentibus præſidio Romani, eſſe ultrà ſuffecerunt. Nempè, qui virtute Noſtrâ Romanis ſingulatim, ſingulatim Gallis, ſuperiores fuimus & eramus, poſt in Romanis quoque caſtris, Romanâ diſciplinâ virtutem Noſtram, compoſitam in fortitudinem, digerentes, in id roboris, ſed ordinati, deindè crevimus, ut Gallis & Romanis ſimul, Britannis & Romanis ſimul, ſimul Italiæ & Romæ, ſuperiores eſſe, & Gentes quidem ſingulæ, in poſterum poſſemus. Fruſtrà Galliæ pro Romanis, & pro Galliis Romani; fruſtrà Britones pro Româ, & Roma pro Britannis; fruſtrà Inſubres pro Italis, & Itali pro Inſubribus, pro aris etiam focisque ſimul, pugnavêre. Non Grajæ Alpes, neque Cottiæ, nec Penninæ Tranſalpinis; nec Tranſalpini Graiis Alpibus, Cottiis, aut Penninis: non Oceano Britanni; nec Oceanus Britannis: non Rhenus etiam, tot Caſtellis, Vrbibus, & legionum

Romanarum caſtris, Noſtrum adverſus impetum, vallatus, univerſis Galliis & Gallis; nec Rheno, Caſtellis, Vrbibus, Legionibus, & Caſtris, univerſæ Galliæ Gallique, profuêre. Vna Gens, unuſque Populus Nationis Noſtræ, legionum ſimul, ſimulque Gentium, ac naturæ ſuffragantis munimina perfregit; & Franci Gallias, Angli Britannias, & Longobardi (*quos* ampliores tamen plurimas Noſtras inter Gentes, *vel ipſa paucitas nobilitabat*) Italiam vicinam Alpibus, occupavimus: & terras illas omnes, Regna illa omnia, militaribus Sacramentis, non in aquâ, ſed incolarum ſanguine ac cruore, baptizantes, Franci Galliis, Angli Britanniis, Longobardi Italiæ, Victores victis, Noſtra nomina impoſuimus an impegimus; eaſdemque terras omnes, regiones omnes, ſaltem adhuc in nomine poſſidemus. Quin & Gothi, Gothones, Wandali, & Fenni, in Scandinaviam tranſmigravimus: ſed deinde Gothi illi, Gothones,

Tac. de Mor. Ger.

Wan-

Wandali, & Fenni, in alium dominandi ac ſerviendi modum, Polo ſuo ſoloque ſimilem, abiëre. Non jam dicam ergò quales illi deinde fuerint; & quales Batavi Nos ſub Civile, Cheruſci quales ſub Arminio, quales Friſii in Apronium, & Marcomanni olim in Tiberium qui fuerimus, cùm, recentiora illa per miracula, debellatis tot illarum Gentium in nominibus, per ipſa quaſi nomina, adhuc quotidie triumphemus. Neque huic, perenni magis quàm adamantino trophæo, monimenta plura, inter plurima virtutis Noſtræ, nunc adjicerem, niſi, inter ſpolia non duellorum, ſed præliorum; non Curiatiûm aut Horatiorum: ſed ferè Gentium & populorum, æternùm in Noſtram gloriam vireſcentem laurum, obſidione liberatum Tuſculum, haud negligere imperaret. Et pertinet, profectò, ad decus Noſtrum, hanc Iliadem Noſtræ gloriæ, multò feliciùs quàm Homericam illam ille totam in unâ nuce, hoc fortitudi-
 nis

nis in compendio ſpectare. Obſidebatur Tuſculi, à triginta Romanorum millibus, Antiſtes Colonienſis; & diſtractus Fridericus I. Germanus Imperator, Germanos tamen Principes in ſubſidium cohortatus, Moguntinum Principem & Antiſtitem, cum quingentis ſuis, & octingentis alijs, Germanis omnibus, in arenam traxit. Sed quid cum tam paucis ille Noſtris; aut Nos cum illo, in tot millia, tam pauci? Struximus aciem, in hoſtem movimus, atque palàm, ſine aſtu, ſine dolo, ſine fraude, decertavimus; nec, Magni inſtar Alexandri (in hâc comparatione neſcio num ſatis Magni) cum triginta millibus terrarum Orbem, ſed mille & trecenti triginta millia, non ſolum aggredi, ſed profligare conſtituimus. Et ſanè profligavimus Germani; ac mille & trecenti, Romanorum decem & quinque millibus trucidatis, decem & quinque millibus in fugam actis, cum liberato Vbiorum Principe, laurum omnes omneſque civi-

cam

cam jure meriti, multò fortiùs & glorioſiùs, quàm illa decem Græcorum millia, à victo Xerxe, cum Xerxe victa, ex Aſiâ in Europam, Nos mediâ ex Italiâ, per juga montium, non jam aceto ullo, ullo igne, flammâ, ferro, ſed victoriæ cladiſque nuntio, patefacta, Noſtram in Germaniam remeavimus triumphantes. Atque adeò hâc illâ Noſtrâ ſeculorum omnium virtute fecimus, ut Rudolphus ille Noſter Habſpurgenſis, Nobiſcum quatuor & decē præliorum victor, gloriari merito & jactare etiam potuiſſe videatur, *ſe, cum quatuor electorum equitum, ac quadraginta peditum Germanorum millibus, in qualibet Orbis parte, quolibet Mundi cardine, aduerſus omnes omnium terrarum Populos invictum ſtare.* *Vide Albertũ Magnum.*

Iam & Romanam Monarchiam Iulio Cæſari, Romanæ Monarchiæ Iulium Cæſarem præparavimus; & Pontificatum Maximum, perpetuam Dictaturam, Tribunitiam poteſtatem, & Imperatoriam Maje- *Germanos Monarchiã Romanã Iulio Cæſari conciliaſſe, & à Roma-*

nis tandem ad ſe tranſtuliſſe. ſtatem etiam, ſub nomine Principatus; Illi, poſteris, per illum poſteris, & Populo Romano, Theſſaliæ fatalibus in arenis, hâc eâdem virtute Noſtrâ, Noſtrâ fortitudine conciliavimus. *Nam quum diu æquo Marte contenderent, juſſuque Pompeji fuſus à cornu erupiſſet equitatus, repentè hinc ſigno dato, Germanorum cohortes tantum in effuſos equites fecere impetum, ut illi eſſe pedites, hi venire in equis viderentur. Hanc ſtragem fugientis equitatus, levis armaturæ ruina comitata eſt. Tunc terrore latiùs dato, turbantibus invicem copiis, reliqua ſtrages quaſi unâ manu facta eſt.* Atque omnem confidentiam ipſius Ducis in his cohortibus etiam fuiſſe, & confidentiæ ipſius Ducis luculentiſſimè Nos reſpondiſſe, è commentariis ipſius confirmemus. *Neque vero Cæſarem fefellit*, inquit, *quin ab iis cohortibus* (Noſtrorum, ut jam vidimus, Germanorum ſcilicet) *quæ contra equitatum in IV. acie collocatæ eſſent, initium victoriæ oriretur, ut ipſe in cohortandis militibus pronunciauerat.* *Ab*

L. An. Florus Rer. Rom. lib. IV.

De Bello Ciu. lib. III.

Ab his enim primùm equitatus eſt pulſus; ab iiſdem facta cædes ſagittariorum atque funditorum; ab iiſdem acies Pompejana à ſiniſtrâ parte erat circumventa, atque initium fugæ factum. Vt autem Romanam Monarchiam, victis æmulis, Divo Iulio, Noſtro ſanguine, Nos fundavimus; ſic, Imperium Romanum illius Sanguini, Cæſaribus antiquis; illius Sanguinem, Cæſares antiquos, Imperio Romano ut conſervaremus, cuſtodes corporum eorundem eſſe & promeruimus, & voluimus: obſervaturi ſcilicet porro ſimul, ne, virtute Noſtrâ Majeſtas parta, ad ullam Gentem aliam, poſt degenerantes à fortitudine Romanos, quàm perſeverantes in fortitudine Nos Germanos, ex Italiâ migraret. Et, meherculè, ille Noſter generoſus animus, Cælo, Superis, & Divinæ Majeſtati placuit, nec diſplicuit Romanæ; ac, illâ proſequente, præcedente, Hæc ſecuta, lætis Nobiſcum paſſibus, Noſtram in Germaniam, (quam nempè Noſtram Germani

Franci,

Franci, è devictâ Galliâ, jam feceramus)
Alpes tranſiit; Noſtrique Caroli, adamatam vel à longinquò magnitudinem implevit. Manſit etiam in genuino Sanguine, quam diu Sanguinem genuinum vidit; ſed ubi Sanguinem, mores, linguam, Germanâ ab origine degenerare, atq; Francos in antiquos Gallos, & Provincias in antiquas Gallias, abire ſenſit, zelotypa Majeſtas, alienum omne, omne ſpurium à Germano more ac cruore, deteſtata, æterno divortio reliquit Sequanam; Rhenumque tranſiens, à Galliâ Galliſque procul, ceu revocari, ceu intercipi timeret, uſque Noſtram in Saxoniam, & Othonis Magni gremium conceſſit. Et placuit Germaniæ Romanæ Majeſtatis, & Romanæ Majeſtati Germaniæ perennis amor; quo deinde, tenerrimè conjunctæ, rivales exteros utrinque jugiter excluſerunt. Hanc autem copulam, ſuffragante Cælo, quaſi Deo auſpice ac Paranympho, legitimè tranſactam, Divina diſ-

poſitio manifeſto beneficio, ſucceſſu deinde temporis, demonſtravit; dùm, neſcio quo ſolœciſmo, immemores nonnihil Noſtri, Noſtræque Majeſtatis, poſt Guilielmum Batavum, circa Angliæ Richardum, & Caſtiliæ Alphonſum, miſerè Caligantes Nos Germanos, non ſine myſterio, circa Rudolphum unum, & illum Noſtrum Habſpurgenſem, rurſus oculos aperire fecit; ne videlicet Romanam illam Noſtram in Germaniâ Majeſtatem temeraret quiſpiam non Germanus. Sic vero, nec aliter decere, ut ut rudes, in hoc non rudes, Noſtri Helveti cenſuere; cùm, rogati à Franciſco I., primo licet cum eis fœdere tum conjuncto, ſe Germanis ut commendarent, *quid Francus peteret Septemviris ſcripſère*; N*e vero ullâ ratione externum Cæſarem, ad ignominiam Nominis Germanici, ſibi legerent, ſuasère.* *Pontus Heuterus Hiſtor. lib. VIII.* Nempè leges, atque Reges Noſtri Sanguinis, dare exteris qui aſſuevimus, alieni Sanguinis promoveri Nobis, lege nullâ, nullâ

rationepatimur; nec, ſi ſapimus, patiemur unquam, etiam ſi in Germania, niſi plenè Noſtrâ, naſcerentur.

Nondũ eoſdem degenerare.

Neque enim (ut Nobiſcum exteri, Nos cum exteris non fallamur) à virtute Noſtrâ, Noſtrâ fortitudine degeneramus adhuc. Quales enim hiſce bellis, quamvis perperam plerumque, Nos non oſtendimus? Quales ſub FERDINANDIS II. III., Sub Bavaro & Buquojo, Tillio & Wallenſtenio, felici luſtro; & infelici, ſub Papenhemio & Iohanne Werdio, illo Quintio Cincinnate Noſtro à vomere & aratro, parvâ ſæpè manu non exhibuimus? Quales etiam, ſub Thorſtenſonio, ſub Banerio, & Vinarienſi Saxone, multiplici fortitudine, ſed miſerabili, nõ præſtitimus? Ipſe GVSTAVVS etiam (ut æſtimator æquus virtutis erat) quotidianis experimentis, Noſtrum in encomion eruditus, non ſemel Noſtram, præ ſuorum, fortitudinem extollens, hæc in encomia erupit: *Vos Germanos, fortes, hercule,*

culè, imo Hercules, etiam me non præſente, ſemper ſentio; ego autem, meis Suecis ſi non adfuero, nihil rectè per illos unquam in pugna geſſero. Et quid unquam, obſecro, in Nos exteri, niſi ſub Germano Duce; vel Duces exteri, abſque militibus Germanis, faſtis & annalibus geſsêre digni? Quicquid in Alſatiâ, Briſgoviâ, ad Briſacum; quicquid in Bohemiâ, Saxoniâ, Sileſiâ, hoſtis vel amicus ſucceſſuum miratur, ſuſpicit, ſtupeſcit, id totum dexterâ, totum capulus Alemannus dedit. Quàm enim fluidi, & imbelles, &, Noſtram ad fortitudinem, enerves, ubi ſoli; aut, Noſtris viribus deſtituti, ſuarum ipſi legionum, militum, cohortium, alarum numero potiores? Ad Dutlingam, exemplo novo, totus, integer, unius Legionis inſtar, exercitus oppreſſus; ad Friburgum Cæde miſerabili imminutus; ad Mergenthalium, Noſtris à paucioribus, conciſus, & fœdiſſimè fugatus. Iam, ad Allerhemium, quantam ferociam, furorem quan-

tum, quantum impetum, & confidentiam in ſuis nimiam, Generoſi, fateor, nec infelicis, ſed Galli Principis, Germani pauculi non emendavimus! Vt congreſſus ille Noſtros porrò non detrectavit! Vt virtutem Noſtram non abhorruit! Vbi Archiducis deinceps fulgorem armorum vidit; ipſius fulmina non toleravit; Rhenumque tranſiens, ad Sequanam perrexit; virtutemque Noſtram, vel invitus candidè laudavit, & candorem præſenti vulnere conſignavit. Noſter LEOPOLDVS autem, ut jam docuerat Gallorum eſſe vicinos forſan alicubi Leones non item Aquilas terrere, expeditionem illam, ut apparebat, æſtatis integræ ſi non ætatis, fugatis hoſtibus, generosè victor, compendio dierum aliquot incluſit.

Quur obnoxii ſuis hoſtibus fiant: cauſa prima ira in invicẽ.

Quid ergo? ſi Heroës adhuc, ſi Germani adhuc, ſi Allemanni adhuc, id eſt viri toti, viri omnes ſumus, quur tandẽ, obſecro, per quæ obnoxios Noſtris hoſtibus Nos efficimus?

ficimus? Hic vero Lucium Annæum Senecam Philoſophum Romanum, de Nobis optimè Philoſophantem, audiamus. *Germanis*, ait, *quid animoſius? quid ad incurſum acrius? quid armorum cupidius? quibus innaſcuntur innùtriunturque: quorum unica illis cura eſt, in alia negligentibus. Quid induratius ad omnem patientiam? ut quibus magnâ ex parte non tegumenta corporum proviſa ſunt, non ſuffugia adverſus perpetuum Cæli rigorem. Hos tamen Hiſpani Gallique, & Aſiæ Syriæque molles bello viri, antequam legio viſatur, cædunt,* OB NVLLAM REM ALIAM OPPORTVNOS, QVAM OB IRACVNDIAM. *Agedum iſtis corporibus, illis animis, delicias, luxum, opes ignorantibus, da rationem, da diſciplinam, ut nihil amplius dicam, neceſſe erit nobis certè mores Romanos repetere.* Sed acceſſit, Seneca, acceſſit diſciplina; &, ab Vlpii Trajani ſeculo, non vagis jam incurſibus, aut disjectas per catervas Nos bellare: *Sed præponere electos, audire præpoſitos, noſſe ordines, intelligere occaſiones, differre impe-*

Lib. 1. de Irâ.

Tac. de Mor. Ger.

 tus,

tus, diſponere diem, vallare noctem, fortunam inter dubia, virtutem inter certa numerare; quodque rariſsimum, nec niſi ratione diſciplinæ conceſſum, plus reponere in Duce quàm in exercitu, Germani ſcivimus; & imbellibus opportuni, fateor, PER IRAM ET IRACVNDIAM tamen ſumus. ſed quam per iram? quam per iracundiam? NON IN HOSTEM, SED IN INVICEM. Civilia magis bella quàm externa gerimus, ac, ferarum inſtar, mutuum in exitium, non impetu naturæ, ſed præter impetum naturæ, inſano impetu ſævimus. Quid dico? Feris brutis, homines ratione præditi, pejores ſumus; &, præter rationem, rationem ipſam in ſubſidium furoris legimus; ac ipſa eadem quæ in præſidium natura contulit, in excidium & Noſtri generis, & libertatis, & communis Patriæ, admovemus. Per virtutem ipſam, ipſam per prudentiam, ſed, meherculè, imprudẽtem; per fortitudinem, roburque, quâ cunctis Noſtris hoſtibus præſtamus, & ſervitutem Nobis, & Nobis jugum,

jugum, & in Nos dominium Noſtris hoſtibus, meram illam per iram invicem, procuramus. Vt Saxones ſic Belgæ, ut Bavari ſic Batavi Germani ſumus; & tamen Batavi, tàm olim, pro Germanicâ libertate, ſub Civile Noſtro, in Romanos ſtrenui; & nunc etiam, Magni inſtar Alexandri, poſt unum Orbem, Orbes alios, Noſtrum extra Orbem, inquirentes, ambitioni alienæ, iræ Noſtræ, domi ſuffragamur: & Germaniam Parentem Noſtram, commune decus atque gloriam, quantum poſſumus ingenioſi, Noſtris cuniculis evertere laboramus. Catti, nobiliſſimas Germaniarum inter Gentes olim non ignobiles; & ne nunc quidem, niſi mobiles, adhuc ignobiles, quicquid virium, quicquid roboris, vires Patrias, roburque Patrium ut enervemus, alienis addimus; & bella etiam, (quod rariſſimum) inter publica, privata gerimus. Non nemo Principalium Noſtrorum etiam Columnam unam è præcipuis Imperii Romani

mani, quantum poteſt tantum audet, eraſâ Noſtrâ Aquilâ, quæ Cælum Solemque reſpicit, vicinæ quodam terræ lilio profanare; & (ut profanum, me nauſeante, vulgus audet) ad Galli cantum; Chriſtum Domini, ſuum Cæſarem negare.

Secũda quod cũ Cæſare non ſentiant.

De Mor. Germ.

Iam vero (inquit olim Tacitus de Nobis) *infamè in omnem vitam ac probroſum, ſuperſtitem ſuo Principi ex acie* (quid ni & bello etiam) *receſſiſſe: illum defendere, tueri, ſua fortia quoque facta ejus gloriæ aſſignare, præcipuum Sacramentum erat*: nunc autem quotuſquiſque Noſtrorum Principum Imperii Romani, Romano Imperatori atque Cæſari, totus, integer, extremis viribus adhæret? Vnus (pace Principum aliorum dixerim) MAXIMILIANVS Elector Bavarus, ille prudentiâ, non alicujus quidem Palæſtinæ, ſed Magnæ Domus Palatinæ Salomon, &, in raptores Noſtræ Helenæ, libertatis Noſtræ, Noſtræ Græciæ, delectu Græciæ, fortiſſimus Agamemnon, cum FERDINANDO Fratre,

Archi-

Archipræſule Colonienſi, Septemviro, Electore, ejuſdem animi, conſtantiæ, vigoris, Noſtram ſtrenuè tuetur ſpartam; nec ſtationem deſerens, etiamnum caput galeæ non ſubducit; ſuoque Cæſari, bono publico, loricatam ſenectutem etiam impendit. Meretur quoque, hâc in parte, ANSELMVS CASIMIRVS Elector Moguntinus, Archicancellarius Imperii Romani, ſingularem laudem, quod, infirmus licet armis, pro ſuo tamen Cæſare, Quem, ut Cæſar eſſet, ultimo voto iuverat, bis elegerit Moguntiâ exulare, quàm ullâ ſpecie deſerto Cæſare, Moguntiam habitare. Sed nimirum illuſtravit illum Fortuna dum vexavit; ac eundem Principem qualis eſſet, per apertos & opertos, omnes irritos, conatus hoſtium, ad pleniorem ipſius gloriam, penitius revelavit. Nec illum adeò Fortuna Victrix, quam ille victor Fortunam vicit; dùm multiplices Fortunæ ictus, pro uno Cæſare, invictus ſubiit. Multò magnificen-

ficentiùs habitavit dùm exulavit, quàm habitaſſet, ſi Moguntiâ pro bono publico non exulaſſet. Exulavit autem! Sed nempè graviùs exulaſſet ſi extra conſtantiam, fidem, animum, ſuamque mentem, in mentem aliam, & peregrinam, degener migraſſet: nunc autem quia Cæſari, quia Patriæ, quia Sibi, totus, integer adhæſit, exilio illo ſuo verum exilium effugit. Et profectò ſi Rutilius Romanus, contemnendo Patriam, ſuam gloriam, privato ab exilio quæſivit; fideliſſimus ac conſtantiſſimus Elector certè, publicè adhærendo Patriæ, ſua per exilia non exilia, perennem gloriam invenit. Ille enim, utut etiam generoſus fuerit, ſi non contumax, ſuam Patriam, Romam ſuam, Roma tantum, tantum Patria ut erubeſceret, privatim elector dubius, vitavit; Hic vero ſuam Patriam, & Imperium Romanum, publicè ut conſervaret, exilium nihil exulans, Elector palàm prudentiſſimus, fideliſſimus, conſtantiſſimus intravit.

Sed nimirum VIR BONVS *quod honeſtè ſe fa-ctucturum putaverit, faciet, etiamſi laborioſum erit: faciet, etiamſi damnoſum erit: faciet, etiamſi periculoſum erit. Rurſus quod turpè erit non faciet etiamſi pecuniam affert, etiamſi voluptatem, etiamſi potentiam.* AB HONESTO NVLLA RE DETERREBITVR, AD TVRPIA NVLLA SPE INVITABITVR.' *Seneca Epiſt. 76.*

Iam vero non me latet IOHANNEM GEORGIVM Electorem Saxonem, variis, & illuſtribus experimentis, etiam fidem ſuam Sac: Rom. Imperio, Imperatori, bono publico, non ſemel luculentiſſimè probaſſe; ac diſcriminibus privatis tangi, angi publicis, & tacitè Noſtrorum hoſtium excandeſcere præſumptiones: ſcio FRIDERICVM GVILIELMVM Brandenburgicum generoſi Spiritus Electorem, haud facilè, ut decedat Imperio Romano quicquam, quicquam Romano Cæſari, laturum; & injuriis ut privatis affici, ita publicis commoveri: non ignoro Noſtræ Franciæ Orientalis Præſules *Tertia quod ſint mediarum partiũ.*

 & Du-

& Duces, nec non & utriuſque Saxoniæ, Superioris & Inferioris, Principes (ut ſunt Nominis Germanici Zeloſiſſimi) Nationis gloriam, externis à corruptoribus, ſollicitari, incorruptos illos modis omnibus indignari: nec me fugit Imperiales urbes, præſumpta per adulteria Corrivalium exterorum, pro Imperatore, Imperio Romano, & Caſtitate, integritate, & ſanctitate Germani decoris, multum publicè, privatim plurimùm lancinari; & tamen (ignoſcite Populares) propè ſinguli, reſpectu vario, in partes varias declinantes, unum Cæſarem cum Republica, Rempublicam cum ſolo Cæſare; & hunc viciſſim cum hoſtibus Imperii Romani, nec non fortunâ privatâ, publicâ, luctantem, in medio deſtituere, & mediarum eſſe plerique partium incuſamur. Iam autem mediarum eſſe partium, an eſt aliud quàm cum ſuo Principe non eſſe; vel illarum potiùs eſſe partium, quarum causâ cum Noſtro Principe non

ſumus?

An, qui cum Domino non eſt, ille eſſe contra Dominum; &, cum eo qui non congregat, annon diſpergere cenſetur? Catonem certè, partes licet inter duas quaſdam tertias & illas Reipublicæ reperiſſet, &, Pompejus ſi viciſſet, ſe exilium, ſi Divus Iulius, certam mortem, prout contigit, ſe electurum prædixiſſet, unas tamen, & Pompejanas illas, ceu nullas medias vidiſſet, ſecutum eſſe ſcimus utique; & Pompejum ipſum, ſe abeunte, veniente Cæſare, manentes Romæ, loco hoſtium habuiſſe non ignoramus. Et, profectò, Cæcitatis ſummæ etiam videtur, toti corpori exitio imminente, ſuis velle membra utilitatibus inutiliter ſtudere, quaſi totius ſenſus ad partes ſingulas non pertineret; ac eâdem integritate, quâ ſalus omnium, ſingulorum etiam non conſtaret. Rogo, Populares, rogo, an eadem ruina, quæ corpus integrum, quæ totum tollit, membra etiam non involvit? An communibus in periculis privata non

advertimus, privata quod ultra commoda, curas Noſtras, ad communia non extendamus? An, hâc compage, hoc compoſito diſſoluto, totâ Republicâ pereunte, Nos articuli, qui hoc Imperii Noſtri Corpus, cum Noſtro capite totum facimus, illo animam agente, cum illo animam agentes, tamen adhuc ſperamus integri ſupereſſe? Ejuſmodi ad Epidamnum, mihi credite, nemo navigat ſine damno; & Scopulos in hoſce porro ſi impingimus abſque dubio naufragio perimus. Etenim ut anharmonicum & execrabile corpus cum animâ, animam cum Deo, meram per contumaciam, diſſentire; ſic omnino exitiabile, Omnes Principes in re publicâ non convenire, & Rempublicam cum ſuo Cæſare non ſentire. *Hic caſus*, ait Seneca, *Romanæ pacis exitium erit; hic tanti fortunam populi in ruinas aget. Tam diu ab iſto periculo aberit hic populus quàm diu ſciet ferre frænos: quos ſi quando abruperit, vel aliquo caſu diſcuſſos reponi ſibi paſſus non erit,*

lib. 1. de Clem.

Hæc

HÆC VNITAS, ET HIC MAXIMI IMPERII CONTEXTVS, IN PARTES MVLTAS DISSILIET: *idemque huic Vrbi* (huic Germaniæ) *dominandi finis erit, qui parendi fuerit.*

Et hæ affectiones Nobilium Organorum Noſtri corporis; quid jam de articulis, membris aliis, & de manibus, Populares, dicam, quas mercenarias Noſtris hoſtibus, proprium in exitium, commodamus? Furimus, verbo dicam, inſanimus. Noſtris unguibus pulcherrimam Imperii Noſtri faciem fœdiſſimè laceramus, ut vultus avidos, ut truces oculos Noſtrorum hoſtium, paſcamus miſeri, nec expleamus. In cancellis velut ac ſeptis illi, Nos in circo dymoleontas, & leonum inſtar, congredi inſanos vident; Noſtramque mutuam in lanienam totis oculis armati, cæcitatem rident. An dubitamus? Olim cùm furore pari, Angrivarii & Chamavi, cum Bructeris; Bructeri, cum Angrivariis & Chamavis, Germani Noſtram per iram invicem ſæviſſemus,

Quarta quod militent ſuis hoſtibus.

De Moribus, an morbis, Germanorum.

mus, quid etiam tùm aliud Romani? *Ne Dii quidem*, inquit Tacitus, *ſpectaculo invidêre*. LX. *millia non armis teliſque Romanis*, *ſed*, *quod* (ADVERTITE) *magnificentiùs eſt*, DELECTATIONI OCVLISQVE CECIDERVNT. Et quod ipſius deinde votum? *Maneat*, *quæſo*, *duretque gentibus ſi non amor noſtri*, *at certè odium ſui*: *quando*, *urgentibus Imperii fatis*, *nihil jam præſtare Fortuna majus poteſt*; *quàm hoſtium diſcordiam*. Annon Idem Nobiſcum faciunt nunc Noſtri hoſtes? an idem odium, eandem iram non Nobis vovent, in Nobis fovent? Illam excitant, in illam incitant, hâc utuntur. Per hanc dementiam illis cadimus, perimus illis, illis Cruorem fundimus; aut certè, felices ſemel ſi evaſimus, ſi viximus, Noſtrumque ſanguinem ſi ſervavimus, in hoc evaſimus, in hoc viximus, in hoc ſervavimus, ut illis denuo pugnemus, denuo cadamus, pereamus denuo, & Noſtrum ſanguinem, cruorē Noſtrum denuo fundamus. Et quænam, obſecro, damus

vul-

vulnera, quæ non eadem accipiamus? quem mittimus per tela ſanguinem, quem eundem non amittamus? aut quando vincimus, quod non vincamur? O cæcitas! O caligo! Banerios & Thorſtenſonios, Vrangelios & Thurenios, Nos Germani (quotus enim quiſque eorum in exercitibus non Germanus?) furentes ſequimur; quêis deinde ſi quis Gallaſſius atque Gleenius, ſi quis Gronsfeldius vel Hatzfeldius, in adverſum Noſtras legiones rapuit, quicquid ceciderit utrinque; uni Germaniæ, unique Patriæ in totum periit. quicquid ſanguinis Solum Patrium madefecerit, aut jam madido cruoris innatârit, id omne Noſtris, Noſtrum in exitium, è venis fluxit. Pugnamus? hoc jam parum eſt: lancinamur? hoc jam parum eſt: trucidamur & trucidamus? parum eſt. ſcilicet Reſpublica Nobiſcum, Nos cum Republica cadamus. Quid agimus Germani? laceramur ita dum maceramur, maceramur ita

 dum

dum laceramur; & eâdem virtute Noſtrâ, quâ, faſcinati dolis Noſtrorum hoſtium, Nos conficimus; Nos enerves ex potentibus, hoſteſque Noſtros, ex imbellibus bellatores aliquos, in Nos efficimus. Noſtram illi per iram invicem, & non aliam, in Nos ſæviunt, in Nos regnant; ac utroque Marte dùm Noſtris hoſtibus diviſi Germani vincimus, unâ arte, juncti hoſtes, Germaniam triumphant. Id à Gallis & Franciſco I., ratione ſimili in Nos graſſante, Sueci utique fœderati diſcere potuiſſent, ni utrique ſimul à Romanis, Romani ab Annibale, Annibal à Macedonibus didiciſſet. Tiberius nimirum, ille callidus ac verſipellis, nec Noſtræ fortitudinis, vel ſuam per experientiam, ignarus, virtus Noſtra omni ferro, niſi Noſtro, vinci neſcia, in furorem ſimilem ut deſineret, ab iiſdem in Nos artibus incœpit. Cheruſcos in Marcomannos, Marcomannos in Cheruſcos; Arminium in Maroboduum, Maroboduum

in

in Arminium, id eſt Germaniam, mutuam per iram invicem, in ſe armavit: ut ſibi, ac Populo Romano, ſecuritatem; Nos Germanos, mutua per diſſidia, in excidia; ac morum, an armorum vitia, in exitia promoveret. Nec, meherculè, ſua vafrum hunc Tiberium vafrities ſefellit. Intra annum enim quo timuerat eundem illum Maroboduum (quem, ut inſignem virtute Regem, & ſeptuaginta peditum, quatuor equitum Germanorum millibus ſubnixum, ipſe duodecim legionibus Romanis, id eſt, exceptis ſociis, cohortibus, & alis, diverſarum gentium, non minori ſæpè numero, ipſe octuaginta Romanorum millibus, non dico aggredi, ſed ne aſpicere quidem auſus fuerat) extra Solium, diadema, Sceptrum, Ravennæ in Italia privatum habuit. Inde autem & gloriam Romanos Principes quæſiiſſe, & inveniſſe, è Tacito diſcamus. *Dum ea æſtas*, ait, *Germanico plures per provincias tranſigitur, haut leve decus* (notemus Lib. II. Annal.

verba) *Druſus* (in hoc ſcilicet à Tiberio in Nos miſſus) *quæſivit*, INLICIENS GERMANOS AD DISCORDIAS, *utque, fracto jam Maroboduo, uſque in exitium inſiſteretur.* Druſus ergo, ut è Noſtro, jure digni tum vituperio, ſibi laudem; ſic Tiberius, Noſtrâ illâ è ſtultitiâ, prudentiæ non minùs ſibi gloriam quæſivit. Nam & ille *apud Senatum diſſeruit, non Philippum Athenienſibus, non Pyrrhum, aut Antiochum populo Romano perinde metuendos fuiſſe. Exſtat oratio quâ magnitudinem viri* (nimirum Marobodui) *violentiam ſubjectarum ei Gentium, & quam propinquus Italiæ hoſtis, Suaque, in deſtruendo eo, conſilia extulit.* Sed jam ante Conſiliis iiſdem, quibus Tiberius & Romani, trans Alpes, Germaniam debilitarunt, viciſſim Pœni, & Pœnus Annibal, Romam ipſam, Romanos ipſos, propemodum evertit. Italiam in Italiam, Italos in Italos armavit; & Italiam per Italiam, Italos per Italos debellans, tantum non captam Vrbem à tertio lapide proſpexit.

Ibidem, paulo infra.

ſpexit. Atque adeò iiſdem artibus capi poſſe & everti non dubitavit; ut Magnum per Antiochum, trans Alpes, in Italiam, vice alterâ, expediri poſtulârit; profeſſus aliter non poſſe vinci. Et viciſſet fortè & evertiſſet, ſi conſiliis iiſdem, quibus Annibal Romanos; Romani, ſuos per legatos, ipſum Annibalem, per armatum Regem odio in Annibalem, non evertiſſent. Iam & Philippus Macedo, ille Magni Pater Alexandri, univerſæ Græciæ cum immineret, quid egit aliud? *Veluti è ſpeculâ quâdam libertati omnium inſidiatus, inferioribus contra ſuperiores ſua ſit certamina: omnibuſque ab invicem callidè incitatis*, attritos præliis ſingulos aggreſſus, *omnium ad ultimum efficitur Dominus ac Princeps; ac victos pariter atque victores ſervitutem ſubire coëgit.* Et ita Macedonia, vilis olim & obſcura pretioſæ Græciæ ac florentis clientela, inſanæ Dominæ per ruinam, in Dominium atque Dominam ſuæ Dominæ ſe erexit; & ipſa Domina clientelæ humili, me-

Lib. 1. ſupplem. in Q. Curtium.

ram illam per iram invicem, in obſequia ſe porrexit. Quin & ipſe Populus Romanus, ut, Pompejum inter & inter Iulium fatuè diviſus, circa duorum Principum ambitionem, in lanienam mutuam, ſe diſtrinxit; utrinque mox in medio, ſuo ſanguine, Rempublicam extinxit. Eodem fato Noſtro quoque vicini fato, ni reſipimus, Germani ſumus; & Rempublicam Romanam, illam Phœnicem Noſtram, quam velut è cineribus illius veteris Nos formavimus, & calore virtutis Noſtræ hucuſque fovimus, vice altera, furore ſimili, manifeſta in diſcrimina cæci damus.

Quinta quod ſint Mercenarii alienæ gloriæ. Taci. de Mor. Germ.

Atque hæc Imperii, Germaniæ, communis Patriæ, libertatis Noſtræ; quanta interim non famæ damna? Olim Gentes, olim Populi, *Treveri atque Nervii, circa affectationem Germanicæ originis ultro ambitioſi erant; tanquam per hanc gloriam ſanguinis à ſimilitudine & inertiâ Gallorum ſepararentur*; nunc tantum Gallis, tantum exteris, Noſtram

per

per inertiam, & neglectum gloriæ, concedimus Germani, ut Germanos propè pudere poſſit, Germanos naſci. *Vel ſcutum quondam Noſtris hoſtibus reliquiſſe, præcipuum flagitium* Idem Ibidem. Nobis ſingulis *Germanis erat; in tantum etiam, ut nec ſacris adeſſe, aut concilium inire ignominioſo fas; multique ſuperſtites bellorum infamiam illam laqueo finirent:* nunc, pertinacem per iram invicem, ceu jam flagitium, ceu ignominia nulla eſſet, in legiones integras conglobati, ſcutis Noſtris, belli gloriam, & tantum ultimum non triumphum de Nobis ipſis, Noſtris hoſtibus procuramus. Quin & Germanicus, Tiberii ex Fratre Nepos, Arminio fuſo acie, *cum in modum trophæorum arma,* Idem lib. II. Annal. *ſubſcriptis victarum Gentium nominibus impoſuiſſet*, quid non egimus? *Haud perinde Germanos vulnera, luctus, excidia, quam ea ſpecies dolore & ira adfecit. Qui modo abire ſedibus, trans Albim concedere parabant, pugnam volunt, arma rapiunt: plebes, primores, iuventus, ſenes, agmen Romanum incurſant, turbant.* Ablata

lata

lata nimirum arma, victoriam exprobrari, Germaniæ Gentes aliquas, portionem aliquam victam ſcribi, tum ita indignati fuimus; nunc autem adeò non indignamur, ut, mutuam per indignationem, vinci Noſtram Nationem, ultro foveamus. Certè quidem Germaniam nunc à ſe victam, Germanos à ſe victos, plenis buccis jactant Galli, crepant Sueci; & vexilla invicem Noſtris manibus (quid enim actum non Noſtris manibus?) erepta, palam oſtentat Holmia, nec clam Lutetia; tanquam fractæ jam Germaniæ, & effractis Germanorum manibus, à ſe extorta. Ita turpes mercenarii alienæ gloriæ, virtutem Noſtram, veramque gloriam, Noſtro Sanguine delemus; ac, ut umbratile, fortitudinis, virtutis, gloriæ, quaſi victis Nobis, de Nobis exteri, æternum Noſtrum in ludibrium, æternam in ignominiam, ſchema forment, ejuſdem ſanguinis ac cruoris Noſtri, illis, cæci, largè purpuram miniſtramus. Et
(verbo

(verbo ut dicam omnia) inſtar Gentii cujuſdam, & Illyriorum olim, quaſi talentis decem, Noſtris à Macedonibus, in Imperii Romani bella, fatuè corrupti, alieno compendio prorſus militantes, Noſtram Illyriam, ultimam rerum omnium in ruinam, ſtulti trahimus.

Et, obſecro, quàm non longè infra æſtimationem valetudinis & vigoris; & quàm non propè, ipſorum hoſtium Noſtrorum ſenſu, à letho ſumus! Olim Arioviſtus Noſter (cùm, adhærens Sequanis, *Æduorum, totius Galliæ præcipuorum, Nobilitatem omnem, omnem equitatum*, non uno prælio; & uno omnes omnium Gallorum copias cecidiſſet; tantumque terrorem Gallis incuſſiſſet, VT NE VVLTVM QVIDEM (ſunt verba Cæſaris) ATQVE ACIEM OCVLORVM Germani militis, SE FERRE POSSE, profiterentur, à Cæſare accerſitus; *Quis eſt autem Cæſar? &*, SI VVLT, VENIAT, reſpondit; &, QVID AD ILLVM QVID AGAT NOSTRA

Quam hiſce morbis ſint propinqui letho. lib. I. de bell. Gall.

Flor. lib. III. Hiſt. Rom.

Vide Schiffletii Vindicias Hiſpan. cap. XIII.

GERMANIA? Nunc exteri & Galli (quorum Reges, ut mandatis Noſtrorum Imperatorum, *ab initio, mediis item ſæculis, ac poſtremis*, obnoxios, ad dicendam cauſam, &, objectis de criminibus ut reſponderent, citare Noſtram in Germaniam conſueveramus) quaſi mediâ in Germaniâ diſponere de Germania, Germanorum conventum agere, comitia Imperialia, ſua velut per comitia, in jus vocare, & plura facere quàm Imperator, merè Noſtram per diſcordiam arrogantes, exemplo peſſimo præſumunt. Et eodem quidem in hoc conſilio, arrogantiâ, præſumptione, Majorum Noſtrorum ævo, Varus Quinctilius Romanus, in Teutoburgico ſaltu olim, tribus licet legionibus Romanis, alis totidem, & ſex cohortibus armatus, periit: attamen ab illius ævo, audaciâ, & exitio, uſque huc ejuſmodi *ſibilare viperæ ut deſierunt*; ita nunc, in ipſis propè Varianæ cladis monimentis, quaſi Noſtram in contumeliam, inermes

Flor. lib. IV. Hiſt. Rom.

exteri,

exteri , nec legionibus armati , Germanis omnibus ſuis ſibilis inſultant , univerſam Germaniam triumphant. Vocant? adſumus citati: loquuntur? ut oraculis auſcultamus: promittunt? fidem omnem, Divinæ ſimilem, adhibemus: minantur? mancipiorum inſtar trepidamus: &, ibi, ſi quid Lutetiâ; &, inde, ſi quid Holmiâ, non à Iove quidem aliquo, ſed utrinque mutabili Iunone, iræ, aut favoris, vel in tabellâ miſſum fuerit, (prô caliginem!) Germani vel avemus, aut pavemus. Et quid reſtat niſi fatum? Imo jam de Nobis, coram Nobis; & in Germaniâ de Germaniâ, & Germaniæ, ceu deſperatæ, volũtate ultimâ, quid Nobis auferant, quid relinquant; quas Noſtræ Aquilæ vellant plumas, quas Gallis addant; Leonis Scandici ab eâdẽ Alite quid jubæ cedat, & Leo Scandicus Noſtræ Aliti quid concedat; & in iis adhuc, quæ legamus, quid tardè velint, quid tandem nolint; quid nunc admittant, quid cras rejiciant; quin

imo nauſeënt, quid faſtidiant, deſultoriè diſponunt: & Germani, ceu in agone, & iliis animam jam agentes; quaſi coram ſupremo Myſtâ, diſcordes adhuc, tantum illis, relicto Noſtro veroque Numine; idolis velut aliarum Gentium, omnis libertatis, honoris, gloriæ, vitam, ſpiritum, atque animam non immolamus.

Medicinam ab illorum hoſtibus illis non ſperandam. Sed hem; jam morbos video; at quod antidoton, dicet aliquis? &, annon eò devoluta res eſt, ut ſit omnis ex inimicis ipſis ſperanda ſalus? Dii averruncent hanc caliginem à Germaniâ, Populares, ut trans Rhenum, Moſellam, Sequanam, ibi uſque in hoſtilem Luparam; inde, trans maria ſinuſque, in ſaxoſam uſque Holmiam, per confragroſa rupium, pro helleboro bilis Noſtræ, Germaniæ ſit reptandum. Neque enim cum Achille quodam certamen Nobis, ut novi Telephi, ab eâdem cuſpide, quæ latus hauſit, ſanitatem exſpectemus. Sed enim libertatem illi Noſtram, Noſtram

vale-

valetudinem, arte, Marte, promoturos; plenis buccis, utrinque crepuere? Itane? Galli, Sueci, exteri, Noſtram libertatem? Nempè ut Franciſcus I., cùm Imperio Romano, Metas, Tullum, Verodunum. Iam à Trajani ſeculo, Politicorum Princeps Tacitus, illam Nobis, hoc trito Schemate, larvam detegit: *libertas & ſpecioſa nomina praetexuntur; nec quiſquam alienum ſervitium, aut Dominationem ſibi, concupivit, qui non eadem illa vocabula uſurparet.* Vſurparunt, fateor, & uſurpant hoſtes; ille titulus bellorum omnium in Nos fuit: quin imo publicè & ſolenniter Francofurti, Vlmæ, Heilbronnæ, alibi, *Se, præter Confœderatorum libertatis conſervatæ gloriam, in Germaniâ nil quæſituros,* & jurarunt, & jurejurando, non uno etiam, confirmarunt; & tamen. *lib. IV. Hiſtor.*

En hæc promiſſa fides eſt.

Alſatiam Archiduci, Pomeraniam Conſanguineo Electori, Bremenſem ditionem Rēgio Principi, tot Provincias Imperio Ro-

Romano ſubtrahunt; & eandem *libertatem* adhuc (non audiſtis?) terris pluribus *minantur*. Reſtituit Imperator Noſter Guelphorum arcem Brunſvvicenſibus dynaſtis, cùm juramento non promiſiſſet; & Sueci tamen Principibus iiſdem, Nienburgum, quod, ſummas, à LEOPOLDO, in anguſtias, Anno 1640. redacti, ſi ſe conjungerent, reſtituere jurârant, depulſo periculo, uſque hodie num reddiderunt? Reſtituit Imperator Noſter Trevirenſem Electorem bello captum, pacis ſtudio, quòd non promiſerat, ditioni, terræ, libertati; & Galli interim Philippopolim an Trevirenſi; ipſoſque Treviros, quòd promiſerant, ſuo præſidio num permisêre? Reddidit Auguſtus Noſter Auguſtam etiam, obſidione anni integri, ad obſequia coäctam, ut Princeps verè continens, honori; & eandem Auguſtam illam an non fecit GVSTAVVS, ille non Auguſtus (quod eam fortè Mars armatus, ut cariſſimam ejuſdem religionis Nympham,

phaṁ, ceu novam Venerem, abſque tamen Vulcano ſuo, teneriùs amaret) ad arbitria veniẽtem ultrò, procul titulo jam libertatis, ſolenni formulâ, Coronæ Suecicæ inaugurari? Nempè profanũ illud, illud Ethnicum Divi Iulii, in hoc non Divi, ipſi altiùs præ Germanis Nobis (qui, à quò Chriſtianiſmo imbuti ſumus, tantum pro Imperio, quod poſſidemus, dimicare; nec ullius terras, Provincias, & Regna, niſi fidei juratorum hoſtium, ambire conati ſumus) imbiberunt: *Si jus, fides, æquitas, religio violanda eſt, regnandi gratiâ violanda eſt; in reliquis pietatem ſerves.* Et quid aliud, niſi verbis aliis, Henricus illius nominis Rex Galliæ Secundus, cùm Turnonio Cardinali, juxta Schomburgicas transactiones, & conventionum religionem, tres Epiſcopatus, Noſtro Imperio detractos, reddere ſuadenti, *Rationes ſtatus cum breviario ipſius*, id eſt, pſalmis Davidicis, an ſacris litteris, *non convenire*, quaſi ſine ſcrupulo reſpondit? Eructant ſcilicet ut

ever-

evertant libertatem; nec Rubiconem illi, illo impio cum Dictatore, niſi opprimendæ libertatis, & Reipublicæ Romanæ, zelo, votis, impetu, armati tranſeunt. Et ab iis, obſecro, quid præſidii in libertate ſinguli ſperemus, qui jam dudum, ambitionis non uno gutture, nos glutientes, Noſtra Sceptra non eſſe Noſtra, Noſtras Aquilas non eſſe Noſtras, Noſtrum Imperium non eſſe Noſtrum, Noſtram Germaniam non eſſe Noſtram, & Nos Germanos etiam non eſſe Noſtros: ſed totos, integros, quales quales ſumus, merè, plenè, integrè, eſſe ſuos, ſcriptis publicis aſſeruerunt? qui ad ſua ſceptra, diadema ſuum, Coronam ſuam, non uno volumine Nos revocarunt? digni, herculè, ut, boni ominis haut negligentes, ad eoſdem, ſed quales olim, vice alterâ veniamus. Quin imo, ſi non ſuos, tales ſaltem Nos eſſe Noſtros, ſcriptis publicis, religioſi optant, ut ſatius nonnihil æſtiment, Germaniæ, Noſtroque Cæſari, Viennam

Noſtram

Noſtram, vel ipſis à Turcis eripi, quam à Germaniâ, Noſtroque Cæſare Budam perditam recuperari.

Deinde, ſi vel candidè Nobiſcum agerent, qui tam candidè Nobiſcum agunt, an exſpectabimus ut iidem majorem Nobis, majorem ſuetis libertatem, curent, quàm ipſi, infra libertatem, certè Noſtram, ſervitio vicini habent? Abſit, Populares; nec ſperemus id Magnates unquam, plebei nunquam. Iam olim enim, de hoc Ordine inferiori ſcilicet, propriam per experientiam nõn unius anni, Iulius Dictator ait: *In omni Gallia eorum hominum, qui in aliquo ſunt numero atque honore, genera ſunt duo* (equitum nimirum alterum, Druidum alterum) NAM PLEBS PENE SERVORVM HABETVR LOCO, *quæ per ſe nihil audet, & nulli adhibetur conſilio. Plerique cum aut ære alieno*, AVT MAGNITVDINE TRIBVTORVM; AVT INIVRIA POTENTIORVM, *premuntur, ſeſe in ſervitutem dicant Nobilibus; in hos eadem omnia ſunt jura quæ*

Nõ plebeis.

Lib. VI. de bell. Gall.

Dominis in ſervos. Iam *Gothones*, hoſtes alteros, *trans Lygios* REGNARI, *paulo jam addictius quàm cæteras Germanorum Gentes*, ſcribit Tacitus; & *apud Sujones imperitare unum*, NVLLIS IAM EXCEPTIONIBVS, *nec precario parendi jure: nec arma, ut apud Cæteros Germanos, in promiſcuo, ſed clauſa ſub cuſtode*, ET QVIDEM SERVO: *neque Nobilem, nec Ingenuum, ne Libertinum quidem armis præponere, Regiam*, apud illos, *utilitatem eſſe.* Scilicet, juxta intemperiem ſui Soli ſuique Poli, ab extremo uno, ut ſolent vitia, nunc ad aliud barbaries degeneravit; & modo multò viliùs ad arma, inviti etiam, coguntur, quàm iiſdem olim, ut mancipia, fraudabantur. Addit Tacitus & *apud illos* nonnullum *opibus honorem eſſe*; quem eſſe quidem nunc immodicum, nec minùs animo quàm Reges corpori dominari, Noſtra, prô dolor! Germania (quam, ut è cupreâ, quaſi argenteam imo auream ſibi Sueciam, formarent; ex argenteâ, imo aureâ, viliorem propè cupreâ fecerunt) de-

De Mor. Germ.

for-

formata miſerè deplorat. Sed, ut à propoſito non abeamus, Conſularem denuo digna Faſtis narrantem Tacitum audiamus. *Sujonibus Sitonum Gentes, continuantur*, inquit, *cætera ſimiles, uno differunt* (ſed an jam differunt?) QUOD FEMINA DOMINATUR: *in tantum non modo à libertate, ſed etiam à ſervitute degenerant*. De Fennis jam nihil dicam, ut quos egeſtas extrema quidem, extremam etiam in ſervitutem; vel extrema ſervitus extremam in egeſtatem; vel utrunque, infra ſervitutem & egeſtatem, in novam velut libertatis ſpeciem egiſſe ſimul, è Cornelio, his ſequentibus, pateſcit. *Fennis mira feritas, fœda paupertas. non arma, non equi, non penates: victui herba, veſtitui pellis, cubile humus. Sola in ſagittis ſpes, quas inopiâ ferri oſſibus aſperant. Idemque venatus viros pariter ac feminas alit: paſſim enim comitantur, partemque prædæ petunt. Nec aliud infantibus, ferarum imbriumque ſuffugium, quàm ut in aliquo ramorum nexu contegantur. huc redeunt juvenes, hoc ſenum receptacu-* De Mor. German.

 lum.

lum. Id beatiùs arbitrantur quàm ingemere agris, illaborare ædibus, ſuas alienaſque fortunas ſpe metuque verſare. Securi adverſus homines, ſecuri adverſus Deos, rem difficillimam aſſecuti ſunt, ut illis ne voto quidem opus ſit. Quâ beatitudine an Fenni adhuc moderni gaudeant ut valdè dubitò; ſic eandem, ſi retinerent, Nos Germani, illis, arbitror, non invideremus.

Non Optimatibus.

Sed nimirum Plebei illi; at Germani Principes, Optimates, Duces, porrecto Malo aureo, à vicinis illis Medicis, fruentes, in vigorem priſtinum, ſanitatem omnem, & libertatem plenam proficiemus; *& erimus ſicut Dii.* Videamus autem, Populares, rogo, videamus, ne circa bonum atque malum minus providi, ab Inſidiatore Sathanâ circumventi, ſero apertis oculis, & nudos, & inermes, & enerves, repentè Nos miremur; ac, ad cujuslibet aſpectum, memoriâ fortunæ veteris, & præſentis ignominiâ ſuffuſi, toto Paradiſo Noſtro non exulemus. Certè, uno eodemque fato, utriuſque

Regni,

Regni, Noſtrorum hoſtium, Reginæ, Reginæ Matres, Reginæ viduæ, Magnorum etiam, Henrici ſcilicet & Guſtavi, utriuſque tam benè meriti, fructum illum probationis ut guſtarunt, in tantum tandem evaluerunt, ut utraque tantæ gratiæ curæque ſatia, diverſo ſtrategemate, uno voto, utrumque Regnum, paradiſum, libertatem fugiens, libertatem in ſe nimiam deplorârit; & Illa trium Coronarum, regnorum trium ipſis Domina, Inſterburgi in Boruſſiâ, uno ab exilio libertatem cœperit; & Iſta trium Occidentis Regum Genitrix aut Socrus, apud tres Orientis Reges, abſq; auro, abſque thure, in unius contemplatione myrrhæ, Princeps miſera Vitam miſerè, apud Vbios, terminârit. Iam de Guiſiis, Elboviis, Belfortiis, Vindocinenſibus, Valetanis, Buljonæis, Sueſſionenſibus, Regumque Fratribus, nihil dicã: quid enim, poſt Reginas ipſas ipſarum Gentiũ, ab ipſis Gentibus ſic curatas & cicuratas, quibuſvis Ordinis

ipſorum Principes; & poſt illos demum quid Nos exteri ſperemus? Certè quidem, ſic, quibuſdam *à Spiritibus Procellarum*, Magniſque *Mentibus*, *Germanica*, in Germaniâ, *volvi Sidera* non aſſuevimus. Dicam tamen amplius, Populares. Non cruori, non ſpiritui, non vitæ parcitur. Vt enim vis, ſulphur, ignes, flammæ; tormenta, machinæ, apud illos, *ratio ultima Regum*; ſic & voluntas eorundem ſuprema lex eſt. Vade, & vadit; veni, & venit: ſi non vadit, ſi non venit, mox exilia, aut Baſtilia, ſecures, ferrum. Quotuſquiſque Gothorum, Sujonum, & Fennorum etiam, Rempublicam illorum dirigit, aut direxit; vel Noſtram in Germaniam, & Nos Germanos, legiones duxit, belloque præfuit, cujus Patris, vel Avi certè, GVSTÀVI pater Princeps Carolus, in viridario profano Regni, ceu papaverum Superbus ille, caput innocens non decuſſerit; &, exilio ſi non multârit, immiti gladio non mutilârit? Iam & Gallia,

lia, ut de Thuano, Cincmartio, Mariliaco, nihil referam, etiam Montmorantio, Familiæ ut antiquiſſimæ ſic nobiliſſimæ totius Galliæ, tantique Nominis hæredi unico, hæredi ultimo, novi hominis è conſilio, non pepercit. Sed nimirum, ut ibi jugum, ita Regnum hic Gallorum; apud Nos Germanos autem *Rex apum ſine aculeo eſt. Noluit illum Natura nec ſævum eſſe; nec ultionem magno conſtaturam petere: telumque detraxit, & iram ejus inermem reliquit. Exemplar hoc magnis Regibus ingens. Eſt enim illi mos, exerere ſe in parvis, & ingentium rerum documenta minima agere.* Sen. lib. 1. De Clem. Et, profecto, Noſtros Cæſares, FERDINANDOS Noſtros, vel Auguſtos etiam ac mirabiles, hâc in parte, ſe præſtitiſſe, ipſi hoſtes Noſtri utique non negarunt. Anhaltinum Principem Chriſtianum, præcipuam, poſt Palatinum, Bohemici belli Facem, eâdem die, quâ ſupplicantem Orbis viderat, impetrantem Cæſareæ aſſidere menſæ, operire caput; &, à clemen-

tiâ

tiâ ſumentem animum, ipſam clementiam, devotis jam ſtupere verbis, ſtupuit inſuetus. Sed, ad exempla ſi deſcendero, quis finis? Paſſim adhuc Germania, omittendo potiùs quàm committendo, ac clementiâ, non licentiâ, peccaſſe, devota murmurat, infenſa loquitur; &, majus apud eos fuiſſe ſemper deſiderium condonandi, quàm libidinem apud alios peccandi, uno ore fatetur omnis. Quippè citiùs quibuſdam vitam, honores, gratiam, ditiones, terras, clementiſſimi reddiderunt, quàm illis, ut eaſdem peterent, perſuaſum eſſet. Alienæ iræ plurimos eripuerunt, ſuæ vero pauciſſimos impenderunt. *Nempè nullum ornamentum Principis faſtigio dignius pulchriuſque eſt, quàm illa corona,* OB CIVES SERVATOS. *Non hoſtilia arma detracta victis, non currus barbarorum ſanguine cruenti, non parta bello ſpolia. Hæc Divina potentia eſt, gregatim ac publicè ſervare:* MVLTOS AVTEM OCCIDERE, ET INDISCRETOS, INCENDII AC RVINÆ POTENTIA EST.

Idem eodem libro.

Verum

Verum enimvero in ſuos ſubditos, Plebeos, Principes, qui virgâ ferreâ ſe Roboämos, ac moderatione propè Minoës, ac Rhadamanthos; iidem ſcilicet, in Nos exteros, per indulgentiam, totos, integros, planè, integrè, ſeEvergetas exhibebunt? Caveamus, Populares; caveamus, Germani Principes, ut ita ſentiamus. Qui ſuis enim, qui ſuo corpori, qui ſibi nequam, quibus boni? Nimirum jam in Alſatiâ, ac Pomeranjâ, ad Viadrum & Rhenum, cujuſvis Ordinis, conditionis, ſtatus, ſingularem illam gratiam experti, Noſtram Germaniam à Galliâ, & à Sueciâ, non Regnorum adeò quam morum terminis, diſtinguere Germani diſcimus. Solenne Noſtris Imperii Romani Eccleſiaſticis Electoribus, Primores Metropoliticarum Eccleſiarum, ut Eccleſiaſticæ dignitatis principes, Electorali adhibere menſæ; Dux Anghianus, Princeps juvenis & Gallus, Electorali dignitate procul, ſecedere ad menſam alteram etiam *Probatur per experientiam, & exempla.*

Decanos juſſit. Solenne Noſtris Imperatoribus & Auguſtis, indulgere gratioſo nutu, dextrâ, indice, aſſidere Principes Germanos ſibi, operire caput, & familiares, Majeſtate ſalvâ; periodos miſcere; ſed ut Bernardus Dux Vinariæ, tàm de Galliâ fœderatâ optimè, quàm de Germaniâ Noſtrâ peſſimè revera meritus, coram LVDOVICO Rege, congreſſu primo, more Noſtro, caput texit, Bone Deus! ad tàm grande nefas, Aula Galliæ ut non obſtupuit, non infremuit, & trepidavit! ut Galli Principes Reginalis Majeſtatis ad conclave non cucurrêre; & ſedilibus, excepto unico, ſublatis, divertenti ſcilicet à Rege ad Reginam deinde Duci, Illi unicæ ſedendi, Huic autem ſtandi gratiam ut procurarent! Vt Magiſter ille & cæremoniarum Arbiter, à tanto velut ſolœciſmo in Paroxyſmos varios abreptus, coram Principe poſt non inhorruit; & hanc, in poſterum, inſolentiam deprecatus, totius Galliæ manifeſta ſcandala non

la non allegavit! Sed nimirum Ille ſe Saxonicæ, antiquiſſimæ ſtirpis Principem, & Germanum, etiam in Galliâ non eſt oblitus; &, Majeſtatem communis Patriæ cùm armis publicis publicè ad Rhenum læderet, ad Sequanam, & in Lupara, privatim tamen, in perſonâ propriâ, reſpectu Patriæ, voluit conſervare. Iam & GVSTAVVS ADOLPHVS, cùm ad nutum è Principibus Germanis unum non habuiſſet, in omnes quomodo in tentorio ad Norimbergam non detonuit! *Fore ſcilicet aliquando tempus quo libertatem eorum illam, illam arrogantiam, & contumaciam in ordinem redactam, obſervantiæ, & obſequio Nobilitatis Sueticæ, ſuccedaneam paremque faceret.* Sed nimirum, ut eundem Bernardum Saxonem Vinarienſem, penes tentorium, pallâque tantum intermediâ diviſum, invectivæ ſuæ, quòd non putaverat, auditorem ſe habuiſſe, nec ſine indiciis commoti animi, ſubitò, propria ad tentoria, divertiſſe equitem intellexit,

xit, non minus jam, quàm indignatus antè fuerat, expavit: &, quo in loco, quibus rerum in circumſtantiis, & quàm tempore adhuc non ſuo, ſe prodidiſſet, haut ignarus, non jam quieſcere, non morari; ſed eques mox per caſtra vagus, per Gracovium Tribunum primò obvium, uſque ſuum rurſus in Prætorium mitigato Principi, & linguarium dare non erubuit, & incautum iræ, impetus, & linguæ ſolœciſmum, larvato non uno ſchemate redemit. Sed GVSTAVVS Perſonam adhuc Regiam ſuſtinebat; de Oxenſternio legato Suecico quid dicam? Ille nobilis tranſmarini Regni, & ſuæ propè conditionis immemor & alienæ, Antambulonibus Principibus Germanis uti, ab ijſdem ſuam, ab utroque latere, ambiri Rhedam; detecto capite ſibi porrigi lavanti aquam, mantile, dapes; & Electores ipſos, ſuos velut inter Aulicos, numerari ſuſtinuit arrectâ fronte; ac ſupercilio quodam aſpernari, caſtigare, plectere,

ſi quid

ſi quid in Germaniâ & Germanis adhuc antiqui impetûs, & quaſi non Suecicum, aſpexiſſet. Et tantũ tamen in Fœderatos ſuos cùm auderet, tamen adhuc, in Conventu Heilbronnenſi, Coronæ Sueticæ, id eſt Sibi, nonnihil ampliùs libertatis, in eoſdem petiit; quaſi amplius jam hi admittere, niſi plenè libertatem Suecicam, potuiſſent. Quin imo, Ille, mediâ in Germaniâ, tanquam Dominus, diſponere de Germaniâ; & Germaniæ, aberrantis à ſuo Cæſare, projectum ſtudiũ, in ſe Legatum, vir altiſſimæ conſiderationis, & ambire potuit & faſtidire. Etenim quum non nemo Noſtrorum Principum, diploma donationis, quarundam terrarum, urbium, impetraſſet, ad ſuos verſus: *Maneat*, inquit, *in perpetuã rei memoriã, in Archivo Noſtro, Germanum Principem à Sueco Nobili id petiiſſe; & Suecum Nobilem, in Germaniâ, Germano Principi id contuliſſe, quod, tàm illum petere quam me donare; tàm me donare quàm illum petere, æquè abſonum & abſur-*

abſurdum reor. Ita nempè (fateamur verum) neglecto quaſi Catone Noſtro, indubitato Reipublicæ Romanæ Decore, ſubtiles, ſcilicet, Græci denuo, circa Demetrium libertum cujuſdam Cnei Pompeji Magni caligavimus; & Germani Principes, qui, ut Suecis Reges aliquando dedimus, ita velut quædam Numina, eorundem, paulo ante, Nobilibus eramus; jam, versâ vice, eorum Nobiles quaſi Principes & quædam Numina, Confœderati fecimus. Sed nimirum ab Auguſto Noſtro, Noſtro Capite, toto Cæſare aberrantibus, in hæc prærupta, dura, aſpera, impingere in infinitum, abſque termino, pronum fuit; quia, ut rectè Seneca, *ex falsâ opinione naſcentia ubi deſinant non habent; nullus enim terminus falſó eſt. Viâ eunti aliquid extremum eſt; error immenſus eſt.*

Epiſt. XVI.

Ne exules quidem Germania Principes ab

Attamen (de Proteſtantibus, ac Principibus eorum confœderatis, ne plura referam) quis unquam & exulantium Noſtrorum Principum, (quos reſtituere ſecundus

illis,

illis; cauſarum belli, ſemper titulus utrinque fuit) vel ex fœdere, promiſſis, juramento, præſidium illorum ex voto ſenſit? Imperator Noſter, Cæſar, & Auguſtus, Robertum Palatinum Principem, jam hæreditarium ſuum hoſtem, aperto bello, pugnâ, prælio, victum, captum, fœderato æquè ac devoto Orbe ſtupeſcente, ſuæ, ultro, reſtituit libertati; Sueci autem Fridericum Palatinum Patrem, Palatinatu etiam ſub jugum miſſo, Moguntiæ tamen in exilio, & eodem quidem cubiculo, triclinio, conclaui, in quo Elector, p. m., Suicardus, Coronam Bohemicam, & bella in FERDINANDVM II. Cæſarē, diſſuaſerat, exulem perire; & Galli Carolum Ludovicum Fratrem, exercitū Vinarienſem, Briſacum, Alſatiam, reſtitutionis ſuæ media quærentē, durū Vincennæ carcerem ſubire voluerunt. Quantò etiam Palatini Fratres, à Suecis, in ſedem belli, Meppenam emere non debuerūnt? Et quotuſquiſque Suecorum adhuc,

iiſdem hoſtibus quicquam præſidii habuiſſe.

Gal-

Gallorum adhuc, ita de Palatinatu reſtituendo, quàm vel Alſatiâ, vel Pomeraniâ, vel Bremenſi Epiſcopatu, nullâ Sanguinis, Affinitatis, Religionis, ſed unius Regionis utrinque gratiâ, retinendis, zelosè loquitur? Auderet aliquis Principibus iiſdem, Noſtri Cæſaris, tàm benefici illius Numinis à clementiâ, multò amplius quàm Patrocinio illorum Noſtrorum hoſtium, fortaſſis polliceri. Cum ergo eos Principes, amicam Angliam, & his Principibus faventes Batavos, ſecundum, bellorum titulos, juramentum, fœdera, ſic juvari, reſtitui, curari, ab illis Medicis videamus, ab iiſdem, obſecro, Germani Principes, Germani paſſim quid ſperemus?

Curâ & Medicinâ ſuâ, illos, Germaniæ mortem præparare.

Sed tamen, arbitros Noſtrarum litium ſe profeſſi, jam dudum Noſtros conciliare Principes ſtrenuè laborant. Inſani, certè, Populares, ſumus, ſi tàm inſanos, imò ſanos, Noſtros hoſtes exiſtimemus. Illi enim Nos unirent, ut viveremus, qui

ſe uni-

ſe unientes Nos diviſerunt, ut pereamus?

Fiſtula dulce canit volucrem dùm decipit auceps.

Nimirum & Ioäb Amaſam, ſed ut occideret; & Vlyſſen Troctes, ſed ut venundaret, honorarunt: & Medæa Peliam, ad ſua fata vergentem ſenio, ætati vegetæ reſtituere cũ prætuliſſet, interemit. ita prorſus leones illi, Nos Germanos, ut ferarũ omne genus, ſub larvâ gratiæ, ſed ut devorẽt, invitant. Fuiſſe ſcio qui hanc tantam benevolentiam eorum, non religiosè adeo quàm ingeniosè, Iudæ gratiæ comparârint, quòd execratus, cùm Chriſtum traderet, adjecerit & AVE RABBI; ignoro tamen nùm generosè quiſpiam, cum Chriſto quoque quærendum duxerit; AMICI AD QVID VENISTIS? Venit autem Iſcariotes ille, Populares, ut blando Schemate, fallaci oſculo, prout novimus, Cruci traderet. Sperare certè à Noſtris hoſtibus Nos curari, uniri, conſervari, eſt

contra regulas fallacis ævi: &, hanc compaginem, hoc compoſitum, & pulcherrimam hanc ſtructuram Imperii Romani, ut diſſolverent, tanto molimine qui laborârunt; ab iiſdem, propè jam non convulſum, ut reficiant, an exſpectamus? Imo vero dividere Nos à Cæſare, à Nobis Cæſarem, & Nos ab invicem, laborant; ac, ipſo remediorum cyatho, venena varia, lenta, dulcia, ut conficiant, propinant: ac Noſtræ Carthagini non Maſſaniſſam unum, ſed obliquos Maſſaniſſas plures, præparant, per quos Carthaginem illam Noſtram; infirmiorem annis ſingulis; &, per Carthaginem, tandem Noſtram univerſam Africam evertant. Sic iidem nempè Romani Medici, Achajam integram curare etiam volentes, facti arbitri Græcarum Vrbium, inſigni, ſcilicet, prolato Pharmaco, urbes ſingulas eſſe liberas, ſuique juris (ſocietate nimirum urbium diſſolutâ; verè ſingulas, ut ſubverterent) juſſerunt. Sed, de re notabili,

bili, Authores ipſos videamus: *Quærentibus Romanis* (Iuſtinus ait) *cauſas belli, tempeſtivè Fortuna querelas Spartanorum obtulit; quorum agros Achæi*, PROPTER MVTVVM ODIVM, *populabantur. Spartanis à Senatu reſponſum eſt: Legatos ſe, ad inſpiciendas res ſociorum*, ET AD INIVRIAM DEMENDAM, *in Græciam miſſuros.* SED LEGATIS OCCVLTA MANDATA DATA SVNT, VT CORPVS ACHÆORVM DISSOLVERENT, QVO FACILIVS AD OBSEQVIA COGERENTVR. Libertatem omnibus (ô ludibria!) ut eriperent, confirmare, & augere etiam, ſe velle ſingulis, ſynceri nimirum Medici, ſimulârunt. Sed nimirum maturiùs Achæi, quæ libertas, hâc ratione, traderetur, & à Romanis quomodo curarentur, penetrarunt; ac Legatis, ceu Archiatris eorum, violatis, bellum potiùs, quàm ejuſmodi medicinam illam, maluerunt. Talem Medicum, & tam candidum nimirum arbitrum, Proxenetam, Mediatorem, diſſidentium quoque partium, Lib. XXXIV.

tium, Pater Alexandri, vicinis Regibus ſe exhibuit. *Nam cùm eum Fratres duo Thraciæ Reges, de terminis Regni ambigentes, diſceptationum ſuarum judicem eligerent, Philippus ad judicium velut ad bellum, inopinantibus Fratribus, inſtructo exercitu venit*, ET VTRVNQVE REGNO, DE QVO DISCEPTABANT, SPOLIAVIT. *Omnes ſanè Principes docens, concordiam maximum ad conſervanda Imperia, atque Principatus ſtabiliendos, adminiculum eſſe.* Tales Medicos, tales arbitros Noſtrarum litium (mihi credite, Populares) ſi non palàm, clàm certiſſimè, Noſtri hoſtes ſe Nobis præſtant; eodem modo, eâdem arte, & nullis alijs, Noſtros Principes conciliare ſtudent: ac ne illis, in æternum,

Lib. 1. ſupp. in Q. Cur.

—— compagibus arctis,
Claudantur belli portæ, ——

Sed, in occaſiones ſingulas, pateſcant, Alſatiam, & Philippopolim, ad utramque Rheni ripam, uni; Germanicum ad Oceanum, & mare Balthicum, Pomeraniam, & Bremenſem

menſem ditionem, alteri, nunc ſtipulantur; ut, in eventum omnem, ceu è quâdam ſpeculâ, opportuni, ſuborientibus, vel excitatis, controverſiis Noſtrorum Principum, ſotores paſſim in communi, fautores ſingulis in particulari, mediatores inter omnes, inde arbitri, mox partes, & noviſſimè Germanorum omnium, mutua per arma, Domini efficiantur. Ad hoc infirmos, & impotentes, & enerves ut Nos in poſterum Germanos habeant, Germanos ipſos, ipſis Germanorum manibus, tempeſtivè jam exarmant: & Peloponneſon Noſtram, Germaniam illam Noſtram, novi iterum Antonii, Reipublicæ Romanæ Faces quaquaversùm, in locis omnibus, cunctis angulis, in morem barbarum, igne, ferro, flammâ, vaſtant, populantur, urunt; ut eandem Pompejo Noſtro, Noſtro Cæſari, & Principibus Imperii Romani, ſi è Sacro totum facere profanum, & è Romano Gallo-Suecicum, nondum poſſint, quàm poſſunt maximè

ximè deformem ſaltem, & impotentem, & infirmam, & obnoxiam ſuis armis in futurum, unà cum iniquæ pacis articulis conſignent. Quin imo (ut fatales, unâ periodo, periodos abſolvam) plenariam in curam Noſtram, & Noſtræ Valetudinis, ſalutis, roboris, vigoris, jam Electoratus, non Noſtri, Noſtros; &, non Germani, Germanos ambiunt; & linguam, Reges, Germanicam addiſcunt.

Manuductio ad verã medicinam. Expergiſcere Germania, & Germaniam Te reminiſcere; & Germani, germano animo, ab agone velut, ac ipsâ morte vitalem ſpiritum revocantes, quales Sumus, tales exteris Nos oſtendamus. Ab ipſo lapſu, & ruinâ quaſi, Nos erigamus; & Imperium ex Imperio, Germaniam è Germaniâ, Rempublicam è Republicâ, novamque velut Phœnicem avem, qualem olim è cineribus Romanæ veteris, nunc, accedente Sole Divinæ gratiæ, vel Noſtris ipſis è cineribus formemus. Ab hoc Catholicum nihil vel

Aca-

Acatholicum, Romanum aut Lutheranum, technis tantum Noſtrorum hoſtium opportuna nomina, Nos amoveat; atque mēbra, prout ſumus, unius corporis, cives unius Reipublicæ, Status unius Imperii, & Germanos Fratres amore mutuo, Allemannos & Germanos, viros totos, viros omnes, fortitudine, virtute Noſtrâ, Nos exhibeamus. Multa nempè Parentibus & Avis, plura tamen communi Patriæ; ſed bono publico & libertati omnia; vitam, ſanguinem, cruorem, ſpiritum, fidem mutuam, & concordiam, debemus. Hæc tueri, defendere, conſervare, tenemur ſinguli; obligamur omnes. Tuebimur autem, & defendemus, & conſervabimus, ſi omnino aliud quàm quod agimus, agamus. *Ut enim perditio omnis ex Te Iſraël; ita ſalus etiam ex Te Iſraël quærenda.* Ire vero, imo claudicare, in utramque partem; vel ad dexteram, vel ad ſiniſtram; vel hinc Lutetiam, vel inde Holmiam; dare provincias, emere libertatem, id, me-

id, mehercule, non eſt Germanum. Neque enim à dividendo Imperio, ſed uniendo, navigaturis ad portum Nobis, incipiendum eſt; nec Puppi Noſtræ, rimas jam agenti, adimendi aſſeres, ſed addendi. Non proiiciendum, ſed reficiendum, Populares; & in Argon Noſtram, quâ, Colchida navigantes olim, vellus aureum, fortiſſimi Heroes, monſtroſis tauris ac draconibus triumphatis, comparavimus, non admittendi hoſtes; ſed arcendi. Non emenda in Nos arma, ſed ſubmovenda: ememus autem (quis enim, in Nos, in poſterum, non præſumat?) ſi bella præmio, injurias talentis; calamitates, & latrocinia ferè publica (quòd exempli peſſimi, vel admiſſum ſemel, in æternum pudeat) manus oſculo compenſemus. Eò etenim quo maiora contigerint iiſdem, majora cupient deinceps; & facilitas illa Noſtra, quò facilior in eos fuerit, non ſaturabit hoſtes, ſed irritabit. Ambitionis genium ignoramus? *Vidiſti aliquando*, apud

Epiſt. LXXII.

Sene-

Senecam, *miſſa à Domino, apertò ore, fruſta captantem? quicquid excepit, protinus integrum devorat; & ſemper ad ſpem futuri hiat. Idem eveniet Nobis. Quicquid* ambitioni, dementia Noſtra, *& Fortuna projecerit, id ſine ullâ voluptate dimittet, futura mox ad rapinam alterius erecta & attenta.* Ita, hercule, Populares; atque adeo, quæ ſunt ad manum, parata Pharmaca, ſi non dedignamur, jam Nobis auream, & illam unicam, tàm variè affecto corpori, Germaniæ, Imperio Romano, ac morbis Noſtris omnibus Panacæam formo.

Minuta quædam, ut ait Phædon, animalia, cum mordent non ſentiuntur: adeo tenuis illis & fallens in periculum vis eſt. tumor indicat morſum, & in ipſo tumore nullum vulnus apparet. Idem Nobis *in converſatione* Noſtrorum hoſtium, ſi pacem æquam iniquis legibus averſentur porro, *eveniet*, Populares. *Non deprehendemus quemadmodum aut quando Nobis* obſint; obfuiſſe *deprehendemus.* Atque adeo, & ante omnia, (ſed tamen, repeto, ſi oblatas

Panacæa morbis omnibus.

Seneca Epiſt. 94.

dexteras, & concordiæ deſideratæ leges, illi porro ſuperbè reſpuant) ab illo *Oſorum* Noſtrorum *Ponte*, periculoſiſſimo ad lapſum Nobis; & *Monaſterio*, nonnullam Noſtram per dementiam, nonnullam hoſtium per licentiam, diſſoluto; ſana tandem, & defæcata ſemel ad comitia, in *Ratem Bonam*, univerſi concedamus. Huc Archiduces Alſatia, Electorem Saxonem ſua Miſnia; Pomerania Brandenburgicum, Wiſmaria Megapolitanos, Prolem Regiam Bremenſis ditio, tot Epiſcopatus Franciſcum Guilielmum Principem, & Saxoniæ inferioris Principes, Nienburgum; omnes autem libertas citet. Hæ enim, illæ ſunt Carinæ Noſtræ, in quibus, bella poſt tot civilia, novi Triumviri oportet ut de Republicâ Romanâ, ſed cum Auguſto Noſtro, Noſtro Cæſare, Imperatore Noſtro, conſultemus.

Sen. lib. 1. de Clem. *Ille eſt enim vinculum per quod Reſpublica cohæret, ille Spiritus vitalis quem hæc tot millia trahunt, nihil ipſa per ſe futura, niſi onus & præda, ſi Mens illa Imperii ſubtrahatur.* De-

mus,

mus, quæ ſunt Cæſaris, hîc Noſtro Cæſari, Populares; ut quem colere, quem venerari, & amare etiam, privatas ultra neceſſitudines, oportet: *Nam ſi ſanis hominibus publica privatis potiora ſint, ſequitur ut is quoque carior ſit in quem ſe Reſpublica convertit.* Craſſus quondam & Pompejus, facti Conſules, injurias privatas Reipublicæ donarunt; priorque Craſſus, cunctante Cneo, *quid attinet*, erupit, *me priorem Pompejo Magno dexteram porrexiſſe*: ita nunc Romani Principes, ſi ſit aliquid quod hinc & inde mentem lancinet, id omne, totum, plenè, integrè, bono publico donemus; ac Pompejo Noſtro, Auguſto Noſtro, Magno Noſtro, non cunctanti ſed invitanti, devotas dexteras jungentes, Ipſius dexteræ, auguſtæ, ſacræ, germanum oſculum, mutuum in præſidium, ſalutem mutuam, figamus. *Olim enim ita ſe induit Reipublicæ Cæſar, ut diduci alterum non poſſit ſine utriuſque pernicie. Nam ut illi viribus opus eſt, ita & huic capite.* Ad hanc aram ergo, in his Carinis,

Idem ibidem.

Idem paulo poſt.

in illâ Rate, Illi Cæſari, Auguſto Noſtro, relictis idolis illis aliarum Gentium, ſi mutuam per iram invicem, & iracundiam, Noſtris hoſtibus opportuni fuimus, juxta remedium ejuſdem Philoſophi Romani, infirmitatem Noſtram qui aperuit, iram, odium, iracundiam, immolemus. *Perierat* Seneca lib. 1. de Ira. *Imperium*, (inquit ille, quamvis ſenſu nonnil diverſo) *Quod tunc in extremo ſtabat, ſi tantum Fabius auſus eſſet quantum ira ſuadebat: Habuit in conſilio fortunam publicam*, ET ÆSTIMATIS VIRIBVS, EX QVIBVS IAM PERIRE NIHIL SINE VNIVERSO POTERAT, DOLOREM VLTIONEMQVE SEPOSVIT IN VNAM VTILITATEM; *&, occaſioni intentus, iram ante vicit quàm Annibalem.* Idem faciamus, Populares; dolorem ultionemque, iram Noſtram & iracundiam, cum illo Fabio, æſtimatis quoque Noſtris viribus, ex quibus jam perire nihil abſque univerſo poteſt, unam in utilitatem ſeponamus, & componamus; & (ſana porro, non profana; non futilia, ſed utilia ſectantes) Nobis Clypeum

adverſus omnes, adverſus omnia, ex amore mutuo, mutuâ è cõcordiâ formemus. Sciluri Scythæ, in hoc nõ Scythæ, ſingula ſeorſim jacula, frangi faciles, ultrà ſinguli nõ ſimus; ſed potentem in faſciculum, indiſſolubilem in faſciculum concedentes, non ſolum frangi, vel inclinari, omnino neſcios, ſed & more Noſtro, Nos terribiles terrarum Orbi faciamus. Illuſtri hieroglyphico, pileo libertatis, adjecto lemmate, *pro libertate*, Mercurii Caduceum exornemus; &, hâc pro Iö Noſtrâ, communi gloriâ. Nationis, Gentis, conſervandâ, non duobus, ſed centum oculis armati, Argos, ſinguli, Nos fideliſſimos Iunoni Noſtræ, Noſtræ Aquilæ, imo Cæſari, exhibeamus. Huic etiam *Neutralitatem*, ut Vocabulum merè barbarum, quod nec Plato in Timæo, nec Ariſtoteles in Politicis, nec in Vniverſitate Marcus Tullius agnovit; nec integritas ſermonis Latii, niſi, ſeneſcente cum Imperio, jam ſeneſcens, ægrè admodum, & niſi unà cum ipſis Barbaris, fatalem in periodum ad-

 miſit,

miſit, ceu alterum & dementiæ, & impotentiæ & Germaniæ caligantis piamentum, jugulemus. Simus omnes Cæſaris, ſit Cæſar omnium; & Hujus toti cùm Nos fuerimus, Hunc totum Noſtrum cum fecerimus, jam, procul odio, irâque mutuâ, furorem omnem, à Nobis, in omnes Noſtros, ſub Noſtro Fabio, Annibales vertamus. Sub illo Numine, & illius Nomine, harmoniâ dehinc concordi, in Noſtris omnibus Imperii Romani urbibus, apud omnes Noſtros Imperii Romani Principes, ſonent tympana, clangant tubæ; &, quadrimeſtri ſpatio, decem propè legionum Romanarum, id eſt, ſexaginta millium, in fatigatam Galliam & exhauſtam, fatigatos hoſtes & exhauſtos, exercitus haud dubiè prorumpet. Deinde, prævio favore Cæſaris, à Caſtris hoſtium, ab his Pandoris, ut ut ſuperbis, Divi ſinguli ſuam gratiam, omnes Principes ſuos ſubditos Germanos revocent, ſtatim illæ Pandoræ nomen, nomen exercitus amittent; hoſteſque pauculi, Sueci pauculi, non bis mille,

jam ſuperbiâ faſtiditâ procul, repentè nudi, mediâ in Germaniâ, ceu fati gnaræ ad aram victimæ trepidabunt. Momento illo (mihi credite, Populares) momento illo ſubmittent animos, quo Noſtros erigi ita, hercule, generosè viderint; & Nobiſcum porro detrectabunt bella, ut primùm viderint Nos ſic audere. Audebunt quoque, ab auſu Noſtro, Nobiſcum alii, qui, irritati Nobiſcum pariter, ob hoc ipſum tantùm quia non audemus (quis enim, obſecro, pro Nobis auſit, ſi vel ipſi, pro Nobis ipſis, nō auſi ſimus!) bella premunt. Quin imo in oſores Pacis, Pacis Filiis, paciſque Proli favebit etiam pacis Princeps, Paterque Pacis; ut cujus, jugem nempè per experientiam, decreto ſcimus, felicitatem inſolentium, inſolentiam feliciū, ad extremum eſſe infeliciſſimam ſolere; &, CRESCENTE SUPERBIA, DECRESCERE FORTUNAM. Diſcent hoſtes fortunam illam reverentiùs habere; & nihil unquam habere firmi, in incerta bella, in incertos impetus, & & ſucceſſus, jugiter propenſos. Diſcent etiam,

am, procul dubio, damno ſuo, aduerſus pericula, & fortunam ipſam, unam tantum ſecuritatem eſſe, & illam nimium, & iſta nimium non experiri; & illam nimium non provocare, & iſta ſæpius non irritare. Hęc, illorum ab arrogantiâ, & à Noſtrâ fortitudine, virtute, concordiâ, Populares, Germani fratres, Deo auſpice, exſpectemus, ſi hæc agamus; & ſic agamus, ut hæc è Noſtris virtutibus, & ſuperbiâ Noſtrorum hoſtium, exſpectemus: ut eoſdem hoſtes qui nunc miſereri poſſe Germaniæ videntur, ſalvâ Noſtrâ libertate, gloriâ, dignitate, & Imperii quoque Noſtri Majeſtate, versâ vice, miſericordiam rogantes, moribus antiquis, Germani habeamus: ut monſtro uno, monſtroſo bello, per pacē æquam, in Occidente, delpato, per bellum æquum monſtroſam pacem, in Oriente tādem, ceu Cacum, à Geryone, novi Hercules, illique nati non uni angulo, aggrediamur; ac Imperialis Aquilæ caput geminum, Olivà alterum, lauro alterum, feliciſſimi redimamus.

D I X I.

ERRATA CORRIGENDA

in Euerhardi Waſſenbergii Panegyrico
& Paræneſi.

Pagina.	*Linea.*	*Errata.*	*Lege.*
17.	ultim.	triumphare; licuit	triumphare licuit;
18.	4.	libuit.	libuit;
43.	5.	ingreſſeris	ingeſſeris
62.	15.	ſtategemata	ſtrategemata
69.	14.	Acharonta	Acheronta
71.	14.	examaret	exarmaret
71.	6.	fuos	ſuos
82.	15.	profligathis	profligatis
87.	15.	vnâ	unà
88.	16.	circumventi	circumventi,
98.	3.	inanimitatis	inanimatis
97.	21.	formiduloſos	formidoloſos
98.	8.	Amenia	Armenia
99.	in marg.	Rouſani	Romani
ibidem.	in marg.	Annibulis	Annibalis
101.	1.	navarchas	navarchos
109.	9.	ingentes	ingentis
115.	ultim.	peridem	pridem
121.	13.	ipſo	ipſos
143.	17.	Cratus	(ratus
160.	10.	receſſiſſe	receſſiſſe;
185.	4.	agerent	agerent,
194.	11.	Gallia	Gallica
198.	17.	via	viâ
200.	12.	ſecundum,	ſecundum
213.	22.	gloria.	gloria